

A „BREMEN-hatok” – Hogyan adta az első amerikai fricskát Hitlernek egy bajkeverő banda?

Dr. Balogh Tamás

TIT – Hajózástörténeti, Modellező és Hagyományőrző Egyesület

A „BREMEN-hatok”

Hogyan adta az első amerikai fricskát Hitlernek egy bajkeverő banda?

1935. július 26-án William James Bailey ír-amerikai tengerész, szakszervezeti tag, elhatározta, hogy letépi Németországnak a náci pártjelvénné silányított lobogóját a birodalom BREMEN nevű luxus-óceánjárójáról, amely a New Yorki kikötőben horgonyzott. Magát öt tengerész-társával együtt a hajóra kíváncsi turistának kiadva, Bailey feljutott a fedélzetre, s míg a kísérői a hajó legénységével dulakodtak, addig Bailey felmászott a lobogórúdra, hogy onnan szakítsa le a vallási-, politikai és rasszok szerinti hovatartozásuk miatt kiválasztott társadalmi csoportok náci üldözésének, a magánélet legszélsőségeiből állami beavatkozásokkal történő traumatizáló eltorzításának¹ jelképét.

Előszó:

Késő délután volt, a New Yorki Hobokenben, ahol a német óceánjárókat üzemeltető társaságok az első világháború kitörése előtti utolsó, a transzocéáni személyhajózás hőskorának számító, évtizedben – a nagy óceánjárókat üzemeltető európai vállalat-kolosszusok sereghajtójaként – kikötési jogot szereztek és dokkokat építettek. A Nyugati 46. utca vonalában fekvő 86-os dokk mellett pihent a németek számára vesztes első világháborút követő erőteljes újjáéledés és a német technikai fejlődés robusztus szimbóluma, a hatalmas BREMEN óceánjáró, amelyen a hajó másnapi indulása előtti gálavacsorához készültek...

I. Óriás születik:

A hajónak – bár a német Norddeutscher Lloyd hajótársaság építtette – sok köze volt az Egyesült Államokhoz, s nemcsak az úti célja miatt. A vállalat addigi legújabb nagy óceánjárója az 1914-ben vízrebocsátott, de az első világháború kitörése miatt csak 1922-ben befejezett, s az első útját csak 1924-ben teljesítő COLUMBUS volt. Időközben persze kisebb hajók is épültek, mint például a STUTTGART-osztály hajói, vagy a BERLIN II., ezek azonban kisebb méretkategóriákba tartoztak, nagy óceánjáróként nem igazán lehetett figyelembe venni őket. A COLUMBUS sikere azonban bebizonyította, hogy a nemzetközi utazóközönségnek igenis hiányzik az Atlanti-óceánról a háború előtti években megszokott német szolgáltatás és színvonal. A siker hatására ezért a hajótársaság 1925-ben ambiciózus hajóépítési programot hirdetett, 18 új hajó építésére, amelyet 1926 decemberében kiegészítettek két atlanti-óceáni utasszállító óriás gyorsgőzös – a BREMEN és az EUROPA – felépítésének tervével. A hatalmas építkezéshez a vállalatnak azonban nem állt rendelkezésére a szükséges saját tőke. A fedezet megteremtését viszont a német-amerikai kapcsolatok háború utáni újra-rendezése segítette.

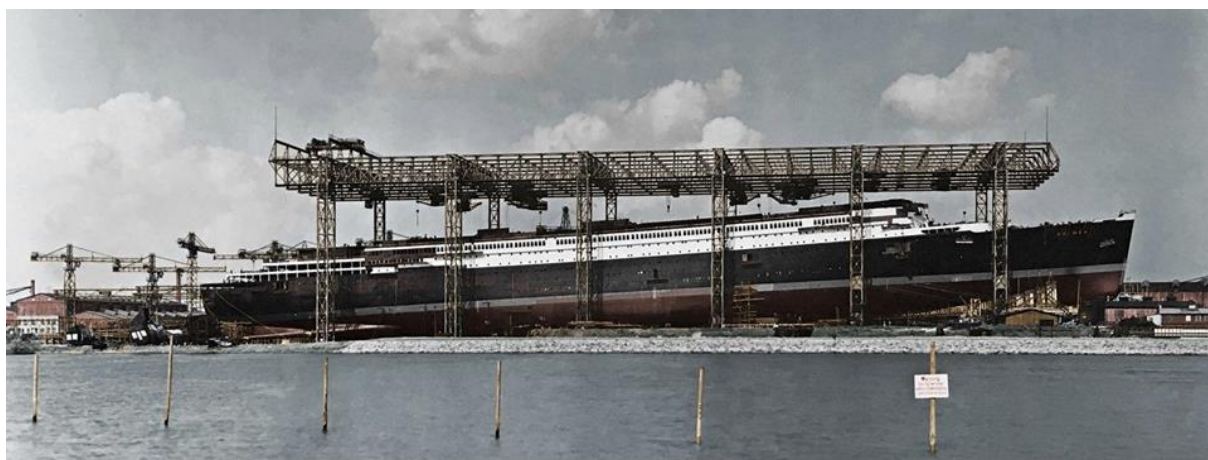
Ennek jogi alapját az 1927-es amerikai jóvátételi törvény teremtette meg, amely alapján választott-bírók neveztek ki a háború alatt Amerika és Németország által egymásnak okozott károkkal (egyebek között a LUSITANIA fedélzetén utazó amerikai állampolgárok halálával) kapcsolatos igények elismerésére és rendezésére. Először a német igényeket értékelték, ami hosszú tárgyalásokat igényelt, s időnként a folyamatos lassító politikai és érzelmi kérdésekbe torkolt (német részről egyebek között az 1917-es amerikai hadba lépéskor Amerikában lefoglalt számos német óceánjáró miatt, amerikai részről pedig a befolyásos német családoknak, az ún.: „fejedelmi házaknak” – Fürstenhäuser –, a tőkéből való túlzottan magas részeseisége miatt). Mindezek ellenére német oldalon határozottan gyors megállapodásra számítottak.

¹ A náciakat ma elsősorban a második világháborúért és az iparosított népiirtásért szokás gyűlölni. Arról kevesebb szó esik, hogy az élet számos egyéb területén is maradó – évtizedekkel a náci rezsim bukása után is ható – traumákat okoztak, amelyek ugyanúgy generációk sorsát befolyásolták. Egy példa a sok közül (hogy érthető legyen a német államot és társadalmat erőszakosan kisajátító náci párt kíméletlen brutalitása) a Johanna Haarer tudógyógyász (!) által írt gyermeknevelési „szak”könyv (amely egészen az 1980-as évekig használatban maradt). Az anya és gyermeke közötti kötődés teljes elutasításáról és agresszív leépítéséről szól, élethosszig tartó mentális betegségekkel „megajándékozva” a németek generációit: https://index.hu/techtud/2019/03/13/a_nacik_gyerekevelési_elvei_maig_nyomoritjak_a_nemeteket/?fbclid=IwAR1yCk81SUaMmyN1pZHkAehpiicbug1TjiiWoggtNRjcxY-CTI_w8F-qY

Ezt szem előtt tartva a Lloyd nagy kölcsönöket vett fel, noha végül is csak egy évvel később sikerült tisztázni a jóvátételi ügyeket. A Lloyd ekkor 2 268 975,28 dollárt kapott a lefoglalt hobokeni dokkjáért. Az első kifizetésre 1929 elején került sor 8 600 580 márkáértékből. Ezen kívül folytatódott az Egyesült Államok által lefoglalt német hajók miatti kompenzáció is. Ezzel kapcsolatban a Lloyd összesen 29 hajóra (235 900 BRT) nyújtott be igényt. A vállalat mindenestre az amerikai háborús jóvátételi folyamat eredményeként abba a helyzetbe került, hogy már 6%-os osztalékot fizethetett a tulajdonosainak (miközben a foglalkoztatott munkaerő bővülése miatt a bérköltségek 2,1 M márkával, a szociális biztonsággal összefüggő járulékkiadások 1,0 M márkával, a külföldi kikötői díjak és illetékek pedig átlagosan évi háromnegyedmillió márkával nőttek). Mi több, a Lloyd 1927-ben már kötvényt is kibocsáthatott az Egyesült Államokban! A bankok ekkor hajlandónak mutatkoztak arra, hogy további jelentős kölcsönöket folyósítsanak a Lloyd számára.

Különösen kedvező volt a helyzet az Egyesült Államokban, ahol nagy volt az érdeklődés az új hajók iránt. A német-amerikai együttműködést a külsőségekben is kifejezésre juttatták, amikor a testvérhajók közül a hamburgi Blohm und Voss Hajógyárban elsőként elkészült EUROPA 1928. augusztus 15-i vízrebocsátására a németországi amerikai nagykövet, Dr. Jacob Gould Shurman kapott felkérést. A német államfő, Hindenburg köztársasági elnök csak a második hajó, a BREMEN „keresztapja” lehetett egy nappal később, a brémai Weser Hajógyárban.

A körülmények közötti promóciónak köszönhetően az amerikai érdeklődés később is fennmaradt. Különösen azután, hogy bejelentették: a 286 m hosszú, 31 m széles, 50 000 tonnás kolosszusok utazósebessége 26,25 csomó (48,6 km/h) lesz. Az addigi leggyorsabb átkelést 26,06 csomós (48,26 km/h) átlagsebességgel a britek hajtották végre, még 1908-ban, vagyis a tervezési előírás új világsúcsot, a gyakorlatban

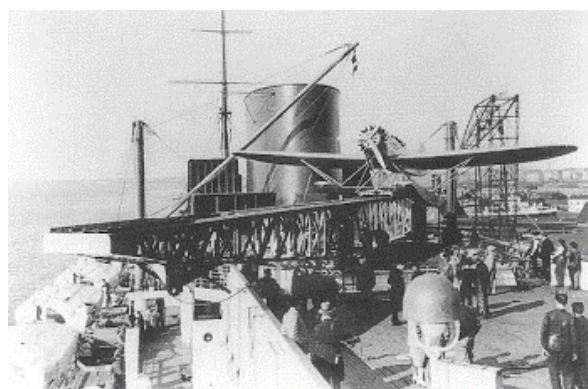
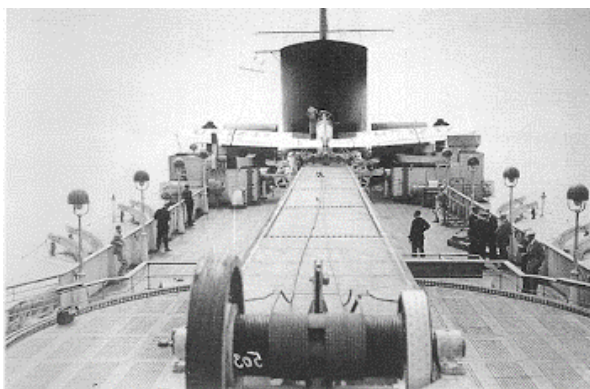
1. és 2. ábra: Az épülő és az elkészült BREMEN Brémában, a Weser Hajógyár telephelyén.

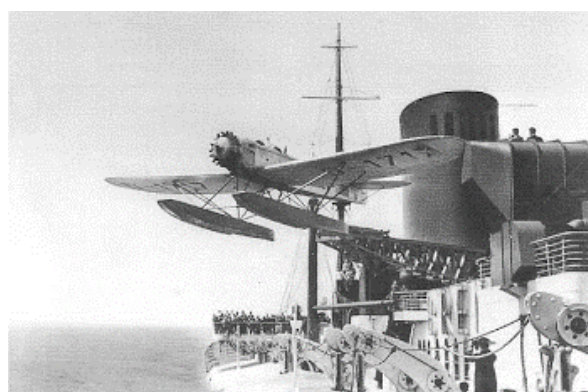
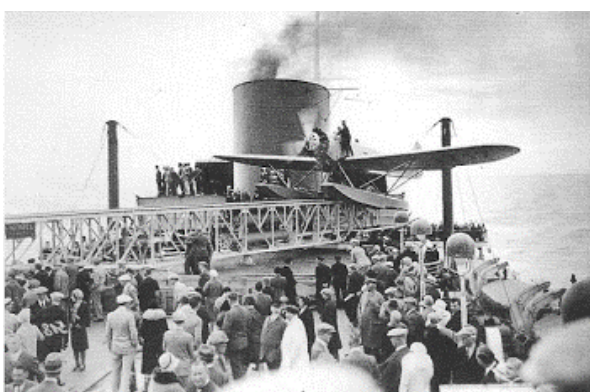
3. ábra: A BREMEN és az EUROPA egymást váltó párosa az Atlanti-óceánon (Stephen J. Card festménye).

pedig 5 napnál rövidebb atlanti átkelési időt jelentett, ami lehetővé tette, hogy a heti oda-vissza utat két hajóval is lebonyolíthassák (ez mindaddig szokásosan három óceánjárót igényelt). A próbaúton aztán 31 csomós – 57,4 km/h – maximális sebességet mértek a BREMEN esetében. Mindkét érték (az átlagos- és a végsebesség is) abszolút világcsúcs volt. A rekorddöntés végül már az első úton megtörtént. A testvérhajók közül elsőként az EUROPA átkelését tervezték, de a befejezését egy komoly hajógyári tűz hónapokkal késleltette, így végül a BREMEN lehetett az első. A hajó 1929. július 22-én ért New Yorkba 4 nap, 17 óra, 42 perces átkelési idővel, vagyis 27,83 csomós (51,54 km/h) átlagsebességet ért el. Az EUROPA 1930 márciusában 27,91 csomós – 51,69 km/h – sebességgel még ezt is felülmúlta, s kerek három évig tartotta is a rekordot, amelyet majd a BREMEN döntött meg ismét. Németország ezzel 22 év után visszaszerezte a leggyorsabb Atlanti-óceáni átkelésért járó díjat, a Kék Szalagot Nagy-Britanniától (a rekordot addig a trófeát a leghosszabb ideig szakadatlanul birtokló brit MAURETANIA gőzös tartotta).

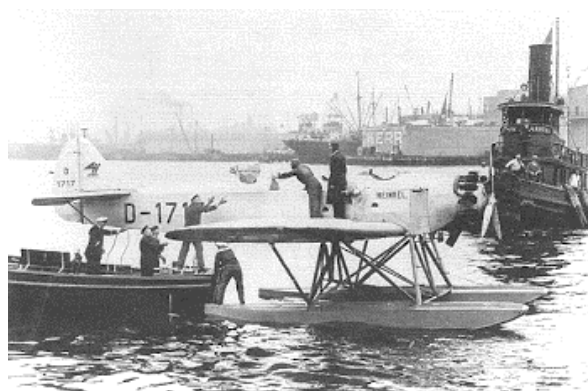
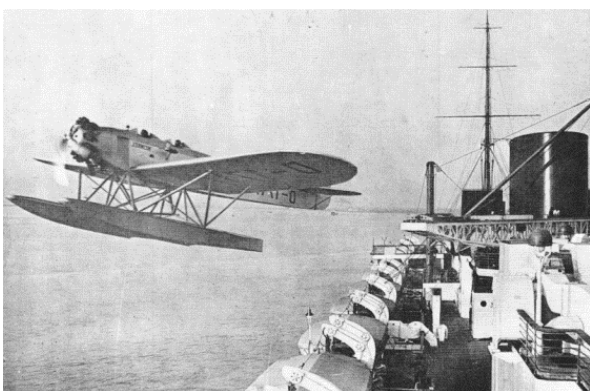
A BREMEN-EUROPA páros nemcsak a sebessége miatt számított igazi szenzációnak: ezek a hajók a légi-posta alkalmazásában is élen jártak. Alig 7 évvel azután, hogy az amerikai Orville Wright 1903-ban felszállt egymotoros repülőgépével, a repülőgépek már képessé váltak egy mozgásban lévő hajó fedélzetéről is a levegőbe emelkedni. (A szintén amerikai Eugene Ely volt az első, aki 1910-ben a BIRMINGHAM cirkálón, majd 1911-ben a PENNSYLVANIA csatahajón kialakított felszállófedélzetről – a világon elsőként (a rövid felszállóút miatt alkalmazott) gőzkatapult segítségével – emelkedett a levegőbe, s az utóbbi hajó nagyobb repülőfedélzetén a leszállást is sikeresen végrehajtotta gépével, amely egyúttal az első kételtű, vízre és szárazföldre is leszállni képes repülőgép volt.) A repülők hajófedélzeti alkalmazása az első világháborúban terjedt el, s a háborút követően a polgári hajózásba is „átszivárgott”. Ekkor kerültek képbe az óceánjárók, amelyeknek az utasszállítás melletti legfontosabb feladata a postaszolgálat ellátása volt (erre utal például a brit hajók neve előtti R.M.S. betűszó – Royal Mail Steamer, azaz királyi postagőzös – is). Az Atlanti-átkelés 4 és fél napos idejét ekkoriban nemigen lehetett tovább rövidíteni (a 25-26 csomó – 48-50 km/h – sebesség csekély növeléséhez is óriási pluszteljesítményre volt szükség, s az is csak néhány órás előnyt biztosíthatott). Charles Lindbergh 1927-es híres óceánrepülése után azonban a hajótársaságok (elsőként megint az amerikaiak) légiposta-szolgálatot szerveztek az óceánjárókra felszerelt gőzkatapultokkal útnak indított repülőgépeikkel.

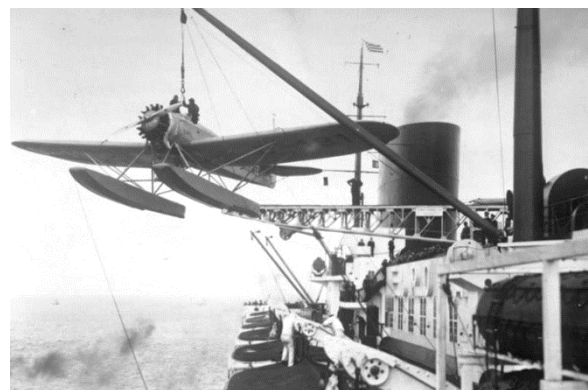
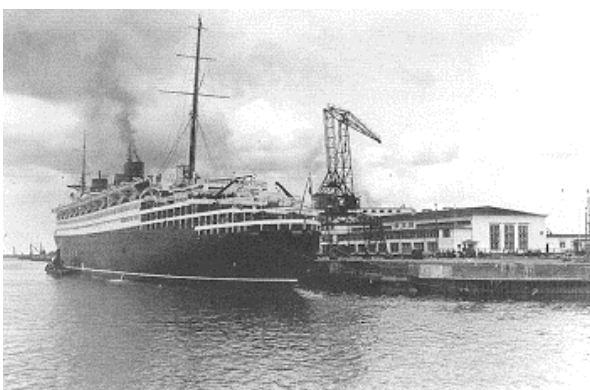
4. és 5. ábra: A BREMEN repülőgéppindító katapultja nyugalmi helyzetben (balra) és az indításhoz kifordítva (jobbra).

5. és 6. ábra: A pilóta beszáll, a repülőgép motorja elindul (balra), s a gépet útnak indítja a katapult (jobbra).

7. és 8. ábra: A repülőgép felemelkedik (balra), majd az útja végén, a célkikötőben vízre száll és kirakodják a postát (jobbra).

9. és 10. ábra: A BREMEN érkezését követően (balra) a repülőgépet ismét a fedélzetre emelik (jobbra).

A technológiának eleinte sok hátránya volt. Mivel a tulajdonosok nem akarták, hogy a repülőgépek a fizető utasoktól vegyék el a helyet, a kisméretű (leginkább egyszemélyes) hidroplánok a kis méretük ellenére is alig fértek el a hajókon, ahol tipikusan sem hangárt, sem javítóműhelyt nem biztosítottak a számukra, így a szűk helyen a javításukat és a karbantartásukat is csak a legnagyobb nehézségek mellett végezhették el. Ráadásul a repülőgépeknek a gyorsan mozgó hajókról kellett felszállniuk, nem épp kényelmes gyorsulást biztosító katapulttal. A hajó előtt a kikötőbe érkező repülőgépeket azután – a hajó érkezését követően – daruval kellett újra a vízről a fedélzetre venni. A hajótársaságok légiposta-szolgáltatása mégis gyorsan elterjedt, s az igénybevételéért tekintélyes külön summát számítottak fel az utazóknak. Az óceánjáróról felszállt első légiposta-expresszt az amerikai S.S. LEVIATHAN (ex-VATERLAND – az első világháborút követően háborús jóvátételként Németországtól elkobzott amerikai óceánjáró) fedélzetéről indították, 1927. július 31-én. A Fokker típusú, könnyű kétfedelű repülőgép a pilótán kívül 100 kg rakományt – egy 900 levelet tartalmazó postaszákokat – szállíthatott. A hajón egy rövid, mindössze 30 m hosszú és 10 m széles rámpát alakítottak ki, amelyről a repülőgép egy gőzkatapult segítségével szállt fel a menetiránynak megfelelően, így a hajó sebessége hozzáadódott a repülőgép felszállási sebességéhez, ami lerövidítette a felszállóutat. Az amerikai gép a partoktól 160 km-re járó óceánjáróról felemelkedve csaknem fél nappal korábban kézbesíthette a leveleket. 1928-ban azután a franciák is elindították a saját légiposta-szolgáltatásukat, akkori zászlóshajójuk, az ILE DE FRANCE tatfedélzetére szerelt gőzkatapult segítségével, amely egy Olivier 128 típusú hidroplánt emelt a magasba. Az első küldeményeket 1928 augusztusában indították, a partoktól 300 km-re járó hajról; már egy teljes napot lefaragva a kézbesítési időből (a katapultot 1930-ban mégis megszüntették, mivel nem volt nyereséges, a hajót viszont elcsúfította). Ezt követően épült fel a BREMEN, a legelső óceánjáró, amelyet már eleve repülőgépek fogadására és kiszolgálására alkalmas módon terveztek és építettek. A hajón eleinte egy Heinkel He-12, később pedig egy He-58 típusú hidroplánt helyeztek el. Utóbbi szárnyfesztávja 17,2 m, tömege 1,8 t volt. A gépet egy kilenchengeres 450 lóerős amerikai Pratt & Whitney csillagmotor hajtotta 180 km/h sebességgel. 4 600 m-re emelkedett és 200 kg postát szállíthatott 1 600 km-es távolságra. A hajó két kéménye között, kifordíthatóan helyezték el a nagy teljesítményű indító-katapultot, amely (a fedélzeti nagynyomású turbókompresszorokkal közvetlenül az indítás előtt előállított sűrített levegővel) 26 m-en gyorsította felszálló-sebességre a gépet. A művelet igen sok (500 kg) gőzt használt el alig pár másodperc alatt. Az EUROPA-n továbbfejlesztett katapultot, és két nagyobb (Junkers Ju-46 típusú) repülőgépet alkalmaztak (a BREMEN-en is azután, hogy az eredeti repülőgép az amerikai partok közelében 1931-ben lezuhant). 1932-ben a postarepülőgépek személyszállító változatát is rendszeresítették, amelyek hat (nagyon siető) utast szállíthattak külön díjazás ellenében. 1934-ben újra lecserélték a hidroplánokat (a két hajón ekkor összesen 6 db Vought V85-G típusú repülőgép szolgált).

II. Vihar közelít:

A hosszú és lapos, áramvonalas profiljával összetéveszthetetlen BREMEN-EUROPA páros az Atlanti-óceán sztárja volt 1929-es felépítésétől az olasz REX 1933-as, a francia NORMANDIE 1935-ös szolgálatba állításáig. Bár 1935. márciusi avató útján elért 4 nap, 3 óra, 2 perces átkelési idejével a 4 napnál rövidebb atlanti átkelés lehetőségét kézzel fogható közelségbe hozó francia NORMANDIE 1935 júliusában már egyértelmű sebesség-rekorder volt, a német hajók népszerűsége mégsem emiatt csökkent Amerikában. Az ok a német társadalom megváltozása volt.

Hindenburg német köztársasági elnök – élve azzal a jogával, hogy bármely (tehát akár a parlamenti többséggel sem rendelkező) parlamenti párt vezetőjét felkérheti kormányalakításra – 1933. január 30-án Adolf Hitlerrel nevezte ki kancellárrá (kormányfővé), aki azonnal a Reichstag (a parlament) felosztatását és új választások kiírását követelte. Ám a márciusi Reichstag-választásokon Hitler náci-pártja továbbra is kisebbségben maradt: az ország 34 választókerületéből mindössze 7-ben tudta megszerezni a mandátumok több mint 50 % át. Pedig a náci országszerte a legdurvább fegyveres erőszakkal igyekeztek manipulálni a választói akaratot. Göring belügyminiszter korlátlan fegyverhasználatot engedélyezett a rendőrségnek bármilyen ellenzéki megmozdulás, még a békés felvonulások ellen is. Hat nappal a választások előtt - kommunista provokációnak álcázva - még a Reichstag épületét is felgyújtották csak, hogy az incidenst a polgári jogok korlátozására használhassák fel.

A brutális megfélemlítés ellenére a nácik mégis csak a szavazatok 43,9 %-át kapták, ami a 647 fős Reichstagon belül – a német választójogi rendszer tökéletlensége folytán (amelyben, pont, mint ma Magyarországon, a mandátumok kisebbségével is parlamenti többséget lehetett szerezni) – 288 képviselői helyet biztosított a számukra. Hitler a Német Nemzeti Néppárttal kötött koalíciója révén így kétharmados többséget szerzett, amelynek birtokában elfogadtatta az ún.: Felhatalmazási törvényt (Ermächtigungsgesetzes), amely lehetővé tette, hogy a Kancellár a parlament helyett csupán a kormány felhatalmazásával alkosson törvényeket, amelyek még a weimari alkotmánytól is eltérhettek. Négy hónapon belül már csak egyetlen politikai tömörülés, a náci párt ült a Reichstagon.

A politikai gyilkosságok, bebörtönzések és deportálások korszaka köszöntött Németországra, ahol egyúttal mind erőteljesebben megnyilvánult (fényes nappal a rendőrség szeme láttára rendszeresen végrehajtott nyílt utcai atrocitásokba, élet, személyi szabadság, emberi méltóság és vagyon elleni bűncselekményekbe torkolt) az antiszemita terror. A nácik barnaingesei az állami kényszer monopóliumát megtestesítő rendőrség alakulataival közösen járőröztek, ami ellen a rendőrök – ha éreztek is szégyent amiatt, hogy kizárólagos hatalmuk jelentette tekintélyüket egy párt (!) fegyvereseivel kell megosztaniuk – nem tiltakoztak. Üdítő kivételt jelentett Otto Bellgardt rendőrhadnagy, aki az 1938-as novemberi pogrom, a „Kristallnacht” idején oldalfegyverét használva védte meg a barbároktól a berlini Új Zsinagóga műemlék épületét, de csak nagyon kevés, hozzá fogható bátor hazafi mert nyíltan kiállni a szabadságért (az pedig az őt fedező feletteseit dicséri, hogy a hadnagynak utóbb semmilyen méltánytalanságot nem kellett elszenvednie azért, mert betartotta és betartatta a törvényt). Nem mindenki volt ilyen szerencsés: németek százait fosztották meg a tekintélyüktől, egzisztenciájuktól, sőt az életüktől is ennél kisebb „kihágásokért”. Közéjük tartozott például August Landmesser, a BREMEN testvérhajóját, az EUROPA-t építő hamburgi Blohm und Voss Hajógyár építőmunkása is, aki – a hajógyárban készült híres 1936-os fényképfelvétel tanúsága szerint – az egyetlen ember volt, aki megtagadta, hogy „együtt vonítson a farkasokkal” és nem emelte fel a kezét náci karlendítésre. 1935-ben kötött házasságot a szerelmével, Irma Ecklerrel, akivel közös gyermekeik is születtek. Házasságukat azonban az 1935. szeptember 15-én elfogadott antiszemita nürnbergi törvények alapján érvénytelenítették és Landmessert eltiltották a „fajgyalázó” kapcsolat folytatásától, aki megpróbált a családjával Dániába szökni – sikertelenül. Szétválasztották őket, börtön várt rájuk, majd a halál: a feleség a ravensbrücki koncentrációs táborban, a férj a balkáni fronton – a 999. gyalogászlóaljban – vesztette életét. Két leánygyermeküket árvaházban, a második világháború után nevelőszülőknél helyezték el.

Bár 1935 nyarán még sem a nürnbergi törvényeket nem fogadták el (csak szeptember 15-én), sem összehangolt országos pogromokra nem került sor (1938 novemberéig), a kibontakozó atrocitásokról szóló mind gyakoribb hírek a tengerentúlra is eljutottak, s komolyan elhomályosították a német kultúra fényét.

11. és 12. ábra: A párt „besegít” a rendőrségnek, s August Landmesser hajóépítő munkás.

13. ábra: Szól a szving...

A hírek nyomán kibontakozó értetlenséget, aggodalmat, majd ellenszenvet a BREMEN fedélzeteinek csillogása is egyre kevésbé tudta feledtetni. Mindaz, ami Németországban egyre gyakrabban megtörtént, egyre kevésbé volt elfogadható egy magára valamit is adó, civilizált és szabadságszerető ember számára. A BREMEN 2 200 utasa között pedig általában sok ilyen ember utazott. Különböző társadalmi méltóságok, gazdag véleményformálók és egyéb hírességek a hajó rendszeres utasai közé tartoztak. Ám még közülük is túl sokan hallgattak a náci terrorról kiszivárgó hírek hallatán. Franklin Delano Roosevel, az Egyesült Államok elnöke is, aki egyelőre szintén azt a megoldást választotta, hogy ignorálja a sokasodó aggasztó híreket. A BREMEN-en pedig továbbra is fogadták az előkelőségeket, mindenki udvariasan mosolygott, mintha mi sem történt volna. Így történt 1935. július 26-án is, amikor a hajó éjféli kifutása előtti búcsúvacsorát tartották a fedélzeten.

A BREMEN teljes társasági üzemmódban működött: a hajó lüktető szíve, a négy, összesen 520 kW teljesítményű dízel-generátor a mélyből mindenhová felhallatszó diszkrét duruzsolással (a gépházban inkább magas hangfekvésű süvítő zúgással) termelte a 230 voltnyi elektromos áramot a 420 elektromos gép, a 21 000 izzó, a 20 felvonó és a teljes konyhaüzem számára. A lélegzetelállító csodának tűnő hatalmas hajótest ébenfeketén csillogott az éjszaka sötétjében, ahogy az ökörszemablakokból kiszűrődő fénypázmák, de még inkább a ragyogón megvilágított felépítmények peremén olajos sűrűséggel túlcorduló vastag fénykévék megvilágították az oldalát. A hajóorr mellé, a dokk bejáratához egymás után gördültek oda a keleti part amerikai társadalmának a vacsorára hivatalos előkelőségeit szállító autók. Megjelent a szüleivel William Donner Roosevel az Egyesült Államok elnökének unokája, George Howard Earle, Pennsylvania kormányzója, Henry S Morgan, John Pierpoint Morgan unokája, a Morgan Stanley bankház későbbi alapítója, ifjabb Anthony J. Drexel Biddle, az Egyesült Államok új norvégiai nagykövete, Elissa Landi, a Metro Goldwin Meyerrel szerződött hollywoodi filmsztár, Dorothy Day katolikus humanitárius, és Julius Rosenberg, magas rangú külügyi tisztviselő (titokban kommunista szimpatizáns, akit később a feleségével, Ethellel együtt majd kivégeznek a szovjetek számára végzett kémkedéséért). A fellobogózott hajó pazar látványát a bentről halkán kiszűrődő szving hangjai tették feledhetetlenné.

III. Egy kis lobogótörténelem:

A szépen kivilágított hajó képeslapokra kívánczó képe felett ott lengett a hajó tat-lobogórúdján Németország hagyományos – fekete-fehér-vörös sávos – lobogója, az orr-lobogórúdon viszont a német színekkel díszített, fehér alapon fekete szvasztikát hordozó vörös pártjelvény, amelyet Hitler tervezett: *"Nemzetiszocialistákként a programunkat a zászlónkban is láttatjuk. Piros színében a mozgalom szocialista jellegét; fehér színében a nemzeti töltetét; a horogkeresztben pedig az árja ember győzelemért vívott harcra hívó küldetését, s az alkotó munka győzelmét. [...] E színek egyúttal kifejezik dicsőséges múltunk tiszteletét."* – foglalta össze a Nemzetiszocialista Német Munkáspárt (Nazionalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei – NSDAP), azaz röviden a náci párt embléma-koncepcióját a Mein Kampfban.

Németország lobogója 1871-1919 között valóban a fekete-fehér-piros sávos lobogó volt (kivéve a haditengerészetben, ahol egy fehér alapú fekete Szent György kereszt lobogót rendszeresítettek, közepén a császári sassal, bal felső mezőjében a vaskeresztes fekete-fehér-piros sávos lobogóval). Vagyis lényegében a fekete-fehér porosz lobogót egyesítették a hagyományosan a császárok színének számító birodalmi vörössel a Második Birodalom 1871-es versailles-i kikiáltása után a porosz király vezetésével újjáalakult német császárság hivatalos jelképeként (az „első” birodalom ebben az olvasatban a 800-tól 1806-ig fennállt Német-Római Császárság volt).

Ezt a lobogót váltotta fel a vesztes első világháború után, a császárság megdöntésével megalakult Német Köztársaság, amely az 1815-1852 között fennállt Német Szövetséget tekintette előképének, s a szövetség 1848-1852 közt használt fekete-vörös-arany sávos lobogóját fogadta el a német nemzet régi-új jelképéül.

A Hitler 1933. január 14-i kancellári kinevezésétől a Nürnbergi törvények 1935. szeptember 15-i elfogadásáig fennállt Harmadik Birodalom számára a köztársasági eszme – persze annak minden demokratikus tartalma nélkül – ugyan eleinte elfogadható volt (Hitlerből kétségtelenül hiányzott minden arisztokratikusság), ám csak addig, amíg lehetővé tette a nácik hatalomra jutását. Attól kezdve egyre terhebbé vált, s Hitler fel akarta váltani valamivel, ami jobban megfelel a céljainak. Ebben az öregedő Hindenburg birodalmi elnök volt a segítségére, akinek a császári hadsereg egykori tábornagyaként a köztársasági elnöki szerep úgyszólván kezdettől fogva a lehető legkevésbé imponált, ezért Hitler kezdeményezésére 1933. március 12-én új lobogó-rendeletet adott ki annak ürügyén, hogy az első világháború német hősi halottjaira emlékező rendezvényeken kegyeleti okokra hivatkozva engedélyezték a háborús lobogó használatát (mivel a hősi halottak e lobogó alatt szolgálva estek el a csatatereken):

„A birodalmi elnök rendelete a lobogóhasználat ideiglenes szabályozásáról 1933. március 12-én.

Ma, amikor az elesettek tiszteletére Németország-szerte féltárbocra eresztik a régi fekete-fehér-piros lobogókat, elhatároztam, hogy holnaptól kezdve, a birodalmi színek végleges rendezéséig a fekete-fehér-vörös és a horogkereszt lobogót együtt kell felvonni. E lobogók egyesítik a Német Birodalom dicsőséges múltját, s a hatalmas német nemzet újjászületését. Együtt kell tehát megtestesíteniük az állam hatalmát és a német nép összes nemzeti köreinek belső kapcsolatát! A katonai épületek csak a birodalmi lobogót kötelesek felvonni.” – Reichsgesetzblatt, 1933. március 17., Berlin

A lobogóhasználat ideiglenes szabályozásáról szóló, 1933. március 31-i rendelet 3. pontja a március 12-i szabályozást a gyakorlati alkalmazásra vonatkozó további előírásokkal egészítette ki: *„A Reich hivatalos belvízi járművei a taton a fekete-fehér-piros lobogót viselik. Ha lehetséges, akkor a horogkereszt lobogót is fel kell vonni.”* A záró rendelkezésekben pedig a következő előírás szerepelt: *„A birodalmi színek végleges szabályozásáig – a német lobogókról szóló rendelet II. szakaszától eltérően – a kereskedelmi hajók a fekete-fehér-piros lobogót használják a kereskedelmi lobogó [ti.: a weimari alkotmány által előírt kereskedelmi lobogó] helyett.”*

Ezek az elnöki rendelkezések tökéletesen alkotmányellenesek voltak, mivel a Weimari Köztársaság alkotmánya világosan kimondta, hogy *„a nemzeti színek a fekete, a vörös és az arany”*. A császárság színeinek rehabilitálása, valamint a német állam vezetőinek a monarchia restaurációjától (a saját hatalmuk védelme érdekében) való tartózkodása ugyanakkor a rendelet címével összhangban félreérthetetlenül jelezte, hogy átmeneti időszokról van szó, amely csak a náci rezsim teljes kibontakozásáig kívánja kihasználni a lakosság nosztalgiára hajlamos részének hazafias érzelmeit. Ez a rezsim pedig nem volt más, mint a népállam (Volksstaat), amely a birodalmi (császár) és a köztársasági (elnök) intézményeket egyaránt mellőzte. Hitlernek talán kínos lett volna birodalomnak hívni egy olyan államalakulatot, aminek nem áll az élén császár (Horthynak Magyarországon – a kormányzói intézmény közjogi előképei miatt – nem voltak ilyen aggályai), a parlamenti törvényhozó tevékenységben kifejezésre jutó demokratikus népakaratnak alárendelt elnöki titulus pedig távol állt attól az egyszemélyi diktatórikus államszervezési elképzeléstől, amelyet igazán testhezállónak tartott. Létrehozta tehát a Birodalmi Vezető (Reichsführer, vagy röviden Führer) intézményét (Hindenburg 1934-ben bekövetkezett halála után az államfői és a kancellári tisztséget egyaránt Hitler töltötte be, a vezetői cím csak az államfőt jelölte, a kormányfőnek megfelelő kancellári tisztséget nem szüntette meg).

Az új vezető – élve a Felhatalmazási Törvényben biztosított törvényalkotási jogával – véglegesnek szánt új rendelkezésekkel váltotta fel az 1933-as átmeneti szabályozást a birodalmi lobogóról szóló, 1935. szeptember 15-én elfogadott törvényben:

„1. cikk: A birodalmi színek a fekete, a fehér és a piros.

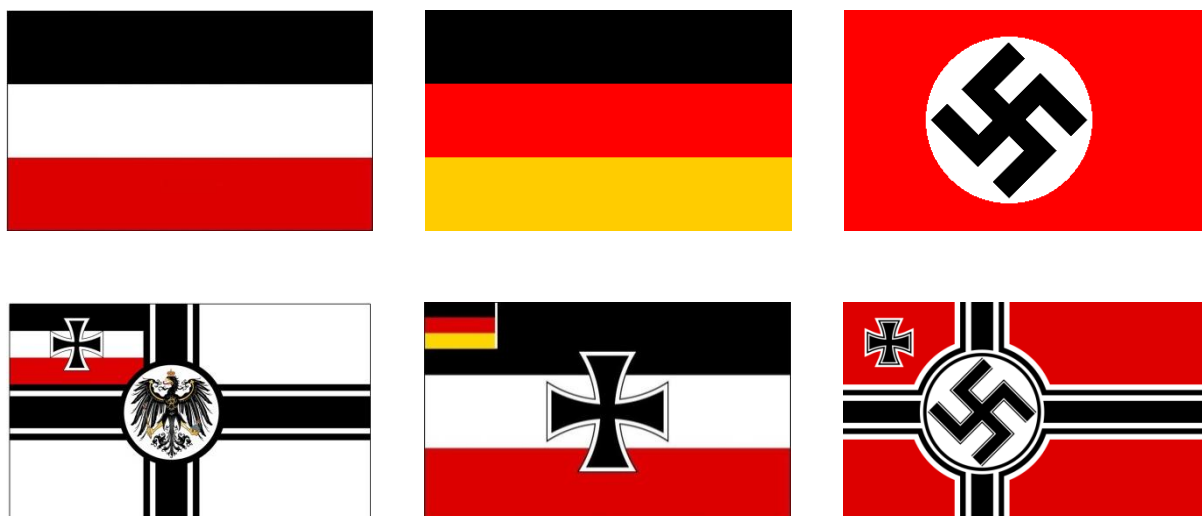
2. cikk: A nemzeti és egyben a kereskedelmi lobogó a horogkeresztes lobogó.

3. cikk: A birodalmi hadi- és szolgálati lobogó alakját a birodalmi vezető és kancellár határozza meg.

4. cikk: A Birodalmi Hadügyminiszter joghatósága kivételével az e törvény végrehajtásához szükséges további rendelkezéseket a Birodalmi Belügyminiszter állapítja meg.

5. cikk: E törvény a kihirdetést követő napon lép hatályba.”

A horogkeresztes lobogó tehát ekkor és csakis ekkor – 1935. szeptember 15-én – vált Németország hivatalos jelképévé. Az ezt megelőző időszakban csupán két elnöki rendelet írta elő a használatát, amelyek nem írták elő (mert az alkotmány módosítása nélkül jogszerűen nem is írhatták elő) a német állam jelképeként történő hivatalos használatát, ezért csak a *„német állam hatalma”* és *„a német nép belső körei közötti kapcsolat”* jelképeként – nem pedig a német állam vagy a német nemzet jelképeként – említették. A tengeri hajókon való használatáról pedig kifejezetten hallgattak (csak a belvízi hajókon történő használatáról rendelkeztek, de ott is csak akkor, *„ha lehetséges”*).

14. ábra: Németország kereskedelmi- (fent) és hadilobogói (lent) 1871-1918, 1919-1933 és 1935-1945 között.

Reichsgesetzblatt

103

Teil I

1933	Ausgegeben zu Berlin, den 17. März 1933	Nr. 21
Inhalt:		
Erlaß des Reichspräsidenten über die vorläufige Regelung der Flaggenhissung. Vom 12. März 1933 ..	§. 103	
Verordnung des Reichspräsidenten über Spar- und Girokassen, kommunale Kreditinstitute und Giroverbände sowie Girozentralen. Vom 13. März 1933 ..	§. 103	
Erlaß über die Errichtung des Reichsministeriums für Volksaufklärung und Propaganda. Vom 13. März 1933 ..	§. 104	
Verordnung zur Übertragung von Zuständigkeiten auf die Finanzämter. Vom 10. März 1933 ..	§. 104	
Bekanntmachung einer Entscheidung des Reichsfinanzhofs auf Grund des Artikels 13 Abs. 2 der Verfassung des Deutschen Reichs und des § 6 Abs. 1 des Finanzausgleichsgesetzes. Vom 10. März 1933 ..	§. 104	
Verordnung über Stellensperre in der knappschaftlichen Versicherung. Vom 14. März 1933 ..	§. 104	
Zweite Ausführungsverordnung zu der Verordnung des Reichspräsidenten über den landwirtschaftlichen Vollrechnungsschutz vom 14. Februar 1933. Vom 14. März 1933 ..	§. 104	

Erlaß des Reichspräsidenten über die vorläufige Regelung der Flaggenhissung. Vom 12. März 1933.

Am heutigen Tage, an dem in ganz Deutschland die alten schwarz-weiß-roten Fahnen zu Ehren unserer Gefallenen auf Halbmast wehen, bestimme ich, daß vom morgigen Tage bis zur endgültigen Regelung der Reichsfarben die schwarz-weiß-rote Fahne und die Hafentreuflagge g e m e i n s a m zu hissen sind. Diese Flaggen verbinden die ruhmreiche Vergangenheit des Deutschen Reichs und die kraftvolle Wiedergeburt der Deutschen Nation. Vereint sollen sie die Macht des Staates und die innere Verbundenheit aller nationalen Kreise des deutschen Volkes verkörpern!

Die militärischen Gebäude hissen nur die Reichskriegsflagge.

Berlin, den 12. März 1933.

Der Reichspräsident
von Hindenburg

Der Reichskanzler
Adolf Hitler

Verordnung des Reichspräsidenten über Spar- und Girokassen, kommunale Kreditinstitute und Giroverbände sowie Girozentralen. Vom 13. März 1933.

Auf Grund des Artikels 48 Abs. 2 der Reichsverfassung wird folgendes verordnet:

Artikel 1

Im Fünften Teil Kapitel I der Dritten Verordnung des Reichspräsidenten zur Sicherung von Wirtschaft und Finanzen und zur Bekämpfung politischer Ausschreitungen vom 6. Oktober 1931 (Reichsgesetzbl. I S. 537, 554) in der Fassung, die sich aus den Verordnungen des Reichspräsidenten vom 8. Dezember 1931 (Reichsgesetzbl. I S. 699, 716), 19. März 1932 (Reichsgesetzbl. I S. 135, 140) und 4. September 1932 (Reichsgesetzbl. I S. 425, 430) ergibt,

I. wird Artikel 5 durch folgende Vorschrift ersetzt:

„(1) Die Landesregierungen sind bis zum 31. Dezember 1933 ermächtigt, über die Vorschriften des Artikels 1 hinaus bei den Spar-

und Girokassen, kommunalen Kreditinstituten und Giroverbänden sowie bei den Girozentralen die zu einer zweckmäßigen Gestaltung der Organisation erforderlichen Maßnahmen zu treffen, insbesondere bestehende Satzungen zu ändern oder neue Satzungen einzuführen. Sie können zu diesem Zwecke insbesondere Einrichtungen und Anstalten aufheben, zusammenlegen und neu begründen; sie dürfen jedoch nicht ohne Einwilligung des Reichswirtschaftsministers kommunale Einrichtungen und Anstalten auf staatliche oder privatrechtliche Einrichtungen und Anstalten überführen oder in solche umwandeln. Die Landesregierungen können bei ihren Maßnahmen von dem bestehenden Landesrecht abweichen.

(2) Für Rechtshandlungen, die durch Maßnahmen im Sinne des Abs. 1 veranlaßt werden, erheben Reich, Länder und Gemeinden keine Steuern, Abgaben oder Gebühren.“

II. werden im Artikel 9 die Worte „31. März 1933“ durch die Worte „31. Dezember 1933“ ersetzt.

Artikel 2

Die Verordnung tritt mit ihrer Verkündung in Kraft.

Berlin, den 13. März 1933.

Der Reichspräsident
von Hindenburg

Der Reichskanzler
Adolf Hitler

Der Reichsminister des Innern
Frick

Der Reichswirtschaftsminister
Hugenberg

Der Reichsminister der Finanzen
Graf Schwerin von Krosigk

Reichsgesetzblatt

Teil I

1933

Ausgegeben zu Berlin, den 8. April 1933

Nr. 35

Inhalt: Verordnung über die vorläufige Regelung der Flaggenführung. Vom 31. März 1933.....	§. 179
Gesetz über Titel, Orden und Ehrenzeichen. Vom 7. April 1933	§. 180
Verordnung zur Durchführung der Vorschriften über die Prüfungspflicht der Wirtschaftsbetriebe der öffentlichen Hand. Vom 30. März 1933.....	§. 180
Ausführungsbestimmungen zu den Anstellungsgrundsätzen über die Einstellung von Versorgungsanwärtern bei den Krankenkassen, Genossenschaften der Unfallversicherung und der Reichsknappschaft. Vom 3. April 1933.....	§. 183
Zweite Verordnung zum vorläufigen Gesetz zur Gleichschaltung der Länder mit dem Reich. Vom 8. April 1933	§. 185

Verordnung über die vorläufige Regelung der Flaggenführung. Vom 31. März 1933.

I

In Abänderung des Abschnitts I der Verordnung über die deutschen Flaggen vom 11. April 1921 (Reichsgesetzbl. S. 483) in der Fassung der Zweiten Verordnung über die deutschen Flaggen vom 5. Mai 1926 (Reichsgesetzbl. I S. 217) bestimme ich zur Anpassung der Dienstflaggen der zivilen Reichsbehörden an die durch meinen Erlaß über die vorläufige Regelung der Flaggenführung vom 12. März 1933 (Reichsgesetzbl. I S. 103) getroffene Anordnung bis zur endgültigen Regelung der Reichsfarben folgendes:

1. Die Reichspostflagge (Abschnitt I Ziffer 8 der Verordnung über die deutschen Flaggen) hat die gleich breiten Querstreifen schwarz-weiß-rot, in der Mitte des weißen Querstreifens ein goldgelbes Posthorn mit schwarz-weiß-roter Schnur und einer ebensolchen Quaste, das Mundstück nach der Stange gewendet. Der weiße Streifen ist über und unter dem Posthorn bogenförmig um je ein Fünftel verbreitert.
2. Die Dienstflagge der übrigen Reichsbehörden zur See (Abschnitt I Ziffer 10 der Verordnung über die deutschen Flaggen) besteht aus drei gleich breiten Querstreifen, oben schwarz, in der Mitte weiß, unten rot; im weißen Streifen, etwas nach der Stange hin verschoben, der Reichsadler. Der weiße Streifen ist über und unter dem Reichsadler bogenförmig um etwa je ein Fünftel verbreitert.

3. Die Dienstfahrzeuge des Reichs auf Binnengewässern führen am Heck die schwarz-weiß-rote Flagge. Soweit dafür eine Möglichkeit besteht, setzen sie außerdem die Saktenkreuzflagge.

4. Die Dienstfahrzeuge des Reichs zur See führen die unter 2 beschriebene Dienstflagge der Reichsbehörden zur See. Soweit dafür eine Möglichkeit besteht, setzen sie außerdem die Saktenkreuzflagge.

II

Auf Grund des § 1 Absatz 2 des Gesetzes, betreffend das Flaggenrecht der Rauffahrtsschiffe, vom 22. Juni 1899 (Reichsgesetzbl. S. 319) verordne ich:

Rauffahrtsschiffe können bis zur endgültigen Regelung der Reichsfarben abweichend von Abschnitt II der Verordnung über die deutschen Flaggen an Stelle der Handelsflagge die schwarz-weiß-rote Flagge führen.

Berlin, den 31. März 1933.

Der Reichspräsident

von Hindenburg

Der Reichskanzler

Adolf Hitler

Der Reichsminister des Innern

Fried

(Vierzehnter Tag nach Ablauf des Ausgabetermins: 22. April 1933.)

Reichsgesetzbl. 1933 I

52

IV. Bill Bailey színre lép²:

Nem Julius Rosenberg volt az egyetlen kommunista, aki 1935. július 26-án este a BREMEN fedélzetére igyekezett. William James Bailey és öt társa is feljutott a fedélzetre, a hajóra kíváncsi turisták közé ve- gyülve. Bailey 1909-ben született Hobokenben. Részes apja elhagyta a családját, Bailey pedig extrém szegénységben élt édesanyjával és öt testvérével 15 éves koráig, amikor felcsapott tengerésznek. Addig járta a Hudson-parti dokkokat, amíg az egyik hajó kapitánya fel nem vette: *„Megmondtam neki, hogy tapasztalt tengerész vagyok, mind a hét tengeren jártam, a Holt-tengert is beleértve. 21 éves vagyok és bármit meg tudok csinálni egy hajón.”* – emlékezett később. – *„Végül a kapitány igent mondott és én attól kezdve rendes tengerészként dolgoztam.”* A következő években a világ több pontjára eljutott. 1930-ban csatlakozott a Tengerészeti Munkavállalók Ipari Szövetségéhez és az Amerikai Egyesült Álla- mok Kommunista Pártjához. 1932-ben hajójával Németországban járt, ahol a Hitler hatalomra jutása előtti évben közvetlenül is tapasztalhatta a hatalomra törő nácik felélénykülését kísérő erőszak megnyíl- vánulásait. A kommunista dokkmunkások harcos szellemén nevelkedett Bailey-re – aki egyébként is csömört érzett az amerikai dél hajóin tapasztalható szegregáció és az indiánokat öngyilkosságba hajszol- ó jogfosztások miatt – mély benyomást tett az egyenruhában masírozó, az állampolgárokat botütések- kel, rúgásokkal és ököllel bántalmazó, az üzletek kirakatait bezúzó nácik büntetlen önkényeskedése.

1935. június 28-án történt, hogy a Unites States Lines MANHATTAN nevű óceánjáróján dolgozó egyik tengerészt, a szintén kommunista Lawrence Simpsont Hamburgban őrizetbe vették. Az incidensről a Nemzetközi Munkásvédelem (International Labour Defence – 1925-1947 között működő amerikai kommunista jogi tanácsadó és a munkások jogait védő szervezet), valamint az Amerikai Civil Szabad- ságjogi Unió (American Civil Liberties Union – 1920-ban alapított, a szólásszabadságért és a jogegyen- lőségért fellépő polgárjogi jogvédő szervezet) július 13-án értesítette az amerikai külügyminisztériu- mot. Jelentős csúsztatással azt állították, hogy a német titkosrendőrség behatolt a hajóra és onnan a tengerészt erőszakkal elvitte és bántalmazta. A State Department július 15-én sürgönyözött a hamburgi amerikai főkonzulnak, kérve, hogy tisztázza a helyzetet. Yates konzul július 20-án küldött (Washing- tonban azonban csak augusztus 5-én fogadott) sürgönyében beszámolt róla, hogy Simpsont másik hetven emberrel együtt kommunista propaganda-anyagok birtoklásáért és kommunista tevékenysé- gért tartóztatták le (hálólhelyén számos pamfletet találtak, amelyet egy előkészített ballonhoz erősítve kívánt a hajóról a partra juttatni). Letartóztatása iránt a német hatóságok a nemzetközi szokásoknak megfelelő kérelmet nyújtottak be a konzuli hivatalnak és azt – az eljáró rendőrök személyazonosságá- nak igazolása és alapos „házkutatás”, s a bizonyítékok feltárása után – a konzul és a hajó kapitánya jelenlétében foganatósították. Simpsont a tárgyalásig fogva tartják a fuhlsbütteli koncentrációs tábor- ban, ahol a konzul ellenőrizte a fogva tartás körülményeit. Simpson magánzárkában van, de ettől elte- kintve nincs panasza. Írásban kommunikálhat, szükség esetén a konzulátus képviselői látogathatják.

Simpsont Hitler végül 1936 végén elengedte. Az amerikai külügyminisztérium addig is folyamatosan segí- tette (rendszeresen látogatták, segítették a kapcsolattartását, gondoskodtak jogi képviseletéről). 1935. július 26-án azonban a szervezett hobokeni dokkmunkások és tengerészek minderről még csak annyit tudtak, amennyit az esetről elsőként beszámoló jogvédő- és segélyszervezetek riasztó üzenetéből tudni lehetett, vagyis, hogy Simpsont gyakorlatilag elrabolták és bántalmazták a németek. A nácik viselkedésé- ről terjedő hírek ismeretében az érte aggódók hamarosan már a legreménytelenebb helyzetben ábrázol- ták Simpsont, s elhatározták, hogy tüntetést szerveznek az érdekében a BREMEN dokkjához. A szervezés körülményeit Bailey egyik társa, William Howe – szintén tengerész és kommunista párttag – idézte fel: *„Július 18-án találkoztam Edward Drolette-tel a Munkások Könyvesboltjában, a Broad Streeten. Hozzám lépett és megszólított, hogy kell-e munka. Megkérdeztem, hogy miféle munka, mire annyit mondott, hogy most nem árulhat el túl sokat, de elmegyünk a BREMEN-hez és körbesétáljuk. Amikor a részletekről kérdeztem, elmondta, hogy Simpson miatt csináljuk, akit letartóztattak Hamburgban, ezért mi tengerészek felmegyünk a BREMEN-re és a hangunkkal fogunk tiltakozni.*

² Az események bővebb leírása a függelékben.

Egy héttel később, 24-én vagy 25-én William MacCormack is odajött hozzám az Új Kína Kávézóban a 14. utcán és azt mondta: »Felmegyek a hajóra és letépem róla a horogkeresztes lobogót. A te dolgod, hogy az embereiddel utat nyiss nekem.« Megkérdeztem, hogy összesen hányan leszünk, mire azt felelte, hogy »ötven tengerész«, s rávesszük Hitlert, hogy elengedje Simpson. Rábólintottam: »O.K.«. 26-án pénteken este a belvárosban találkoztunk, az Élelmiszeripari Munkavállalók Irodájában. Az ott kapott utasítások szerint kettes-hármas csoportokban kellett felmennünk a hajóra, hogy végrehajtsuk a demonstrációt. A hajóra mentünk és elvegyültünk. Egyszerre csak a kísérőnk megkérdezte: »Mi a jelszó?« Ez 23:45-kor történt. MacCormack-nek ekkor kellett volna letépnie a horogkeresztet, de soha nem ért oda. Verekedés tört ki, őt meg kiütötték, még mielőtt odaérhetett volna. A lobogót Bill Bailey-nek és Arthur Blair-nek sikerült lehúzni és a folyóba dobni. Drolette közelében álltam, amikor a rendőrök egyik embere, Moore rálőtt. Én épp egy szőkével bunyóztam, aki kétszer akkora volt, mint én. Letartóztattak, börtönbe csuktak, s 5 200 dollárban határozták meg az óvadékot, amit később 1 000 dollárra mérsékeltek. Vito Marcantonio látta el a védelmemet a Nemzetközi Munkásvédelemtől. Azt hittük, hogy a demokráciáért harcoltunk, de ez nem volt demokrácia. Bezártak minket. Ennyit tehetünk Simpson szabadon bocsátásáért. Nagy nyilvánosságot jelentett a kommunistáknak, akik emiatt sok pénzt kerestek a propaganda terjesztésével. Én még sokáig nem hevertem ki a hajón kapott ütlegeteket, de teljesen meggyőződtem arról, hogy az Egyesült Államokban nincs igazságszolgáltatás. A rendőrségnek semmi hasznát sem láttam.”

A helyi Kommunista Párt vezetése által kidolgozott eredeti terv az volt, hogy Bailey, Howe és még vagy egy tucat másik ember civilben hajóra szállnak, és úgy tesznek, mintha a hozzátartozóiktól búcsúzkodnának (a hajón tíz centért bárkinek biztosították ezt a lehetőséget). Amint megszólal a gőzkürt „mindenki partra” jelezése, figyelmeztetve a látogatókat, hogy hagyják el a hajót, a tengerészek folyosót nyitnak a tömegben a hajóorrhoz, s egy vagy két ember felrohan és megragadja a horogkeresztes lobogót, majd partra száll vele, hogy a tüntetők benzint önthessenek rá és elégethessék. A veterán tengerészek azonban szkeptikusak voltak: „Ki a franc találta ki egy ilyen tervet?” - kérdezte Bailey. „Azt hiszem, néhány olyan zavaros fejű, aki még soha nem látott hajót.” - válaszolta a társa.

Időközben a parton zajló tüntetés ezres nagyságúra nőtt, az emberek plakátokat és zászlókat hordoztak és antifasiszta szlogeneket skandáltak. Amikor 23:30-kor megszólalt a távozásra felhívó kürtjel, a tengerészek akcióba léptek.

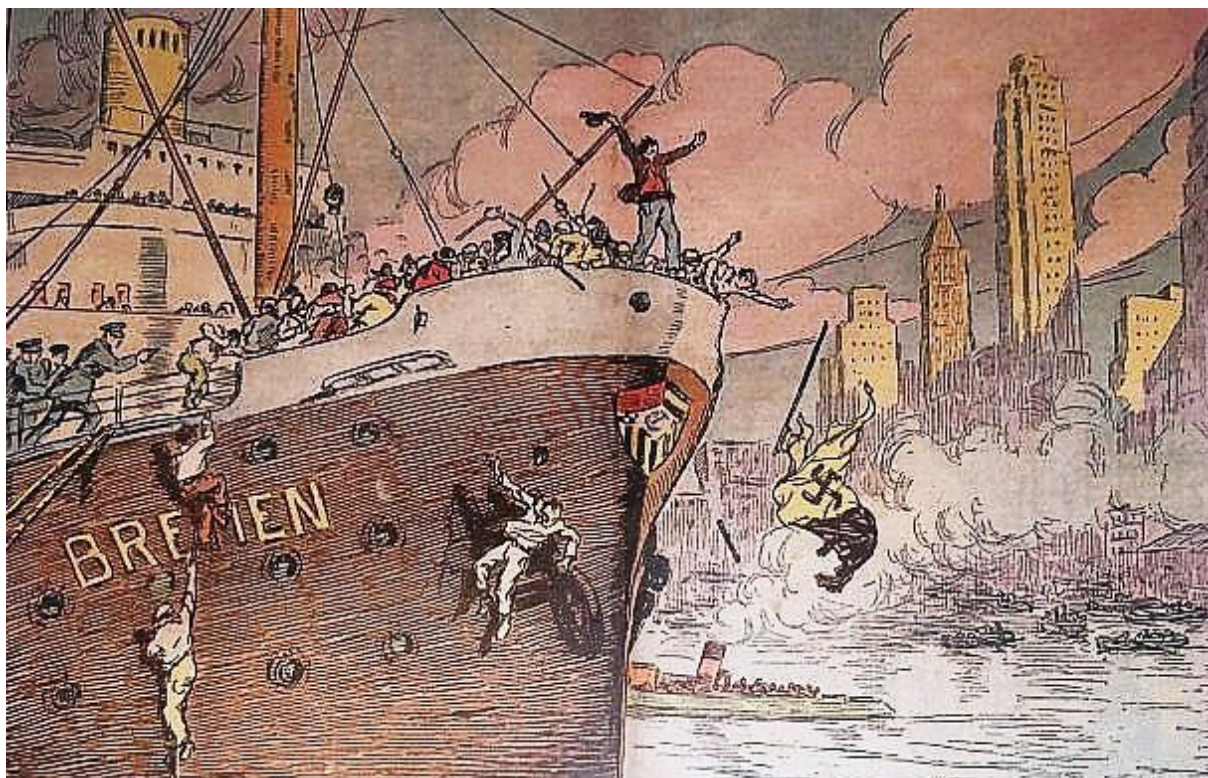

17. és 18. ábra: A lobogó-affér tüntetői a rakparton. 1935-ben a BREMEN még mindig népszerű látnivaló volt New Yorkban. Amikor az utas-váltás idejére dokkba állt, jelképes díj ellenében szokásosan több száz New Yorkit engedtek fel a fedélzetre bémészkodni, vagy éppen egy hangulatos éjszakai mulatságra, amely a „mindenki partra” kürtjel elhangzásáig tarthatott. 1935-re azonban már sok New Yorki tisztában volt a németországi atrocitásokkal, és a BREMEN egyre inkább olyan tiltakozókkal találkozott, akik úgy érezték, hogy Hitler hajóját még az amerikai partokon sem lenne szabad fogadni, pláne nem vacsorákra és táncra használni. Ezért Bailey és párttársai úgy döntöttek, hogy tesznek valamit azért, hogy – amint Bailey utóbb fogalmazott – „felébresszék az átkozott Egyesült Államokat”.

A német tiszteket azonban a New Yorki rendőrség figyelmeztette. Edward Drolette ugyanis, akit eredetileg az életkora miatt választottak ki az akcióra (36 évesként ő volt a „rangidős”) nem tudta tartani a száját, így attól kezdve, hogy 22:30-kor a fedélzetre lépett, vagy egy tucatnyi civil ruhás rendőr követte minden lépését. 23:15-kor a kapitányt is riasztották, aki erre negyed órával a tervezett időpont előtt rendelte el a vendégek távozását. A legénység kezdte kiüríteni a fedélzetet. A tüntetők kénytelenek voltak rögtönözni.

A fedélzeten tartózkodó tüntetőkkel lévő nők közül ekkor többen az árbochoz és a korlátokhoz láncolták magukat az e célra beszerzett bilincsekkel, hogy ezzel vonják magukra a figyelmet és kössék le a személyzetet. A tengerészek egyik csoportja ezalatt végighaladt az orrfedélzet jobb oldalán, egészen az orrig, közben három másik ember balról igyekezett eljutni az orr-lobogórúd közelébe. William MacCormack-ot ekkor kiütötte egy német tiszt, majd a New Yorki rendőrség egyik nyomozója is rávetette magát (az eset pikantériája, hogy a fedélzeten tartózkodó civil ruhás rendőrnemzetőrök egyike, Matthew Solomon izraelita volt). Bill Bailey, Arthur Blair és Adrian Duffy tengerészeknek azonban sikerült elérni a lobogó-rudat. Blair ekkor hátulról egy erős marok szorítását érezte a nyaka körül. Megfordult, s egy hatalmas némettel találta szemben magát, akit végül arcon szúrt a töltőtollával (a jelenetet Steven Spielberg is feldolgozta az „Indiana Jones és az utolsó kereszt lovag” c. filmjében), majd Bailey-re kiáltott: „Folytasd, mássz fel!”.

Míg a többiek harcoltak, addig Bailey – nem törődve a mélyen alatta kavargó folyó szennyes hullámai jelentette veszedelemekkel – felmászott a lobogórúdra és (mivel elejtette a borotváját) rángatni kezdte a parancsnoki hídról ráirányított reflektor fényében fürdő orrlobogót, amely azonban nem engedett. „Akár meg is ettem volna, csak, hogy levegyem onnan” emlékezett később. A lobogó korca felül elszakadt, alul azonban kitartott. Végül Adrian Duffynak a rugós késével sikerült elvágnia a lobogót rögzítő kötelet, mire a lobogó meglazult és egészen Bailey kezébe került. Most vagy soha. Bailey leszakította a horogkeresztet, s a magas fedélzetről a parton álló tömeg lelkes biztatása mellett az alant hömpölygő Hudson-folyóba hajította. A szvasztika lassan lebegett lefelé. Egy percre eltűnt, majd ráfeküdt a vízre, ahol az alászorult levegőtől felfúvódott, mint egy ballon. Végül átázott és elnehezülve alámerült, hogy sose lássák többé. „Az a pillanat jobb volt mindennél” – emlékezett később Bailey – „látni, ahogy az a szaros lobogó elmerül, s ahogy a németek majd’ megőrülnek és, ahogy örömeinkben a parton állók is csaknem elveszítik a fejüket.”

19. ábra: A lobogó-affér ábrázolása egy korabeli francia újságban.

Bandaged Red Rioters Cool Off in Court.

Cooled off and wounds bandaged, four Red rioters charged with taking part in the anti-Hitler demonstration at the steamship Bremen were arraigned yesterday in West Side Court, Manhattan. From left to right are: Assistant

District Attorney Morris Brody, Abe Unger, defense counsel, wagging his finger to stress a point; and the four defendants, William Bailey, his ear in bandages; Vincent McCormack, William Howe and George Blackwell.

20. ábra: A lobogó-affér vádlottjai a bíróság előtt. Balról jobbra: Morris Brody kerületi ügyész, Abe Unger védőügyvéd, Bill Bailey, William MacCormack (kötéssel a fülén), William Howe és George Blackwell.

V. A BREMEN és a nürnbergi törvények:

A német legénység sietve leengedte az óceánjáró vészmentőcsónakját, hogy kimentse a folyóból a letépett lobogót, ám ez nem sikerülhetett. A BREMEN kifutása 40 perces késedelmet szenvedett...

Arthur Blair-t, William Bailey-t, William Howe-t, Vincent McCormick-ot és George Blackwell-t „jogellenes gyülekezés”, Edward Drolette-t pedig – akit Matthew Solomon az ágyéka közelében combon lőtt, amikor Drolette bokszerrel támadt rá – „bántalmazás” vádjával letartóztatták (érdekesség, hogy a német hajótársaság utóbb 150 dollárt ajánlott fel a horogkereszt védelmében szerzett sérüléseiből lábadozó Solomonnak). A hat letartóztatottat – a „BREMEN-hatokat”, ahogyan utóbb elnevezték őket – a mólón álló egyenruhás rendőröknek adták át miközben a parton összegyűlt tömeg azt kiabálta, hogy „Engedjétek szabadon a letartóztatott tengerészeket!” A rendőrök erre Robert Rice-t (az elismert drámaíró, Elmer Rice fiát); Tony Albust és John Wilsont is őrizetbe vették „garázdaságért”.

1935. július 29-én a washingtoni német követ tiltakozó jegyzéket adott át a State Departmentnek, amelyben a tettesek megbüntetését követelte³, Joseph Goebbels náci propaganda-miniszter pedig elítélte a „támadást”. Fiorello LaGuardia polgármester megtagadta a bocsánatkérést, és Franklin Delano Roosevelt elnök sem volt hajlandó közvetlenül kommentálni az esetet, azt azonban kijelentette, hogy „együtt érez az amerikai zsidóknak a németországi vallási üldöztetés elleni tiltakozásaival”.

³ Az eset nyomán kibontakozó német-amerikai diplomáciai érintkezés bővebben a függelékben.

THE BREMEN INCIDENT.

U.S. Replies to Germany.

WASHINGTON, August 1.

The State Department to-day formally responded to the German protest at the Bremen incident.

A brief note was delivered to the Charge d' Affaires, in which the New York Police Department was defended and line officials accused of failure to co-operate to prevent the disturbance. The note ended, however, with an expression of regret that the German flag was attacked and pointed out those responsible now were awaiting trial.

**NAZIS PROTEST
BRODSKY CASE**

Hull Considers Judge's
Decision In Bremen
Riot Affair.

WASHINGTON, D. C. (JTA)-Secretary of State, Cordell Hull, this week had under consideration the formal protest of German Ambassador Hans Luther against five defendants in the Bremen riot.

Acting under instructions of his government in Berlin, Ambassador Luther called on Mr. Hull and made his protest orally, but nevertheless officially.

The secretary of state promised to investigate and said he was wiring Governor Lehman of New York to ascertain the true facts of the incident.

21. ábra: Louis Bernard Brodsky bíró (1883-1970), valamint a BREMEN-incidens visszhangja az amerikai sajtóban

Az Egyesült Államok külügyminisztériuma mindazonáltal kifejezte a sajnálkozását az eset miatt és azért, mert – ahogyan fogalmaztak – „szerencsétlen, ha két-három ember helytelenül bánik egy olyan ország lobogójával, amellyel az Egyesült Államok békés viszonyban van”. A bocsánatkérés megszövegezésében a State Department irattárában őrzött dokumentumok szerint Franklin Delano Rooseveltnél jelentős szerepet vállalt (gyakorlatilag nemzeti lobogónak elismerve a pártjelvényt).

A vádlottak ügyét 1935. szeptember 6-án Louis B. Brodsky bíró tárgyalta, aki a jogellenes gyülekezés vádját bizonyítottság hiányában elutasítva felmentette Blair, Bailey, Howe, McCormick és Blackwell vádlottakat. Bár Drolette-t bűnösnek találta (a bokszer birtoklásáért, ami New York állam törvényei szerint büntetendő) és a parton őrizetbe vett három másik vádlottat is, ítéletük végrehajtását felfüggesztette.

Brodsky bíró, maga is izraelita⁴, azonban még olajat is öntött a tűzre, amikor az elkövetők motivációjának megvilágítására irányuló igyekezetében egy 1773-as precedensre – az amerikai forradalom szikráját elvető „bostoni teadélutánra”⁵ utalva – a konkrét ügy kapcsán lényegében magát a náciizmus ítélte el. „Az a fela-datom” – írta az ítélet 14 oldalas indoklásában – „hogy kötelességemnek eleget téve most erről az eseményről – a náci lobogónak a BREMEN óceánjáró árbocáról történt eltávolításáról – döntsek. [...] s bemutassam, hogy mi járhatott a vádlottak fejében akkor, amikor elhatározták a náci lobogó eltávolítását. A vádlottak, valamint más amerikai állampolgárok a náci lobogót olyan jelképnek tekintik, amely az istenített amerikai eszményeket, különösen a szabad életmód eszményét sérti. A horogkereszt által képviselt rezsim kegyetlen háborút visel a vallás és a szabadságjogok ellen, s ellopja az alapvető jogokat az embe-rektől kizárólag a háttérük és a vallási meggyőződésük alapján. [...] E rezsim szakmákat üldöz és nyom el, állampolgárokat foszt meg az oktatáshoz és a megélhetéshez való joguktól, és mocsárba fullasztja a kultúrát. Ez nemzetközi veszély. Röviden: ez egy kísérlet az emberiség visszavetésére a régi őskor primitív napjaiba. [...] e jelkép [a horogkereszt] látványos közszemlére tétele a vádlottak számára ugyanazzal a baljós-látú következménnyel járt, mintha egy kalózhajó vitorlázott volna be dacosan egy nemzet kikötőjébe, épp azután, hogy elsüllyesztette annak egyik hajóját [...] ezért e fiatal férfiaknak minden joga megvolt ahhoz, hogy a horogkeresztes lobogóra a kalózkodás fekete lobogójaként tekintsenek”. Vagyis lényegében arra hivatkozott, hogy a tüntetők tette egy példázat, indulatos erőfeszítés, amellyel a náci rezsim hatalomra kerülésének időszakában próbálták meggyőzni a világot arról, hogy szembe kell szállni Adolf Hitlerrel.

⁴ Brodsky bíró portréja bővebben a függelékben.

⁵ Nagy-Britannia arra kötelezte amerikai gyarmatait, hogy minden terméküket elsősorban Nagy-Britanniából szerezzék be, a harmadik országokból érkező árukra jelentős vámot vetettek ki. Ekkor indiánnak öltözött amerikaiak vették birtokba az egyik brit szállítóhajót és a magas vámok elleni tiltakozás jeleként tengerbe szórták a brit tea-szállítmányokat.

Sajnos a Legfelsőbb Bíróság nem osztozott a lelkesedésben. Benjamin Cardozo főbíró – a testület izraelita tagja – sajnálkozását fejezte ki amiatt, hogy Brodsky bíró ilyen látványosan vétett az ítélkezés szabályai ellen (szerinte a náciizmus elítélése meghaladta az ügy kereteit, s Brodsky ezzel a konkrét ügyben előtte fekvő jogkérdés tisztán objektív törvényességi szempontú eldöntését kiszolgáltatta a saját szubjektív véleményének). Az ügyben hozott ítéletét mindazonáltal nem helyezték hatályon kívül.⁶

A náci szokásuk szerint látványosan őrzöngtek. Hitler nyilvános országos párt-nagygyűlést hívott össze Nürnbergbe, ahol elmondta híveinek, hogy a BREMEN-affért szerinte „*egy jelkép használata váltotta ki azokból, akik úgy tekintenek arra, mint a társadalmuknak szóló dacos kihívásra*”. Hans Frank, igazságügyminiszter pedig azt harsogta: „*A német ítélőszékek nevében tiltakozom a jellemző zsidó arcátlanság ellen. Elmúlt az az idő, amikor a zsidók német embereket zaklathatnak. Brodsky típusa emlékeztessen bennünket a jövőben arra a veszedelemre, amikor az igazságszolgáltatás a zsidók kezébe kerül.*” A nácibarát amerikai sajtó sem maradt le. Az „American Bund” például egyenesen azt írta, hogy az ítélet „*az új Németország elleni világméretű zsidó összeesküvés újabb bizonyítéka*”.

A német kormány szeptember 15-én a horogkeresztes lobogót a Német Birodalom egyetlen lobogójává nyilvánította. Ezenkívül új jogszabályt fogadott el a német zsidók állampolgárságának megszüntetéséről, valamint a zsidók és az árjak közötti házasságkötések betiltásáról. A törvények indoklása kapcsán a Reichstaghoz intézett beszédében Hitler közvetlenül utalt a BREMEN-incidensre és Brodsky bíróra, mint amelyek szemléltetik „*a zsidóság Németországhoz való hozzáállását*”, egyben igazolják az embertelen törvényeket.

A törvények hatálybalépése után a BREMEN ismét New Yorkban tartózkodott, s a horogkeresztes lobogót ekkor látványos külsőségek közepette ünnepélyesen ismét felvonták a hajó tatlobogórúdjára. A ceremóniát a városi rendőrség egységeinek kellett biztosítani...

22. ábra: Az új – immár ténylegesen állami – lobogó felvonása a BREMEN-en New Yorkban.

⁶ Benjamin Cardozo értékelése bővebben a függelékben.

23. ábra: A BREMEN a horogkeresztes lobogó alatt (W. J. Aylward festménye).

VI. Utóélet:

Lawrence Simpson-t több mint tíz hónapig tartották fogságban egy Hamburg közelében lévő koncentrációs táborban (Neuengammében), majd áthelyezték a Moabit börtönbe. 1936 szeptemberében további három év börtönre ítélték, majd az egyre nyilvánvalóbb nyilvános tiltakozás miatt Hitler váratlanul közkegyelemben részesítette 1936 decemberében.

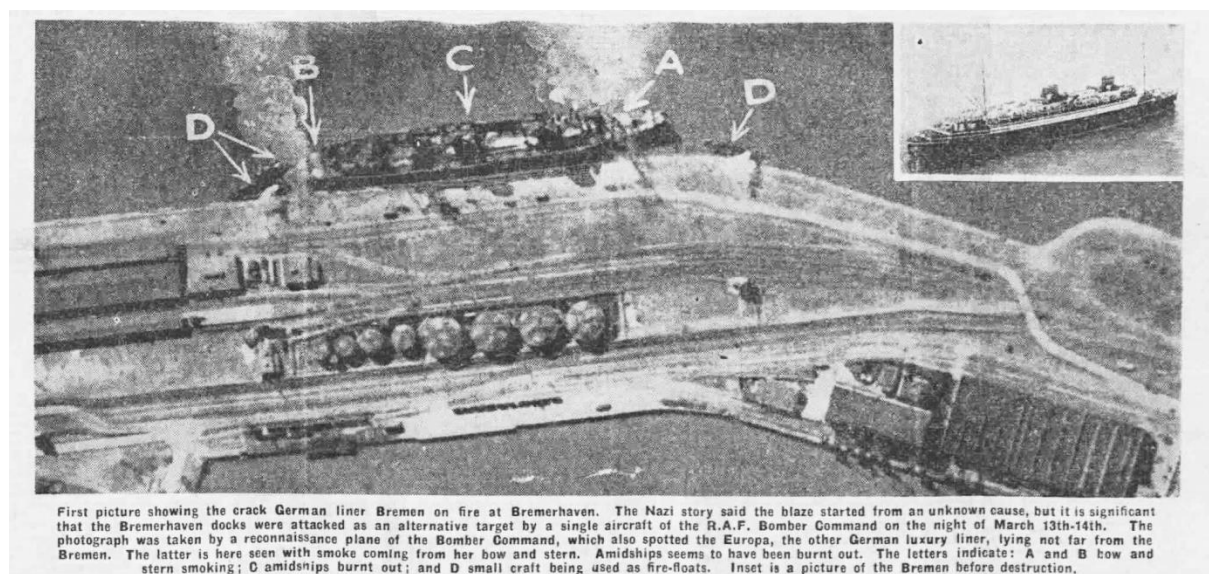
William James Bailey haláláig mozgalmas életet élt. A Lincoln brigádok tagjaként 1937-ben részt vett a spanyol polgárháborúban, 1945-ben a Fülöp-szigetek inváziójában, 1953-ban pedig harcolt Koreában. A szovjetek 1956-os magyarországi bevonulása után viszont kiábrándult a kommunizmusból. Szabadságszerető emberként az elnyomottak, s nem az elnyomók oldalán állt. Kétszer nősült. Második felesége Ruth Kaye (eredetileg Kuyawsky), lengyelországi zsidó bevándorlók gyermeke. 1974-es nyugdíjazását követően kivételes nagylelkűséggel bánt az idejével: támogatott minden idős és fiatal aktivistát egy jobb világ építésének reményében. Filozófiáját a következőkben foglalta össze: „Igyekeztem úgy élni az életemet, hogy elkerüljem a legnagyobb bűnt, látni az igazságtalanságot és semmit sem tenni ellene.” A BREMEN-incidens a kedvenc története volt. Ezt felidézve búcsúztatta Nancy Pelosy szenátor is 1995-ben.

A BREMEN óceánjáró 1939 szeptemberéig közlekedett New Yorkba a horogkeresztes lobogó alatt. Lengyelország küszöbön álló inváziójára tekintettel 1939. augusztus 26-án a Kriegsmarine minden külföldi vizen tartózkodó német kereskedelmi hajónak üzenetet küldött, amelyben felszólította a kapitányait a német kikötők azonnali megközelítésére. A BREMEN épp úton volt New York felé, kétnapi távolságra a kikötőtől. Parancsnoka ezért úgy döntött, hogy partra teszi 1 770 utasát. A kikötői hatóságok megkísérelték feltartóztatni. A britek ugyanis arra kérték az amerikaiakat, hogy foglalják le (nehogy a német hadsereg szállítókapacitását növelje) és adják át nekik a hajót. Egy cirkálót küldtek érte, hogy Európába kísérje, ám alighogy

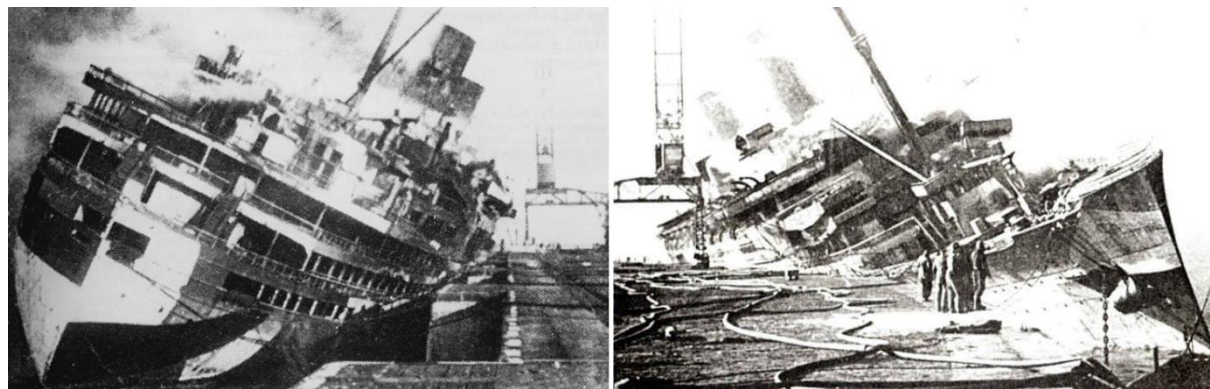
a cirkáló megérkezett, és lelassított, hogy pozícióba álljon – mg mielőtt a brit tengerészek átjöhettek volna a fedélzetre – a BREMEN csavarjai felpörögtek, és a sebességi rekorder óriásgőzös egyre gyorsabban távolodva faképnél hagyta a lassúbb hadihajót. A csalódott britek még hallhatták, amint a zenekar rázendít és a távolodó óriáshajóról a „Deutschland über Alles” dallamának foszlányait sodorja feléjük a feltámadó szél.

Egy-két nappal azután, hogy a vizuális kapcsolat megszakadt az üldöző és az üldözött között, a BREMEN végleg egérutat nyert, s október közepéig senki sem tudta, hogy mi történt vele. A legénység a szokásos átkelési útvonaltól jócskán eltérve, Grönland, Izland és Norvégia partjai előtt Murmanskba vitte a hajót, amelyet út közben festettek át a hadihajók álcázását segítő szürkére. A BREMEN 1939. szeptember 6-án ért Murmanskba, ahol a legénység nagy része partra szállt, s vasúton jutott haza, Németországba. December 13-án érkeztek meg Bremenhavenbe. A fedélzeten nem maradt más, csak a kapitány és annyi ember, amennyi a hajó navigációjához feltétlenül szükséges volt. A norvég partok előtt Németországba vezető út közben a brit haditengerészet S-osztályú tengeralattjárója, az H.M.S. SALMON észrevette, de a hajót kísérő vízi-repülőgép miatt nem indított támadást ellene. A BREMEN a háború hátralévő részében lakóhajóként szolgált (a Nagy-Britannia megszállására terezett Seelöwee hadműveletben csapatszállítóként tervezték igénybe venni).

1941. március 17-én, hétfőn hajnalban a berlini rádió megszakította rendes adását és a bemondó közölte, hogy az óceánjáró lángokban áll. Később megtoldották a hírt: „Súlyos károk keletkeztek, a felelősség megállapítása folyamatban van.” A hivatalos német álláspont szerint ismeretlen okból (vasárnap – a kimenők miatt – alig tartózkodott személyzet a hajón), a brit légierő Bombázó Parancsnoksága szerint viszont a március 13-áról 14-re virradó éjjel végrehajtott légitámadás következtében gyulladt ki az óceánjáró.

24. ábra: A brit légierő Bombázó Parancsnokságának felderítői által a március 14-i légitámadás után készített fénykép.

25. ábra: A kigyulladt – és az oltóvíz súlyától megbillent – BREMEN füstölgő roncsa a kikötőben március 17-én.

A hajón tartózkodó néhány ór – miután képtelen volt megfékezni a gyorsan terjedő lángokat – elköttette és a külső kikötőbe kormányozta a BREMEN-t, nehogy a közelben horgonyzó többi hajót (köztük testvérét, az EUROPA-t) veszélyeztesse. A BREMEN nyolc napig égett, végül kényszerűségből elsüllyesztették. A háború után az amerikai csapatok vették birtokba, de helyreállítani már nem lehetett. A náci propaganda egy ismeretlen tizenöt éves fiút gyanúsított azzal, hogy a matracra dobott égő cigarettája okozta a tüzet, de ezt a vádat csak a BREMEN első tisztjének vallomására építették: a szabotázzsal vádolt fiúról sem aze-lőtt, sem azután nem hallott senki; kérdés, hogy létezett-e egyáltalán. Sok embert kihallgattak, a „bűnös” mégsem került elő soha. A hajó roncsait a háború után nagyrészt elbontották, maradványai azonban kisvíz mellett ma is láthatók a Weser-folyóban a blexeni homokzátonyoknál, Nordenham közelében.

26. és 27. ábra: A BREMEN maradványai kisvíznél 2013 márciusában.

Források:

- Czitrom, Daniel: “Who the hell worked out a plan like that?” New Light on the 1935 Bremen Riot <http://www.albavolunteer.org/2018/02/who-the-hell-worked-out-a-plan-like-that-new-light-on-the-1935-bremen-riot/>
- Duffy, Peter: The Bremen Six – How a Gang of New York Troublemakers Struck America’s First Blow Against Hitler <https://militaryhistorynow.com/2019/03/21/the-bremen-six-how-a-gang-of-new-york-troublemakers-struck-americas-first-blow-against-hitler-and-the-nazis/>
- Gelten, Larry: How one man launched a mutiny on a Nazi ship in New York City <https://nypost.com/2019/03/23/how-one-man-launched-a-mutiny-on-a-nazi-ship-in-new-york-city/>
- Katz, William Loren: Tearing down the flags of hatred and oppression, <http://williamlkatz.com/tearing-down-the-flags-of-hatred-and-oppression/>
- Kuhn, Arthur K.: Protection of Nationals Charged with Crime Abroad – Case of Lawrence Simpson, in.: The American Journal of International Law, Vol. 31., No. 1. pp. 94-97. https://books.google.hu/books?id=6OdIAQAIAAJ&pg=RA1-PA246&lpg=RA1-PA246&dq=Lawrence+Simpson+1935&source=bl&ots=VSjkkYeqJo&sig=ACfU3U2bfXV4WDJgumy1Hy_CW0Hbg51LQg&hl=hu&sa=X&ved=2ahUKEwjHi9WMkubmAhhVBs4sKHXL2DJQQ6AEwA3oECACQAQ#v=onepage&q=Lawrence%20Simpson%201935&f=false
- Seiler, Otto J.: Bridge across the Atlantic. Mittler Verlag, 1991
- Sz.n.: <http://spanishsky.dk/bill-bailey/>
- Sz.n.: Brief of Simpson Case file sin the Department of State, in.: Press Releases United States Department of State, Vol. XIV. January 4. – June 27. 1936.? https://books.google.hu/books?id=6OdIAQAIAAJ&pg=RA1-PA246&lpg=RA1-PA246&dq=Lawrence+Simpson+1935&source=bl&ots=VSjkkYeqJo&sig=ACfU3U2bfXV4WDJgumy1Hy_CW0Hbg51LQg&hl=hu&sa=X&ved=2ahUKEwjHi9WMkubmAhhVBs4sKHXL2DJQQ6AEwA3oECACQAQ#v=onepage&q=Lawrence%20Simpson%201935&f=false
- Tenorio, Rich: What one US sailor did when a German ocean liner flew the Nazi flag in 1935 NYC <https://www.timesofisrael.com/what-one-us-sailor-did-when-a-german-ocean-liner-flew-the-nazi-flag-in-1935-nyc/>
- Veit András: Égiposta Expressz - Az SS Bremen postarepülőgépei, in.: Gyártástrend, 2014. augusztus 1. http://gyartastrend.hu/muveltmernok/cikk/egiposta_expressz_az_ss_bremen_postarepulogetei
- Witthöft, Hans Jürgen: Norddeutscher Lloyd. Koehlers Verlagsges 1997
- Wüsthoff, Gerd: German Greyhounds, https://earlofcruise.blogspot.com/2016/06/german-greyhounds-iii_21.html
- Wüsthoff, Gerd: History of t.s. BREMEN <https://earlofcruise.blogspot.com/2017/01/history-ts-ss-bremen-and-ts-ss-europa.html>

FÜGGELÉK

Peter Duffy: A Nap, amikor New York felkelt a nácik ellen

<https://longreads.com/2019/03/25/the-day-new-york-rose-up-against-the-nazis-on-the-hudson/>

Részletek. Fordította. Dr. Balogh Tamás

1935. július 26-án, pénteken reggel a hétmillió New yorki – akik közül csak kevesen rendelkeztek az akkori-ban luxuscikként ismert elektromos ventillátorokkal – az elmúlt három hét legjobb hírére ébredt: az éjszakai órákban a páratartalom 33 fokkal csökkent, a kanadai eredetű mérsékelt égtömegek teljesítették a feladatukat, s a hóhullám véget ért. A New York Times és a Herald Tribune Varian Fry (amerikai újságíró) és Ernst Hanfstaengl (Hitler szállásadója és bizalmasa a sikertelen müncheni „Sörpuccs” után) beszélgetéséről írt. *„A Birodalom megosztott a zsidókkal való bánásmód kérdésében, nyilatkozta Fry”* – írta óvatosan a Tribune a tizenegyedik oldalán. *„A Náci párt egyik frakciója”* – összegezte Hanfstaengl mondandóját a cikk – *– „radikális és vérrel kívánja rendezni az ügyet.”* Míg *„a másik, mérsékelt csoport törvényes úton akarja szegregálni a zsidókat.”* A Times ehhez képest Fry-nak a berlini zavargásokról szóló beszámolóját közölte. A nemzet napilapja a tizenegy bekezdésből álló cikk kilencedik bekezdésében tett egy rövid utalást a holokausztot előre jelző kijelentésekre, de nem tartotta említésre méltónak azt a körülményt, hogy Hitler pártjának egyik része *„vérontással kívánja rendezni a zsidó kérdést”*. Amikor a lapokat utóbb Berlinben is elolvasták, Hanfstaengl *„elejétől a végéig hazugságnak”* minősítette a vele készült interjúban leírtakat.

A reggeli lapok azt is tárgyalták, hogy zsidó sportolók nem vehetnek részt a német olimpiai csapatban. Náci hivatalosságok azzal indokolták a döntést, hogy a zsidó sportolóknak nincs meg a szükséges állóképessége ahhoz, hogy lépést tartsanak az árjakkal. A bejelentés nyomán több civil szervezet az 1936-os berlini nyári olimpiai játékok bojkottjára szólította fel az Egyesült Államok kormányát. Avery Brundage, az Amerikai Olimpiai Bizottság elnöke azonban csak annyit jegyzett meg: *„Abból, hogy Németország egyetlen zsidót sportolót sem indít, még nem lehet arra következtetni, hogy diszkriminálják is őket.”*, illetve, hogy *„nincs olyan faji vagy vallási ok”,* ami miatt az Egyesült Államok ne vehetne részt a berlini játékokon. Szerinte szervezett amatőr sport *„nem avatkozhat bele egyetlen ország vagy csoport belső politikai, vallási vagy faji ügyeibe”*.

Washingtonban ezalatt az Amerikai Zsidó Tanács, az Amerikai Zsidó Kongresszus, a B’nai B’rith és a Zsidó Munkástanács William Phillips külügyminiszter-helyettesével találkozott (Cordell Hull külügyminiszter a szabadságát töltötte). A csoport egy levelet adott át Phillipsnek, amelyben náci *„terror uralma”* ellen tiltakozott, amely most ugyan még csak a zsidók ellen irányul, de *„hamarosan számtalan katolikus, protestáns és liberális életére is hatással lesz”*. A levél írói arra kérték a kormányt, hogy *„tegyen meg minden lépést a nemzetközi gyakorlattal összhangban, hogy tájékoztassa a német kormányt az amerikai emberek felháborodásáról”*. Phillips szívélyes volt, de nem ígért semmit.

Közben az Amerikai Kommunista Párt vezetése – amely néhány nappal korábban elhatározta, hogy letépi a horogkeresztes lobogót a német BREMEN óceánjáróról – a legidősebb és a legjobban teljesítő aktivistájára, Edward Drolette-re bízta a feladatot. Drolette harminchat éves volt. Angol apa és ír anya gyermekeként dickensi gyermekkorban nőtt fel Manhattanben. Büntetlen előéletű volt, s tizenhat éves kora óta dolgozott óceánjárók géptermeiben. *„1915 óta vagyok a tengeren”* – nyilatkozta egyszer – *„A tüzelőállásban utazom egy bendzsóval meg egy lapáttal és heti hat napon át táplálom a tüzet.”* 1917-ben az Amerikai Expedíciós Haderő tagjaként harcolt Franciaországban. 1919-es leszerelése után arra törekedett, hogy ő legyen az amerikai kereskedelmi tengerészet legfiatalabb főgépésze. 1935 nyarára egyúttal az egyik legszókimondóbb ékeesszóló munkás-aktivista is lett, akit a Daily Worker hasábjain dicsértek *„a munkásosztály érdekében hosszú ideje végzett ragyogó tevékenységéért”*. Csakhogy Eddie Drottlet minden érdeme ellenére sem volt alkalmas egy fedett, konspiratív akció végrehajtására. Nem tudta ugyanis tartani a száját. Maagie Weaver szerint – aki csak *„Túlsokatbeszél Uraságnak”* hívta – *„mindenkinek elmondta”* a BREMEN tervet *„már napokkal korábban”*. Aligha meglepő tehát, hogy a New Yorki Rendőrsre is eljutott a hír *„egy kommunista tervről”*, amelyet állítólag Drottlet vezet és az a célja, hogy valamilyen zavart keltsen a BREMEN fedélzetén az indulás megünneplésekor.

15:30-kor a New Yorki rendőrség Vörös Osztágának két detektívje épp „Túlsokatbeszél Uraságot” figyelte, aki – úgy tűnt - mindenkivel szóba áll a Keleti-folyó vízparti negyedében, a Déli utca alsó háztömbjei uralta területen, amely tömve volt munkanélküli tengerészekkel. Harold F. Moore afféle „szuperzsaru”, igazi „kapd el őket” specialista volt, aki a leginkább arról volt híres, hogy felkutatta az Edward „Dagadt” McCarthy nevű gengsztert Albany melletti rejtékhelyén, 1932-ben. Moore három különböző akció során összesen tizenhatszor sebesült meg az elmúlt tíz évben. „Igazán szerencsés voltam.” - válaszolta egyszer egy riporternek. Úgy tűnt, mintha minden reggel azzal az őszinte vággyal indult volna munkába, hogy aznap kiürítheti a szolgálati fegyvere táráát. Matthew Solomon ehhez képest a testület fiatal zsidó tagja volt. Már ő is igazi „hős zsarunak” számított. 1926-ban egy éjjel otthagya a zsidó rendőrtisztek baráti társasága, a Shomrim Társaság jótékonyági vacsoráját, hogy lefüleljen egy kokainfüggő botrányhős művészt, és a mellkas-lövést kapott az örült gyanúsított őrizetbe vétele során. Solomon, aki az övéi példaképe volt, alapvető erkölcsi konfliktusba került, amikor erre a feladatra vezényelték, mert zsidóként most Adolf Hitler jogait kellett megvédenie. Moore és Solomon a Broad és a Front utca kereszteződése közelében lévő teherkocsi társaság irodája előtt parkolt le, egy kopott háztömbnél, nem messze a Huszonötödik utcában a férfiak éjjeli menedékhelyét üzemeltető Tengerésztemplom Intézetének hatalmas épületétől és a White Hall utcában álló Városi Vendégháztól. A civil ruhás rendőrök látták, amint Drolette belép a Broad utca 111. számú házba, amelynek a pincéjében egy radikális irodalmat áruló könyvesbolt működött. Másfél órát vártak rá, mire ismét felbukkant. A Front utca fölé emelt magasvasút zakatolása ütemes, szaggatott hangot adott.

16:00 órakor Washingtonban Franklin D. Rooseveltnél egy sajtótájékoztatón arról kérdezték, hogy az Egyesült Államok hogyan kerülheti el azt, hogy külföldi bonyodalmakba keveredjen. *„Másfél órában meg tudnám válaszolni ezt.”* – mondta, hozzátéve, hogy *„ez egy nagyon nagy téma. Természetesen két fő, szembeeszkő tény van: az első a jó szomszédság politikája a nemzetekkel való barátságos viszony megőrzése érdekében, a másik pedig az, hogy a diplomáciai ügynökségek révén minden erőfeszítésünk arra irányul, hogy megakadályozzuk az olyan konkrét esetekben való beavatkozást, amelyek nem érintnek minket. Nem hiszem, hogy e két általános állításon túl további részletekbe mehetnénk.”* Ekkor Etiópiáról és az ottani olasz fasiszta invázióról kérdezték: *„Őn Etiópiát is olyan különleges esetnek tekinti, amely nem érint minket?”* „Igen, annak kell mondanom.” – felelte az elnök.

17:30-kor Drotte – aki öt láb hetven (174 cm) magas volt, nem túl edzett testfelépítéssel – kijött a Broad utca 111-ből. A rendőrök megfigyelték, hogy barna kabátot és nadrágot, valamint fehér inget viselt, kalap nélkül. A következő három órában – míg a késő délután koraestébe fordult – a detektívek Drotte környékbeli vándorlását figyelték, gondosan feljegyezve minden egyes mozdulatát. Ezalatt a New Yorki Rendőrség Vörös Osztágának parancsnoka a 86. dokknál a HAPAG-LLOYD tisztviselőivel tárgyalt. James A. Pyke hadnagy sürgette, hogy a német hajótársaság tegye meg a szükséges megelőző intézkedéseket annak megakadályozása érdekében, hogy *„illetéktelen személyek”* a fedélzetre léphessenek és ott *„előre eltervezett zavart kelthessenek.”* A németek azonban vonakodtak elfogadni minden javaslatot, amely visszatárhathatná a látogatókat a már számos reklámban beharangozott fesztiváltól. Már csak az utas-listán is jóval több, mint ezer név szerepelt, a tökéletes időjárás viszont azt jelentette, hogy még további néhány ezer bámmészakodó lehet kíváncsi a felkínált szolgáltatásokra. Mindegyikük potenciális hozzájárulónak számított a náci által leírt *„nemzetközi zsidó gyűlöletkampánnyal”* szemben önellátásért küzdő német gazdaság fejlődéséhez. Wilhelm Drechsel, a német hajótársaság hajózási főfelügyelője ezért csak annyit kért a New Yorki Rendőrtől, hogy a dokkban és a mólón tartsák fenn a rendet. A hajón *„a legénység is elegendő és a laposan felkészült”* a BREMEN megvédéséhez, egy maroknyi kétkarú szélhámmal szemben - mondta.

20:19-kor lement a nap. Tizenegy perccel később – 20:30-kor – Drolette és egy ismeretlen férfi sétált a Déli Komp metróállomás felé, átkeltek a forgósorompón és felmentek a peronhoz a Kilencedik sugárút felé tartó oldalon. Moore és Solomon detektívek szorosan követték őket. Drolette és kísérelője jónéhány szerelvényt hagyott elmenni, míg végre felszálltak az egyikre. Moore és Solomon pár kocsival mögöttük szállt be. A vonat végigdübörgött az emelt vasúti pályán a Battery után Greenwich Village-en és Chelsea-n

keresztül. Az Ötvenedik utcai megállónál – a Pokol Konyhája⁷ szívében – a megfigyelt személyek kiszálltak. Moore és Solomon utánuk. A Nyolcadik sugárúton az Ötvennegyedik és az Ötvenötödik utca közti szakszervezeti székházig követték őket. Drolette és az ismeretlen 21:15-kor léptek be az épületbe. A detektívek árnyékba húzódtak az utca túloldalán.

A német óceánjáró elfoglalására kiválasztott ötven férfit – a lobogót eltávolító tucatnyi tengerészt és vagy kéttucatnyi támogatójukat – arra utasították, hogy vegyenek részt egy eligazításon a végső felkészülés érdekében. *"Az utasítások szerint a legjobb ruháinkba öltöztünk"* - írta később Bill Bailey. *"Jól néztem ki az új öltözetemben és a Panama kalapban, amelyet két héttel korábban vásároltam."* Az épületben plakátok és transzparenszek voltak, a pártszékház tisztviselője pedig előadta a lobogó eltávolításának nem túl átgondolt tervét, amelynek a sikere azon az elvakult feltételezésen alapult, hogy a BREMEN tengerészei hirtelen megvilágosodva úgy döntenek, hogy itt az idő fellázadni Hitler ellen, és csatlakoznak a horogkereszt elleni támadáshoz. A hajó tervezett megállóit arra utasították, hogy óvatosan járjanak el, és úgy tegyenek, mintha Európába induló barátait vagy rokonaikat látogatnák meg az indulás előtt a fedélzeten. Mielőtt akár csak egy kételkedő kérdést is feltehettek volna, egy elvtárs körbejárt egy nagy zsák aprópénzzel és kiosztotta a tízcentes belépődíjakat.

A dokk felé haladva Bill Bailey, Mac Blair és Paddy Gavin tengerészek kihörpintették egy fél pintes whiskey-s üveg tartalmának nagy részét, s most úgy kószáltak az utcákon, mint a boldog kaposok, akik az elalvás előtti utolsó slukkot keresik. *"Egy cseppjéhez sem nyúltunk"* – erősítgette utóbb Bailey. A zsebeikből mindenesetre jó előre gondosan kiürítettek minden személyazonosításra alkalmas iratot és feszületekkel, imakártyákkal, rózsafüzérrel szerelték fel magukat. *"Vörös rózsát vásároltak a kabátjuk hajtókájába"* – emlékezett Maggie Weaver. Arra az esetre, ha véletlenül mégis sikeresen a horogkereszt közelébe kerülhetne, Bailey magához vett egy csupasz Gem borotvapengét, amely azonban (anélkül, hogy észrevette volna) már út közben utat vágott magának a nadrágja bélésében. Figyelembe véve a várható túlerő hatalmas fölényét, a tengerészek ügyeltek arra, hogy az önvédelem érdekében előnyös fegyverekkel is rendelkezzenek. Gavin talált egy régi tűt, Blair töltőtollat, Eddie Drolette pedig a többiek tudta nélkül magához vett egy bokszert, aminek a birtoklása illegális volt New York államban. *"Ha tudtuk volna, ezt mondtuk volna neki: »Hé, vágd hozzá a szarháziakhoz!«"* – mondta Bailey. *"Ez pont olyan, mintha puskát hoztál volna vagy egy nagy, hosszú kést. Nem azért jöttünk, hogy embereket öljünk. Csak azért, hogy zászlót szerezzünk."*

22:15-kor Drolette elhagyta az épületet. Ezúttal egyedül. A nyomozók követték, amikor dél felé sétált a Nyolcadik sugárúton és nyugatra fordult a Nyugati Negyvenhatodik utcán. Három hosszú háztömbnyit gyalogolt, amíg elérte a Tizenegyedik sugárutat, ahol a New Yorki Rendőrség egy kis ellenőrző pontot létesített. A gépjármű- és a gyalogosforgalom megnövekedett. A Times Square színházaiból kezdtek kiáramlani a nézők. A negyvennegyedik utca és a Broadway sarkán álló Belasco Színházban éppen lement a fügőny Clifford Odet agitprop remekművei az *"Ébredj és énekelj!"*, valamint a *"Leftyre várva"* végén. *"Halljátok, fiúk, halljátok?"* – kiáltott a főszereplő a Lefty felkavaró zárójelenetében – *"A pokolba, figyeljetek! Parttól partig! Hello Amerika! Helló! A munkásosztály viharadara vagyunk, ... csontunk és vérünk a világ alkotója! Amikor meghalunk, majd mindenki tudja, hogy mit tettünk az új világért! Krisztus, vágj fel minket apró darabokra. Meghalunk azért, ami helyes! Ti pedig ültessetek gyümölcsfákat, hogy azok nőjenek a hamvaink felett!"*

A járőr utasításának engedelmeskedve Drolette másik irányból közelített a céljához, s a Tizenegyedik sugárúton délnek tartott, majd jobbra fordult a Nyugati Negyvenötödik utcán s elérte a következő rendőrségi ellenőrző pontot a Tizenkettedik sugárútnál, amely a Hudson-folyóval párhuzamosan futott a West Side-i magas autópálya alatt. Egy háztömbnyire volt a hajótól délre. New York Legjobbjai⁸ közben azt az

⁷ A Pokol Konyhája – más néven Clinton vagy Midtown West – New York egyik rossz hírű városnegyede Manhattanban, nagyjából a 34., az 57. utca, a 8. sugárút és a Hudson folyó határolta területen.

⁸ A New York City területén szolgáló rendőrök megnevezése a városi zsargonban.

utasítást kapták, hogy „ne zavarják a mólóra érkező embereket” vagy szakítsák meg „a hajótársaság rendszeres tevékenységét”. Így Drolette – ahogy mindenki más is – elvegyülve könnyedén bejutott. Moore és Solomon azonban a sarkában voltak. Csodálatos látványra érkeztek. A BREMEN-t egy neorealista filmhez méltó forgatag vette körül. Az ajándéktárgyárusok képeslapokat, gombokat és egyéb német témájú csebecbecségeket árultak. A virágüzletek élénk üzletet folytattak az orchidea-karkötőkkel, amely az éjféle hajózás szükséges kiegészítői voltak. Az újsághordók a késő esti városi kiadásokat ragasztották: „A Reich ki-zárta a zsidókat az olimpiáról!” A taxik, limuzinok és egyéb személygépkocsik ontották a felékszerezett, csillogó ruhájú nőket, operakalapot és fehér kesztyűt viselő szmokingos férfiak kíséretében. A környékbeli sétálók a fedélzeti lámpafüzérekre pillantottak, és a fedélzeti zenekar játékának halkán kiszűrődő hangjait hallgatták. A rakodómunkások a rakományt szállították, a hordárok a poggyászkocsikat kezelték. A zseb-metszők az áldozataikra vártak.

"Este lementünk megnézni a BREMEN-t, ahol arra gondoltam, hogy ünneplőbe öltözött ingázók közé keveredtünk" – írta Lucius Beebe, a társasági élet tudósítója az éjszakai hajózásról. „Hatalmas tömeg volt ott, az ívlámpák fényéből örvénylő poggyász-lavina és orchidea-karkötők egész dagály-hulláma bontakozott ki, s paradox módon a folyosók felől áramolva, száz sikoltozó rakodósíp szólt és érezhető volt a búcsúzkodás hisztérikus, őrült légköre, ami a fellendülés éveire emlékeztetett. Felpattantak a borospalackok, amelyekkel úgy manővereztek a pincérek, mint a zúgókat kerülgető gőzösök, a rakományemelők zörögtek és csikorogtak, közben két vagy három zenekar is vidám teuton zenét játszott, fűrészelve, dudálva és csóválva mindent megtettek."

Elissa Landi, az MGM egyik legújabb csillaga, a Monte Cristo grófjának egyik szereplője, az édesanyjával, Caroline Zanardi Landi grófnőjével érkezett, aki meggyőződéssel állította, hogy Erzsébet, Ausztria császárnéja törvénytelen lánya. Henry S. Morgan, J. P. Morgan fia a feleségével, három gyermekükkel és egy volt orosz kormányzóval utazott. A Morgan Stanley nevű vállalkozás alapítását tervezte. Arthur Robinsont nemrégiben győzték le az indianai szenátori székért folyó újraválasztási kampányban. A Krisztus tanítványai egyház számos követője ugyancsak a hajón utazott, a felekezet nemzetközi eseményére, az angliai Leicesterbe. Geraldine Rockefeller Dodge a legkisebb lánya volt ifjabb William Rockefellernek, aki a testvérével, John D. Rockefellerrel közösen alapította a Standard Oil Társaságot. James Forrestalt bankárként vették fel az utaslistára, de valójában Franklin Delano Roosevelt haditengerészeti titkára volt. Volt még a fedélzeten egy londoni fodrász; egy maroknyi japán diplomata; Frederic és Elnora Boda, Kelet-Afrikába költözött keresztény misszionárius pár; két újságíró; számos üzletvezető; Humberto Fombona-Blanco, hondurasi nemes; és Charles H. Swift, a chicagói élelmiszer-feldolgozó mágnás, akit a költő Ezra Pound egyszer „sertécsomagolónak” nevezett. A fedélzeten talán a legértékesebb „rakomány” William Donner Rooseveltt, az Egyesült Államok elnökének kétéves unokája volt. Édesanyja egy hosszú külföldi vakációra vitte őt magával, nehogy elrabolni, mint a Lindbergh-bébit. Az amerikai köztársasági kis hercegének biztonságos átkelését tehát a náci Németország kereskedelmi tengerészetének zászlóshajója biztosította.

Az Associated Press fotósa, Speed Graphics típusú fényképezőjével együtt a szmokingot viselő Anthony J. Drexel Biddle, Amerika új norvégiai nagykövete mellett állt, aki jóindulatúan vigyorogva rázott kezét George H. Earle-lel, Pennsylvania kormányzójával. A két férfi, a Philadelphia-társaság tagjai, hatékonyan járultak hozzá Franklin Delano Roosevelt választási kampányához. Azután érkeztek a hajóra, hogy részt vettek egy búcsúvacsorán a Waldorf Astoria szálló tetején.

Drolette elhaladt a BREMEN előtt és beslisszolt a kétszintes terminál-épületbe a hajó bal oldala mentén. A lépcsőn vagy a lifttel a második szintre lépett, és a német / angol táblákat követte az utasok számára fenntartott bélyegpályán, elkerülve ezzel az útlevél-ellenőrzés körüli tevékenységeket. Pontját a tengerész pénztárának kifizetve, Drolette csatlakozott az átkelő patakhoz, a B (íj) fedélzeten lévő helyig, körülbelül 150 méterre a zászlótól. A B-fedélzet partra néző részét a vendégek számára bezárva a tömeg egy keskeny lépcsőn vezetett az A-fedélzet nyitott részéhez, közvetlenül a híd alatt, és könyök-könyökig összekötő csatornával csatlakozott egy hűvös, tiszta manhattani éjszaka.

A terminálba való belépéskor Moore és Salaomon nyomozók találkoztak a Vörös Osztag parancsnokságával, James Pyke hadnaggal, aki két helyettesével együtt tartózkodott a helyszínen, ami nyilvánvalóan jelezte a helyzet súlyosságát. Pyke hadnagy a legcsekélyebb habozás nélkül engedélyezte a nyomozóknak, hogy tovább kövessék Edward Drolette-t a német tulajdonban álló hajóra, amiből egyértelműen kiderül, hogy a New Yorki Rendőrőrs a német hajózási vállalat saját kívánságát meghaladó mértékben volt hajlandó a hajó számára védelmet nyújtani.

Pyke egy további nyomozót, Edward F. Murphy-t bízta meg azzal, hogy kísérelje el Moore-t és Salamon-t a hajóra. A hajózási társaság alkalmazottai nem tudták, hogy a polgári öltözetet viselő és lőfegyvereket rejtgető három titkosügynök személyében erősítésük érkezett. Arról meg aztán végképp fogalmuk sem volt, hogy egyik szövetségesük, Matthew Solomon nyomozó egy olyan „faj” tagja volt, amelyet a náci propaganda a német érdekek ellenségeként azonosított.

Ekkor körülbelül 22:30-ra járt az idő.

Bill Bailey, Mac Blair és Paddy Gavin a mólón megtett útja során akadálytalanul haladt át a rendőrségi vonalakon és közelítette meg az óceánjárót. *„A BREMEN mozdulatlanul állt a mólónál”* - írta később Bailey. – *„Az orra fenyegetően magaslott az utca fölé. A hajó különféle részein lévő hatalmas, erős fényszórókat egyetlen helyre irányították: a lobogórúdra és a horogkeresztes náci lobogóra, amely dühösen csapkodott a nyári szélben. Úgy tűnt, mintha egész New York az ablakból nézné, ahogy ez a zászló ragyog, mint egy kandalló.”* Paddy Gavin – akinek az ír akcentusa éppoly vastag volt, mint a köd Moher szikláin felett – épp horogkeresztes jelvényt vásárolt egy eladótól. Szóltak neki, hogy tartsa a száját. Bailey és Blair közben egy zászlót vett, amelyet egy Rajna-menti kastély képével és a *Vaterland* szóval díszítettek. Miután az örök gyors és felületes pillantásokat vetettek rájuk a kikötőhídnál, a három férfi beszállt a B-fedélzetre, ahonnan egy belső lépcsőn át az A-fedélzetre jutottak, ahol váratlanul kivágtak egy erőteljes *„Sieg Heil”*-t a megjelenés kedvéért. A pezsgőt bontó és tálcát egyensúlyozó pincérek, a sok élvhajász és elhagyott szerelmes, s a Western Union kifutófiú olyan szorosan vették körül őket, hogy alig tudtak mozogni. *„Először vagyunk a hajón.”* – mondta Bailey egy interjút készítő újságírónak. - *„Mindent látni akarunk, ember. Tudod, úgy értem, mintha az életünk függetne tőle.”* – pillantott a hajóorra. – *„Úgy tűnt, hogy mérföldes messzeségben van az orr és a horogkereszt.”*

22:45-kor a belvárosból érkező tiltakozók hangja hallatszott. Zászlókat lobogtattak, szlogeneket kiabáltak és a tizenkilencedik századi szocialista himnusz, az *„Internationalét”* énekelték:

*Föl, föl, ti rabjai a Földnek!
Föl, föl, te éhes proletár!
A győzelem napjai jönnek,
Rabságodnak vége már.
A múltat végképp eltörölni,
Rabszolga-had, indulj velünk!
A Föld fog sarkából kidőlni,
Semmik vagyunk, s minden leszünk!*

Majd a politikai baloldal vonult fel a *„könnyű rózsaszíntől a mélyvörösig”*. A legnagyobb plakáton az állt *„Engedjétek szabadon Thälmann-t!”* – a Német Kommunista Párt vezetőjére utalva, aki végül is soha nem jutott ki Buchenwaldból. *„A náciizmus háború!”* – hirdette egy másik.

A férfiak sötét nadrágot és legombolós gallérú inget, néhányan öltönyt és dzsekit, illetve nyakkendőt, sokan pedig puha gyapjú- vagy szalmakalapot viseltek. A nők – akikről utóbb azt állították, hogy többségben voltak – pedig nyári ruhát vagy közepesen hosszú szoknyát hordtak. Néhány nagyon jól illeszkedő svájcisapkát vagy harang-kalapot viseltek. A tüntetés elnöke egy June Croll nevű orosz születésű feminista, Eugene Gordon afro-amerikai író, újságíró, felesége volt.

Ott volt Julius Rosenberg is, a Városi Főiskola Ifjú Kommunista Ligájának tizenhét éves harcosa, akit tizen-nyolc évvel később, a McCarthy korszakban a feleségével, Ethel-lel együtt kivégeznek majd az atomtitok Szovjetunióának történt átadása vádjával. Később azzal dicsekszik majd a sógorának, hogy ő, Julius vezette a BREMEN elleni támadást. Jelen volt a korábban szocialista Dorothy Day, a Krisztus-központú pacifizmust, a szegények szeretetházait és a földművesközösségeket népszerűsítő Katolikus Munkás mozgalom harminchét éves társalapítója is. A német áruk és szolgáltatások bojkottjának lelkes támogatójaként Day szkeptikus volt a Kreml-nek a nácizmus fenyegetésével szembeni összetartást hirdető „útítársak” népvagy egységfrontja megalapítására vonatkozó kezdeményezésének őszinteségével kapcsolatban, amelyet pedig épp most hirdettek meg a Kommunista Internacionálé Hetedik Világkongresszusán, Moszkvában.

"Éjjel tizenegy volt, amikor elindultunk, hogy csatlakozzunk a kommunisták által összehívott BREMEN-tüntetéshez, amelyen rölapok és szakirodalom kiosztása mellett döntöttünk" - írta. „A beszédek dalok követték, s az emberek egyre csak azt skandálták, hogy Vörös front... vörös front. Ez nem egy egyesült népfront volt, aminek meghirdették, hanem egy vörös front, amikor a tüntetés már folyamatban volt.”

„Katolikusok és zsidók! Tiltakozunk a németországi vallási üldöztetés ellen!” - állt azon a rölapon, amelyet a katolikus munkásokkal együtt osztogatott. „A Katolikus Németország Barátai egy olyan szervezet, amelynek célja az egyszemélyes kormány brutális eljárása elleni tiltakozás és a fasizmus elleni harc az Egyesült Államokban... Felkérünk minden szabadságszerető embert, hogy csatlakozzon hozzánk a német termékek bojkottjában mindaddig, amíg a német kormány folytatja szegyeteljes és keresztényetlen gyakorlatát.”

Néhány ezer liberális és radikális gyűlt össze közvetlenül a hajóval szemben, a Tizenkettedik sugárúton és a mellékutcákban. Felkapaszkodtak, hogy jobban lássák azokat, akik a hajótest árnyékában lévő nagy darab, négyzet alakú fűrészáru-bála tetejéről lelkesítették a tömeget. Minden figyelem a hajó lobogója felé irányult, amely körülbelül 50 láb (15 m) magasan lengett a sebtében összetákoltszószek felett.

A újságok szerint a rendőrség „érzékelt a bajt”. Erősítést kértek, amelyet körülbelül 350 rendőrtiszt, 100 civil ruhás nyomozó és néhány tucat lovasjárőr kontingense alkotott. A német hajózási társaság bérelt magánbiztonsági cége 50 egyenruhás és 5 civil ruhás biztonsági őrt telepített. A tüntetőkkel náci-barát német-amerikaiak, az Új-Németország Barátai nevű szervezet tagjai néztek farkasszemet, szórólapokat osztogatva, amelyen elítélték LaGuardia polgármestert, aki a náci túlkapások elleni tiltakozás jeleként megtagadta egy Paul Kress nevű német állampolgártól a masszőrengedélyt. A Barátok megértő közönségre leltek a kikötői bevándorló-enklávéban lakó hazafias Volk körében, melynek tagjait arról ismerték meg, hogy mindig eljöttek a BREMEN indulására, hogy megtapasztalják a hazai ízeket.

A vízparton rajtuk kívül többszáz, egyik politikai szervezethez sem tartozó járókelő gyülekezett csak azért, hogy egy pillanatra részese legyen az óceánjáró indulását kísérő pompás jelenetnek. Olcsó lehetőség volt ez, amellyel megragadhatták a pillanatot, hiszen a Világválság alatt a város lakosságának körülbelül egyötöde valamilyen állami támogatásra szorult.

"Sokan hajóztak már az óceánon, még többen reménykedtek benne, hogy megtehetik, de mindannyian hosszú ideje vágytak rá." - jegyezte meg egy író azokról a nézőkről, akik a BREMEN-en esedékes látogatásra készültek. „Családi kötelékek, a kötelesség vagy kedvezőtlen gazdasági körülmények, egy és más dolog arra kényszerítette őket, hogy a parton maradjanak, de ... mindig kijöttek, hogy megnézzék, ahogyan a nagy úszó palota megkezd vagy befejezi az útját, felidézve a távoli helyekről szóló gondolataikat, a korábbi útjaik emlékét vagy a még ezután megvalósítandó utazás örömeinek előérzetét.”

23:15-kor a New Yorki Rendőr Főkapitányság értesítette a német hajózási társaságot, hogy megsértették az óceánjáró biztonságát. Az üzenet az volt, hogy „néhány kommunista” átcúsúzott az ellenőrzésen és „jól öltözött nők kíséretében” feljutott a fedélzetre. Miután a hírek eljutottak a hídra, Leopold Ziegenbein kommodore, a bajszos kiválóság, aki 1929-es avatása óta irányította a hajót, elrendelte az összes látogató

távozását, ám a parancsot könnyebb volt kiadni, mint végrehajtani. A rendőrség becslése szerint 4 800 ember csatlakozott egy olyan fedélzeti ünnepséghez, amely arról volt híres, hogy addig tart, amíg az utolsó botrányhősöket is ki nem húzták a G-fedélzet medencéjéből. A utas- és rakományjegyzékben 1 260 utas és 943 fős személyzet szerepelt, vagyis csaknem 7 000 ember volt a fedélzeten.

A csalódott mókamesterek között az „A” fedélzeten álló Bailey tudta, hogy pártja vezetőinek tervezett akciója kudarcra van ítélve. A nők, akik azt tervezték, hogy az árbochoz bilincselik magukat, hozzá lépve beismerték, hogy problémáik vannak a bilincsekkel, mire rájuk mordult: *"Megvan a magunk baja."* Az orrlobogórúd felé vezető utat ugyanis a raktárnyílások, a hullámtörő, a csörlők, a horgonyláncok, és egy csaknem 2 m magas felépítmény akadályozták, s a jól táplált legénység számos tagja, akik feljöttek a fedélzetre, hogy megnézzék a mólón zajló zajos tüntetést. *"Jézusom! Veszett ügynek tűnt"* - emlékezett – *"volt esélyünk rá, hogy valóban tegyünk valamit, de minden dugába dőlt az idióta tervezés miatt."*

"Nos, tennünk kell valamit" - mondta végül Mac Blair.

A tengerészek megbeszélték egymás közt a lehetőségeket, és alternatív tervet készítettek. Úgy döntöttek, hogy az Eddie Drolette vezette nagyobb csoport a jobb oldalra rohan és magára vonja az orrfedélzeten összegyűlt német tengerészek figyelmét. A Bailey által vezetett kisebb csoport közben balról megközelíti a lobogót.

Bailey közben idegesen a zsebébe nyúlt, hogy ellenőrizze a borotvapengét, s közben apró vágásokat ejtett az ujjain.

A Vörös Osztag nyomozói (Moore, Solomon és Murphy) figyelték, ahogyan Edward Drolette áthalad az „A” fedélzeten, és beszél az összeesküvőkkel. Ez lehetővé tette a rendőröknek, hogy vizuálisan azonosítsák az egyes résztvevőket. Ahhoz is elég közel álltak, hogy megértsék a beszélgetés néhány részletét.

23:45-kor felhangzott a kürtjel.

A BREMEN gőzsjá egy dobhártyaszaggató üvöltéssel tudatta mindenkivel, hogy tizenöt perc múlva távozni kell. Az éjfél keserédes hírnöke megváltoztatta az érzelmeket. A hang néhány hosszú másodpercig ott függött a levegőben, s mint egy másik dimenzióból származó jelenés, rövid időre megállította az esti örületet. Mielőtt a visszhang visszaverődött volna a Jersey-i partról, a pincérek megköszöriültek a torkukat, és jellegzetes, magas hangon siettették az összejövétel végét.

„Javában zajlott tüntetés, amikor meghallottuk a felszólítást, hogy mindenki partra” - emlékezett Maggie Weaver – *„és arra gondoltuk, hogy az a lobogó ma nem fog lehullani”*.

A tizenkét tengerész az „A” fedélzetről a „B” fedélzetre vezető lépcsők felé tóduló tömegbe szorult.

Solomon nyomozó állt a legközelebb Drolette-hez. Moore és Murphy Lemaradtak.

A tizenöt vagy húsz lépcsőfokból álló lejáró tetején a BREMEN legénységének tagjai mindenkit a terminálba vezető kikötőhíd felé tessékeltek.

Az első, aki megtagadta a távozást, Vincent McCormack volt, egy alacsony bontómunkás, aki a többiekhez hasonlóan a Tengerészeti Munkavállalók Ipari Szövetségének tagja volt, és csatlakozott a Kommunista Párthoz. (*„Csodálatos fickó”* - mondta Bailey.) McCormack a „B” fedélzet elzárt része felé sétált, amivel kiváltotta a BREMEN egyik tisztjének rendreutasítását. McCormack erre a legcsekélyebb habozás nélkül egy jobbgyenest mért a férfi hátára.

Az utasok felsikoltottak. A hídról német vezényszavakat kiabáltak.

A három nyomozót a tömeg elsodorta a helyszínről.

A lépcső tetején Drolette a jobb oldal felé vezette az egységét.

Bailey, Blair és Gavin a megegyezés szerint a baloldalra húzódtak, s elhaladt a McCormack körül kialakuló (egyenlőtlen) küzdelem résztvevői mellett.

Most Pat Gavin-en volt a sor, hogy eljátssza a második blokkoló játékos szerepét.

Az ellenfél jobbról és balról támadó dühös csoportjai azonban legyűrték.

Bailey és Blair nem engedhette meg magának, hogy hátra nézzen.

Az orr felé rohantak, a fedélzeten lévő akadályokat kerülgetve.

Végül Blair megfordult, hogy a töltőtollával arcon szúrjon egy tengerészt, aki a nyakát szorongatta.

Bailey habozott, szeretett volna segíteni bátor társának, aki egész hátralévő életében a barátja lesz.

"Menj tovább, menj tovább!" – kiáltott rá Blair. – *"Mássz fel! Mássz fel!"*

Az adrenalin fokozódásával, mintegy *"öntudatlanul"* Bailey felugrott az orrban lévő felépítményre, amely az orr hajlított alakját követte. Megragadta a lobogórúdhoz rögzített *"nagyon kis létrát"*, és felmászott a tetejére, öt- vagy hat létrafok magasba.

A híd reflektorainak háttérvilágítása mellett Bailey alakja felnagyítva vetült a parton állókra.

Ordítás hallatszott. *"A diadal ordítása"* - írta Dorothy Day.

A gyülekezők elérték az őket körülvevő rendőri csapatok gumibotjait.

"Nézd a zászlót!" - kiáltotta valaki.

Szinte lámpalázat érezve Bailey lepillantott, s megértette, hogy a legkisebb ballépés esetén fürödni fog, hiszen nincs korlát, amiben megkapaszkodhatna.

Rángatni kezdte a horogkeresztet, amely a felső varrás mentén elszakadt.

Újra és újra megrántotta. És még néhányszor. De az alsó része nem adta meg magát.

"Nyílt terepen voltam, ami olyan volt, mint egy színpad" - mondta Bailey. *"A dokkban mindenki rám figyelt. Minden szem az orra szegeződött. Miközben ott álltam és rángattam a lobogót, mint egy idióta."*

A zsebébe nyúlt. Ám a borotvapenge helyett csak egy lyukat talált. Pánikba esett.

"Szóval megfordultam. Olyan volt, mintha tudnád, hogy van valaki a hátad mögött, és néz. Éreztem, hogy valami történik mellettem, alig néhány centiméternyire, és biztos voltam benne, hogy amikor megfordulok, egy kéz nyúl utánam. Arra gondoltam: Ó, Istenem! Még egy centiméter és elkapnak, le fognak rángatni innen, és én soha nem fogom leszakítani ezt a rothadt mocskos lobogót a hajóról. Szóval hátra fordultam, ám csak egy Duffy nevű srác, egy másik tengerész jött fel a létrán. Nem mászott fel a csúcsig, ahol

én álltam, csak odakiáltott: - Húzd még, húzd azt a lobogót! Add a kötelet! Tartsd! Azzal elővette a rugós kését – hallottam a kattanást – és elvágta a felhúzókötelet. A lobogó elszabadult.”

Azzal Bill Bailey Hitler kincsét a Hudson-folyóba dobta.

Az egyik beszámoló szerint *„A szvasztika lassan lebegett lefelé. Egy percre eltűnt, majd ráfeküdt a vízre, ahol az alászorult levegőtől felfúvódott, mint egy ballon. Végül átázott és elnehezülve szépen elmerült a vízben”.*

„Gyönyörű látvány volt, amint a lobogó a reflektorfényben a folyóba hullott” - emlékezett Maggie Weaver.

Adrian Duffy szerint *„szinte azonnal eltűnt, ahogy megjelent”*.

"És az volt... hidd el, az volt az a pillanat, amelyik jobb volt az összesnél, ami azután történt, látni, ahogy az a szaros lobogó elmerül" - mondta Bailey – „s a németek majd' megőrülnek és, ahogy örömeükben a parton állók is csaknem elveszítik a fejüket.”

Edna Brand Mann: Brodsky, a BREMEN-ügy bírása

in.: The American Spectator. 1935. november., 8. o.

<https://www.unzcloud.net/PDF/PERIODICAL/AmSpectatorD-1935nov/8-9//>

Fordította. Dr. Balogh Tamás

Egy színes fiatakorút hoztak az éjszakai bíróság elé őrizetben. A pulpituson Brodsky bíró ül. A tiszt keservesen néz ki és felháborodva állítva, hogy a néger bántalmazta; s, amikor felszólította, hogy menjen el, az nem mutatott kellő tiszteletet. A bíró a színesbőrű fickóhoz fordult, mire az elmondta, hogy [a rendőr] *„megrázott és rám kiáltott, hogy takarodjak. Azt mondtam neki, hogy nem fogok elmenni, csak azért, mert egy kék egyenruhás fehér szemétláda azt mondta.”*

„Egy dollár rendbírság.” – hirdet ítéletet a bíró és már fordul is a zsúfolt tárgyalási jegyzékben következő ügyfélhez. Észreveszi azonban, ahogyan a fekete kéz a zseb mélyéről tízcenteseket és némi aprót ás elő és lassan kirakja azokat az asztalra.

„Egy pillanat. Nem akarjuk elvenni az utolsó centjét is. Legközelebb kellő tiszteletet mutat? Az ítélet végrehajtását felfüggesztem.” A bíró szavai gyorsan követték egymást, de nem elég gyorsan ahhoz, hogy megtörjék a néger makacsságát. *„Ki akarom fizetni az adósságomat. Nincs szükségem szívességre.”*

„Rendben. Rendben. Nagy lélek.” – fojtotta belé a szót a bíró... *„Az ítélet végrehajtása felfüggesztve. Legközelebb kellő tiszteletet mutat? Az ítélet végrehajtása felfüggesztve.”*, s már vezették is ki a fickót, aki motyogott valamit. Talán azt, hogy tiszteletlenség lesz.

„Arról ismerni meg a nagy embert, ha így kezel egy ügyet” – súgja a társának az örökké zsúfolt éjszakai bíróságok egyik jeles ügyvédje. Az éjszakai bíróság mindig zsúfolt, amikor Brodsky elnököl – s most sem jobban, mint a híres BREMEN ítélet előtt.

Ez egy jó hely, ahol ki-ki megtapasztalhatja, hogy milyen is az az ember, aki megmondta Hitler kormányának azt, amit a Népszövetség nem mert, s aki ma is több ezer levelet kap a világ minden sarkából, amelyben gratulálnak neki államférfiúhoz illő bátorsága, széles történelmi horizontja és technokrata pontossága miatt, amely jogilag vitathatatlan ítéletében megnyilvánult a legutóbbi helyzetben. Brodskynak a jelentéktelen "jogellenes gyülekezési" ügyben az egész világra sikerült kiterjesztenie azt a harcot, amelyet a fejlődés és a visszafejlődés erői vívnak. Az újságok címlapon hozták Brodsky ítéletét Angliában, Franciaországban és Hollandiában, s megismerték azt a föld legtávolabbi szegletében is.

Milyen ember Louis B. Brodsky? A pulpituson ülve jól látható. Az orra finom; a szemöldöke magasra emelkedik, a homloka ívelt, s három mély rácba fut, amikor az előtte lévő ügyre koncentrálni. Viselkedése akár egy orvosé, érdeklődő, kísérletező, szondázó, kiegyensúlyozott. Egy-egy mondata maga a diagnózis és a terápia. Úgy tűnik, hogy nem érdekli, milyen a megjelenése, noha kellően mély benyomást tesz; nem fél attól, hogy meggondolja magát vagy visszakozzon, amikor valamilyen megalapozott körülmény vetődik fel. Nincs benne félelem amiatt, hogy tévesen ítélne, még, ha a panaszosok ezt kívánják is. Ha másik bírót szeretnének, megengedi nekik. Emberséges, tisztességes, van humorérzéke, kellemes a beszédmódja. Nem szentimentális, de rendelkezik az intuíció vele született, vagy hosszú tapasztalatból fakadó hatalmával. Bírósági alkalmazottak dicsérik, akik évek óta figyelik. Ez a nagy diagnosztákkal közös vonás az orvosi szakmában.

Brodsky rendkívül jövedelmező magánpraxisát adta fel azért, hogy elfogadja a bíróság Családjogi Csoportjába szóló kinevezését - egy olyan kinevezést, amelyre kevés bíró vágyott, mert a kezdeti években meghalhattak (az ügytehetőtől) anélkül, hogy bárki tudott volna róluk vagy törődött volna velük. Brodsky azonban azt mondta, hogy minél kevesebb a családjogi törvény, annál nagyobb szükség van egy, azt jól ismerő bíróra. Az egyes eseteket úgy vizsgálta, mintha a bajok a saját családjában történtek volna. Ez olyan ösvényt

adott neki, amelyet biztosan követhetett. Talán ez a hozzáállás magyarázza azt a megjegyzést, amelyet egy veterán szociális munkás tett, aki több bíró alatt is dolgozott a bíróságon. *"Amikor X bíró szigorúan bánik a súlyos bűncselekményt elkövetett férjekkel, azok neheztelnek rá, de, amikor Brodsky ugyanolyan határozott, valamiért úgy tűnik, hogy a férfiak azt nem érzik fájdalmasnak."* Brodsky megközelítése olyan humánus és eredményes volt, hogy a bíróság Családjogi Csoportjába szülő 1924-es első – eredetileg csak három hónapos – megbízatását, a több szociális ügynökség sürgős kérésre eljáró McAdoo főtitkár rendelkezésére meghosszabbították, s Brodsky végül az ideje nagy részét ezen a bíróságon töltötte.

Manapság sok szociális ügynökség vágyakozik rá, hogy Brodsky bíró átkerüljön a bíróság egyesített Család- és Gyermekegyjogi Csoportjába, de nehezen tudnak támogatást szeretni ehhez a kampányukhoz a Munkáspárttól⁹, annak ellenére, hogy a Munkáspárt is egyetért velük abban, hogy Brodsky alkalmas lenne erre a munkára. Ennek oka a következő: a Munkáspárt jobban szeretné, ha Brodsky ott maradna, ahol van, a Járásbíróságon. Azt állítják, hogy ez a legjobb üzlet a Munkáspártnak. Egy a ruhaiparban működő vezető szakszervezet emlékeztet rá, hogy két bíró egymás után két és három hónapos szabadságvesztésre ítélte az egyik emberüket sztrájkért, Brodsky viszont már a Jefferson Piaci Bírósághoz történt kinevezése első napján 200 sztrájkolóból 200-at felmentett. A Munkáspárt szerint Brodsky nem radikális, hanem tisztességes ember. Ő maga nem állít többet, mint, hogy a tulajdonjogokat és az emberi jogokat tekintve azért tesz erőfeszítéseket, hogy az előbbieket az utóbbiak alá rendelje.

Filozófiájának jó példája az, ahogyan az egyik nagyvállalati szövetség és a kiskereskedők közötti jogvitát kezelte. Az egyesület állítása szerint a kiskereskedők fenyegetik őket.

"Hogyan fenyegetnek?" - kérdezte a bíró.

"Versennyel." volt a válasz.

"Lássuk csak" – próbálkozott a bíró – *„mennyi pénzt fektettek be az Egyesület ügyfelei?"*

Válasz: *"200 000 000 USD-t"*

„És a kiskereskedőkéi?"

Válasz: *„20 000 dollárt."*

Bíró: *„Ez tehát még 10% -os profit mellett is azt jelenti, hogy a kiskereskedők 2 000 dollárt, az Egyesület pedig 20 000 000 USD-t tarthat meg. Látja, milyen elenyésző fenyegetést jelent a verseny?"*

Az érvelés véget ért, de a bíró folytatta: *„Továbbá"* – mondta (emlékezetből szabadon fogalmazva) *„az egyesület hálával tartozik ezeknek a kiskereskedőknek. Kint vannak esőben és napsütésben, a nap minden órájában és éjjel, hogy biztosítsák a megélhetésüket ahelyett, hogy szükségotthonba jelentkeznenek. És, ha megakadályozzák őket abban, hogy megélhetést keressenek, még a fejükbe vehetik, hogy megkérdezzék, milyen jogok mutatkoznak Önök bundákban és gyémántokban? Meglehet, hogy egy nap felismerik az erejüket és fel is használják majd. Mondja el ezt a kereskedőinek ott az Egyesületben, és mondja el nekik azt is, hogy volt idő, amikor közülük is sokan kiskereskedők voltak."*

Ugyanezt a sztrájkolókhöz és a kiskereskedőkhöz való hozzáállását jellemző emberi tisztességet tanúsította a Női Bíróságon is, ahol az első ítéletét e sorok megjelenésével egy időben hozta. *„Brodsky bíró, az ön ítélethozatali átlaga itt nagyon kevés lesz. Bírótársai az eléjük kerülő prostituáltak 85-95%-át elítélik, Ön azonban felmentő ítéleteket hoz az ügyei 80%-ában"*. Nem változtatta meg a rekordját, de hosszú időre megszokítani kényszerült az elbocsátásokat, miközben kifejtette minden olyan bíró iránti megvetését, aki *„kita-*

⁹ Az Egyesült Államokban a tagállami bírákat – egy a szövetségi állam megalapítását követő rövid időszaktól eltekintve, amikor élethosszig tartó kinevezés útján töltötték be a hivatalukat – a nép által közvetlenül választják pártos és nem pártos közvetlen választás útján. A pártos közvetlen választásokon egyes politikai pártok a jelölőszervezetek, amelyek aztán közvetlenül támogatják a bíró-jelölteket a választási kampányuk során. Ezt a rendszert – a bírói pártatlanság számon kérhetőségére tekintettel – a XX. század első éveitől egyre erőteljesebben támadták. A pártos közvetlen választásokon az 1919-ben alapított Munkáspárt is támogathatott bírójelölteket. A párt 1920-ban megszűnt, illetve egyesült a Földművesek Pártjával és Földműves és Munkáspárt néven működött tovább 1936-ig.

szít egy nőt a tisztességes emberek társadalmából csak azért, hogy felállítsa ön maga rekordját." Ez akkor történt, amikor a Tizennégy Tagú Bizottság¹⁰ a bíróság Családjogi Csoportját vizsgálta.

A lapok később elmesélték két lány történetét, akiket Brodsky szabadított ki, bár két rendőr is a bűnösségükről tanúskodott. Brodsky a tiszték vallomása ellenére sem ítélte el őket prostitúcióért. Talán ez volt az a híres második rátekintése, amellyel ártatlanságot fedezett fel a lányok arcában és koholt vádra utaló jeleket a rendőrök szemében. Később, amikor felelevenítették ezt az esetet a Seabury Nyomozásban¹¹, Acuna – a rendőrök cinkostársa – bevallotta, hogy ezek az ártatlan, fiatal lányok még őt is olyan nyersnek találták, hogy, amikor lejött a szobájukból elmondta a várakozó tisztéknek, hogy képtelen volt megtenni. A tiszték ennek ellenére félretolták az útból és felmentek az emeletre, ahol letartóztatták a lányokat, akiket egyből a bíróságra vittek – ahol szerencsére Brodsky elnökölt.

A női bíróságon végzett munkája meggyőzte arról, hogy a bűn forrása itt is – csakúgy, mint a más bíróságok ügyei esetében – alapvetően gazdasági természetű. Arra a következtetésre jutott, hogy rossz irányból közelítünk a prostitúcióhoz – noha nem javasolt semmiféle megoldást, hiszen talán arra gondolt, hogy nincs is ilyen – de a prostitúciót kizárólag egészségügyi problémaként kezelte, amelyben csak azt tekintette bűncselekménynak, ha valaki (legyen az férfi vagy nő) nemi betegséget terjeszt. Meggyőződése volt, hogy az a személy válik bűnrészessé, aki a betegséget átadja. Számára ez pontosan annyit jelentett, mint részt venni egy férfi életében. Ez a nézőpont elkerülhetővé tette az összes előzetes tárgyalást és a rendőrök közötti versengést is, akiknek be kellett vinniük egy bizonyos számú lányt, ha nem akarták elveszíteni a munkájukat.

Brodsky a bíróság elé került összes ilyen hétköznapi problémát úgy ítéli meg, mint aki különös lelki frissességet érez. Hogyan történhetett akkor mégis, hogy a BREMEN-ügyben, ilyen kevésbé megfelelő „szenvedélyes zsidó” magatartást tanúsított – ahogyan Goering tábornok nyilatkozta a Reichstag önfelosztató ülésén szeptember 15-én? Vagy – feltéve ugyanazt a kérdést, amit sok német származású zsidó is feltett – „Nem lehetett volna, hogy csak úgy ejti az ügyet? Nem volt szükség rá, hogy bármit is mondjon.” – azt értve ezalatt, hogy nem is kellett volna. Vagy idézve azokat a liberálisokat, akik bár együtt éreznek, de nem szeretnék eszköztelennek látni magukat: „Lehetséges, hogy Brodsky döntése rossz precedens? Egy bíró ezek után a Szovjet-Oroszországot is kritizálhatja!”.

Más helyekről is érkezett kritika, éppen azzal összefüggésben, hogy Brodsky véleménye esetlegesen antiszemitizmust provokálhat, és azzal kapcsolatban is (leginkább a sok még mindig kényelmes jogász részéről), hogy vétkes az igazságügyi határozathozatal kánonjának megsértésében azzal, hogy megismételte az ítéletében az alperes jogi képviselője által hangoztatott azon érveket, amelyek súlyos vádakot fogalmaztak meg a fasiszta Németországgal szemben.

Kezdjük a legutolsó ponttal – a forma kérdésével. Ezzel kapcsolatban röviden idézem egy tapasztalt jogtudós nyilatkozatát:

¹⁰ A vasárnapi alkohol-értékesítését tiltó korábbi törvényekkel ellentétben az 1896-os Raines-törvény a szállodákban megengedte az alkohol-forgalmazást. Ekkor az ivótulajdonosok hálósobákat alakítottak ki, hogy a törvény rájuk is vonatkozzon. A szobákat aztán prostitúcióra használták. A törvény betartására ezért 1905. május 1-jén újabb törvényt fogadtak el, amely szerint egy tizennégy tagú bizottságnak városi ellenőrzéseket kell végezni az engedélyek kiadása előtt a legális szállodák és a törvényt kijátszó szalonok megkülönböztetése érdekében. 1911-re a legtöbb illegális szállodát bezárták, de a bizottság ennek ellenére 1932-ig működött.

¹¹ A Seabury Nyomozás – más néven a Hofstadter Bizottság – egy New York állam törvényhozása által Franklin D. Rooseveltnak (akkori kormányzó) nevében létrehozott vegyes bizottság volt, amelynek célja a New York városában zajló (különösen a járásbíróságokat és a rendőrséget érintő) korrupció feltárása volt 1931-ben. A nyomozás jelentős változásokat okozott a gyanúsítottak letartóztatásának, óvadékának és peres eljárásának eljárásrendjében.

„Formáját tekintve a bíróság határozata nem tér el a szokásos bírósági határozatoktól. Nem ritka, hogy a bírók a felek jogi képviselőinek érvelését az ítéletükben is kiemelik – még ékesszólóbban és hangsúlyosabban, mint, ahogy az egyik vagy a másik fél képviselője előadta – s még gyakoribb, hogy a bíróság az ilyen pontokat a saját véleményeként kezeli. Brodsky bírót – akit a védőügyvéd erőteljesen sürgetett – az ítélet szerint meggyőzték a védelem érvei, ezért arra a következtetésre jutott, hogy az alperesek nagy részét valószínűleg „a büszkén lobogó jelkép” indította cselekvésre, amely a legsötétebb reakció szimbóluma volt a számukra, még akkor is, ha a bizonyítékok elsőre mindegyiküket bűnösnek mutatták, ezért esküt tett bíróként az lett volna a feladata, hogy elítélje őket. A védelem által felvetett kérdés komoly és fontos megfontolást érdemelt, tekintet nélkül az eset politikai természetére. A bíró, miután kiemelte ezt a pontot, a bizonyítékok alapján arra a következtetésre jutott, hogy a jogellenes gyülekezés vádjával kapcsolatos, első pillantásra megalapozottnak tűnő bűncselekményt nem lehet a vádlottak terhére róni.”

Az egyes ügyvédek és kormánytisztviselők forma vagy struktúra iránti véleménye megoszlik aszerint, hogy helyeslik vagy elutasítják az ítéletet. Az előbb idézett ügyvéd úgy véli, hogy a döntést teljesen igazolja a mi jelenlegi jogrendszerünk, s megtestesülnek benne a szabadságért a Középkor óta vívott küzdelmeink.

„Ha a törvény a közösség lelkiismeretre épül, akkor a bíró csak úgy töltheti be a feladatát, ha az előtt fekvő ügy gyökereit is megvizsgálja, főleg, ha azok alapvető társadalmi és etikai fogalmakat érintenek. A szólásszabadságnak a bírósága is ki kell terjednie, amelyet akkor sem szabad korlátozni, ha egy másik ország a miénknek ellentmondó társadalmi rendszert vezet be és ez zavarhoz vezet.”

Oroszországot illetően Brodsky bíró valószínűleg úgy érzi, hogy Oroszországon múlik, hogy él-e a bíróság által megállapított tények igazságából eredő esélyeivel. Oroszország nem olyan sértődékeny, mint Németország, ahol minél nagyobb az igazság, annál nagyobb a hazugság.

Most pedig következze az antiszemitizmus súlyosabb vádja. Nyilvánvaló, hogy a zsidókat halálra szánták, attól kezdve, hogy a náciknak bűnbakra volt szükségük. Brodsky talán nem számolt a társadalmi erők kiterjedésével, amikor a fasizmust egy beteg társadalmi rend végstádiumának látta, akár egy karlövést, amit egy haldokló és pánikba esett politika testébe eresztettek. Valószínűleg nem járta a marxista terminológia értelmezésében sem, de azt látja, ami a saját szeme előtt történik. Látja, hogy az antiszemitizmus nem várt az ő bírói ítéletére. Ahogy a sok német zsidó (Németországban és azon kívül) panaszos taktikája sem csillapította az ellenük irányuló támadásokat az elmúlt két évben. Itt az idő abbahagyni a talpnyalást, a megalázkodást, az önmegetagadást és az udvariaskodást. Elvégre eljön az idő, amikor az embernek beszélnie kell, amíg még lélek van a testében.

Brodsky bármilyen nyilatkozat nélkül felmenthette volna a vádlottakat, pont úgy, ahogyan azt az Emily Post jogtudományi iskolában tanítják. De, ha így jár el, annak mi lett volna az eredménye? A náci kormány ugyanúgy tiltakozott volna a lobogójukra támadó vádlottak felmentése miatt, akkor is, ha nem tudják, hogy a felmentés mit jelent. Brodsky azonban azt akarta, hogy tudják.

És ma az egész világ tudja. Az ítélet mindenütt megismerhető, ahol az emberek még szabadon olvashatnak. Brodsky bíró – a járásbíróság szerény, kedves, lelkiismeretes és elfoglalt háziorvosa – pedig világhírnévre tett szert, mert nem félt attól, hogy az emberi kapcsolatokat és az egyetemes emberi kultúrát az ítélethozatali kánonnál és a kritikákkal szembeni személyes biztonságnál is fontosabb szemponttá tegye a dolgok rendszerében.

David G. Dalin: A BREMEN-incidens és az antiszemitizmus

in.: A legfelsőbb bíróság zsidó főbírái, Brandeis University Press, 2017. 105-107. o.

https://books.google.hu/books?id=JqWNDgAAQBAJ&pg=PA113&lpg=PA113&dq=Cardozo+jewish+justices+of+the+supreme+court&source=bl&ots=50sxFHiatN&sig=ACfU3U1IOxPgmBXQJwh3fBQ9sOvstUMe3A&hl=hu&sa=X&ved=2ahUKEwjJ6qbiLHnAhXR_CoKHbtRCbM4ChDoATADegQICBAB#v=onepage&q=Cardozo%20jewish%20justices%20of%20the%20supreme%20court&f=false

Benjamin Nathan Cardozo (1870-1938) – 1932-től haláláig az Egyesült Államok Legfelsőbb Bíróságának társelnöke volt. Megelőző fontos állami megbízatásai (fellebbviteli bírósági tagsága) mellett az amerikai zsidók vallási közösségeiben is jelentős tisztségeket viselt. Tagja volt az érdekvédelmi céllal 1906-ban alapított Amerikai Zsidó Tanács végrehajtó tanácsának, és a Nemzeti Zsidó Jóléti Tanácsnak. Bár főbírói kinevezésekor lemondott ezen tisztségeiről, a BREMEN-incidensben hozott Brodsky-féle ítélet hatására törődnie kellett az antiszemitizmussal és a saját – zsidó bíróként betöltött – szerepével is. Bár soha nem támadta nyilvánosan Brodsky bíró ítéletét (mivel az ítéletet nem fellebbezték meg, nem volt rá hivatalos oka), a magánéletében, úgy is, mint jogtudós, véleményt nyilvánított róla.

Erről szól a következő részlet (fordította: Dr. Balogh Tamás).

„Noha feldühítették a náci antiszemitizmusáról érkező egyre aggasztóbb hírek, Cardozo-t Brodsky jogi érvelése is lesújtotta, akárcsak két rokona – unokahúga, Aline Goldstone és unokaöccse, Maud Nathan, a Nemzeti Fogyasztói Liga vezetője – Brodsky ítéletéről alkotott kedvező véleménye. Aline Goldstonehoz írott levelében Cardozo azt írta: *»Csalódott vagyok, amiért te és Maud egyetértetek Brodskyval és szégyenletes kijelentésével. Mi haszna az igazságszolgáltatás megfelelően szigorú követelményeinek, ha te és ő megbocsájtotok egy ilyen botlást! Akkor is elég nagy baj volna, ha hitetlen lenne, de egy zsidótól ez megbocsájthatatlan. Bírálóink azt mondják majd – és joggal, ha te és Maud is azonosultok vele – hogy ezek a faj sztenderdjei.«*

Cardozo meg volt győződve arról, hogy Brodsky *»nem adta meg a német hajónak az azt a jog szerint megillető védelmet«* és *»az ügyet még súlyosabbá teszi az, hogy Brodsky zsidó, akinek a teljesítménye a zsidókra, s különösen a zsidó bírókra vet kedvezőtlen fényt.«* Cardozo jogtudományi álláspontja az volt, hogy Brodskynak nem volt olyan felhatalmazása, ami lehetővé tette volna neki, hogy a saját zsidó nézetei befolyásolják a bírósági ítéletét. Cardozo szerint a törvény világos volt, és a német hajótulajdonosoknak joguk volt a védelmére, függetlenül attól, hogy a bíró milyen módon reagált a náciizmusra.”

Richard Polenbergről „Benjamin Cardozo világa” c. könyvében (<https://books.google.hu/books?id=SKidV6GZyooC&pg=PA185&lpg=PA185&dq=Cardozo%27s+opinion+about+Brodsky%27s+verdict&source=bl&ots=-RIZN8vhTF&sig=ACfU3U0Cqefs3YHqxomAJZjUxkeRxAKCkw&hl=hu&sa=X&ved=2ahUKEwizyKKbmLPnAhXlmsKHROEAFQQ6AEwB3oECAsQAQ#v=onepage&q=Brodsky&f=false>) további elemzés tárgyává tette ezt a levelet:

„Magánlevelének idézett kulcsmondata – az *»egy zsidótól ez megbocsájthatatlan«* – azonban pontosan kifejezi, hogy elsősorban attól tartott, hogy az ítélet nyomán a zsidókkal kapcsolatosan általában elterjed majd az a nézet, hogy a hivatásuk szabályait hajlandóak háttérbe szorítani a vallási elkötelezettségük miatt.”

A BREMEN-incidens és a Brodsky-verdikt megítélése az amerikai közvéleményben

különböző forrásokból fordította: Dr. Balogh Tamás

Maga az ügy – s különösen annak az ítélettel (majd az arra hivatkozva meghozott németországi válaszingedésekkel) speciális megvilágításba helyezett narratívái – általános vita tárgyát képezték, s a szakmai és a laikus közvélemény egyáltalán nem volt egységes a tekintetében.

Richard Polenberg „Benjamin Cardozo világa” c. – az előzőekben már idézett – könyvében például Benjamin Cardozo főbíró mellett bemutatja az ő jó barátja, Stephen Samuel Wise rabbi (1874-1949) véleményét is, aki rövid három nappal azután kommentálta az esetet, hogy Cardozo megírta a Brodsky-ítéletet jogi-szakmai alapon elítélő jogtudósi véleményét:

„Wise rabbi európai és palesztinai útjáról tért vissza az Egyesült Államokba. Az őt üdvözlő riporterek a Brodsky-ítéletről kérdezték, mire azt válaszolta: *»Nem sérteném meg a kalózokat azzal, hogy a lobogójukat a horogkereszteshez hasonlítom.«* Röviddel ezután Wise megtartotta szentbeszédét a Szabad Zsinagógában Rosh Hashanah (a szeptember 29-re eső zsidó újév) alkalmából. *»A legutóbbi nürnbergi náci pártnapok borzalmaait még borzalmasabbá teszi a mi saját kormányunk cselekedete, a bocsánatkérés, amelyben túlzott érzékenységet mutatott és megalázkodott a náci rezsim felé egy bírósági határozatban megfogalmazott, a rendszert megvető tiszteletlen szavak miatt.«* - mondta. *»Sokkal helyénvalóbb lett volna ez a bocsánatkérés, ha a kormányunk szólt volna néhány bátor szót a náci rezsim programja és gyakorlata kárhoztatására. Kiemelték a 'kalózkodás' kifejezést. Ám én sose hallottam még olyan kalózokról, akik a saját szomszédaikat és honfitársaikat rabolják ki, nyomorítják, vagy ölik meg. Márpedig a nácik pontosan ezt tették Nürnbergben a Németországban élő zsidókkal.«*”

Az amerikai zsidóság számára 1897-ben alapított jiddis nyelvű Jewish Daily Forward több számában is foglalkozott a történetekkel. Az első közlés 1935. július 28-án jelent meg, alig két nappal az incidens után (<https://www.forward.com/culture/380130/from-the-archives-riot-in-new-york-at-german-ship-bremen-swastika-torn-down/>), amelyben elsősorban Matthew Solomon rendőrnagyozó ellentmondásos helyzetét ismertették – akaratlanul is azokra az aggodalmakra reflektálva, amelyeket később Cardozo is megfogalmazott (hogy tudniillik egy hívő zsidó elhanyagolhatja-e a hivatali kötelességét a vallásos lelkesedése miatt):

Zavargás New Yorkban, a német BREMEN óceánjárón, leszaggatták és a Hudson-folyóba dobták a horogkeresztes lobogót

„Mintegy 2 000 náci-ellenes katolikus, kommunista és tengerész vett részt a tegnapi rettenetes zavargásban, amely az indulni készülő német BREMEN óceánjárónál történt. A véres Hitler-rezsim elleni nagyobb tiltakozásra az adta meg a jelet, amikor három hős amerikai tengerész letépte a gyűlölt náci lobogót. A hajó elején logó vásznat fényszórók világították meg és a demonstrálók ezrei látták. Közben a három hős náciellenes tüntető leszaggatta a náci jelképet a lobogórúdról, a környező utcák az összegyűlt tüntetők ezreinek – közülük sokan a hajóra is feljutottak – a mennydörgő »hurrá« kiáltását visszhangozták. A sors iróniája, hogy pontosan a demonstráció szívében, gyakorlatilag éppen ott, ahol leszaggatták a náci lobogót, egy zsidó detektív is szolgált. Matthew Solomon pont a lobogó alatt állt, s arra kényszerült, hogy válasszon rendőrként teljesített kötelessége és zsidóként érzett szimpátiája között. Ám mindez csak egy pillanatig tartott, mivel csakhamar számos további náciellenes tüntető érkezett a lobogóért indult három tengerész segítségére. Megtámadták és súlyosan megverték a detektívet. Hirtelen pánik tört ki az 1 300 utas körében, akik között elegáns hölgyek és urak gyűltek össze, hogy búcsút vegyenek a barátaiktól. Azok a hölgyek és urak, akik nem mutattak valami nagy óvatosságot a véráztatta náci életről Németországból érkező hírek hallatán, még mindig oda akartak utazni.

Nekik most, a New Yorkban horgonyzó német hajó alakjában lehetőségük nyílt kapcsolatba kerülni a hitlerizmussal és azzal a dühvel, amelyet a náci rezsim itt szült. A demonstráció végül azok ellen az önelégült és reakciós amerikaiak ellen fordult, akik mit sem törődve az utóbbi két hétben Németországból érkező nyomorúságos hírekkel, még mindig oda akartak utazni, ráadásul egy német hajón! Solomont és vagy még fél tucat demonstrálót a kórházba szállították. Egyiküket – egy tengerészt, akit megsebesített egy lövedék – kritikus állapotban. A demonstráció 23:30-kor kezdődött, egy órával a hajó tervezett indulása előtt. A néhány ezer náciellenes tüntető többsége a 46. és a 47. utca között felvonulva érte el a BREMEN-t, s erős Hitler-ellenes szlogenekkel teleírt nagy plakátokkal felvonulva követelték, hogy az amerikai állampolgárok ne utazzanak Németországba egy náci hajón. A demonstráció jól szervezett volt. Éppen, amikor a bátor tüntetők letépték a lobogót, felharsant a »hurra« kiáltás a turista-fedélzetről, s az utcákon álló ezrek részéről. A BREMEN náci tengerészei azonnal leengedtek egy kisebb csónakot a náci lobogó megmentésére, de ez nem volt lehetséges. A BREMEN indulása 40 perces késedelmet szenvedett. A demonstráció a hajó távozása után is hosszan folytatódott. Hatalmas tömeg gyűlt össze a 47. utcai rendőrségnél, ahová a járőrkocsik szállították az őrizetbe vett tüntetőket, s késő éjjel újabb tüntetés kezdődött az 53. utcai éjszakai bíróság előtt, ahová a rendőrök kísérték az őrizeteseiket. Tizenöt demonstráló – többségük kommunista – tegnapig őrizetben maradt. Kettejüket később a Bellevue Kórházba szállították. A kórházban ápolat sérültek között volt Edward Drolette és Arthur Blair – mindketten tengerészek. A bebörtönzöttek közt volt Robert Rice is, az ünnepelt zsidó Elmer Rice 17 éves fia.”

A következő közlés 1935. július 31-én jelent meg a lapban:

A berliniek tiltakozó levelet küldtek Lehman kormányzónak a horogkeresztes lobogó BREMEN óceánjárón történ megsértése miatt

„Július 30-án a Külügyminisztérium átvette a berlini náci kormány hivatalosan tiltakozását amiatt, hogy a horogkeresztet, Hitler lobogóját néhány nappal ezelőtt leszaggatták a New York-i kikötőben horgonyzó BREMEN óceánjáróról. Berlin követelte, hogy tartóztassák le és büntessék meg a lázadásban részt vevőket. A berlini tiltakozást közvetlenül New York kormányzójának, Herbert Lehmannek küldték. A náci tiltakozást a Külügyminisztérium nem kommentálta. A New York-i polgármester, Fiorello La Guardia, aki jelenleg Washingtonban van, az újságíróknak a következőket mondta a hajón történt eseményekről:

»De, tényleg, mit akar Berlin? Hogy elhallgattassanak bennünket? A bűnösöket már letartóztatták.« La Guardia elmosolyodott, és hozzátette:

»New Yorkban rend van, és az a helyzet, hogy egy Solomon nevű rendőr állt a német zászló előtt és védte azt a lázongóktól.«

Tiltakozásában a náci kormány azt állítja, hogy megsértették a németek becsületét, ezért Németország »elégtételt« követel.”

Ezt követően 1935. szeptember 7-én cikkeztek a BREMEN-incidensről:

Brodsky kalózlobogónak hívta a náci lobogót, szabadlábban a BREMEN-zavargás öt vádlottja

„Louis Brodsky bíró tegnap felmentette azt az öt fiataalt, akiket a náci zászló leszaggatása miatt tartóztattak le a BREMEN óceánjárón. A kiadott írásbeli határozat élesen támadja a véres Hitler-rezsimet. Döntésében a bíró a német hajókat kalózokhoz és martalócokhoz, a náci lobogót pedig a kalózhajók keresztbefektetett lábszárcsontokkal és koponyákkal ékesített lobogóihoz hasonlította, amelyek szégyentelenül lobognak árbocaikon. A felmentettek: Arthur Blair, William Bailey, William Howe, Vincent McCormack és George Blackwell. Edward Drolette-et, a „BREMEN zavargás” nyolc letartóztatottjának egyikét szintén felmentették a náci lobogó leszaggatásának vádjától, ám ügyét ennek ellenére mégis a bírói tanács elé utalták, mivel egy bokszer találták nála. Három másik letartóztatott fiataalt - Robert Rice-t, aki az elismert drámaíró, Elmer Rice fia; Tony Albust és John Wilsont – bűnösnek találták a móló

melletti lázadás szervezésére irányuló kirívóan közösségellenes magatartás vádjában. Brodsky bíró azonban az ő esetükben is felfüggesztett büntetést alkalmazott, ami azt jelenti, hogy minden börtönbüntetés alól mentesültek. A tárgyalásra valamikor korábban, a West Side Courtban került sor. Brodsky csak tegnap ismertette döntését. Az írásbeli határozatot a közúti bíróság elolvasta, ahol Brodsky jelenleg bírósági üléseket tart: »Az a feladatom, hogy kötelességemnek eleget téve most erről az eseményről – a náci lobogónak a BREMEN óceánjáró árbocáról történt eltávolításáról – döntsek. A vádlottak, valamint más amerikai állampolgárok a náci lobogót olyan jelképnek tekintik, amely az istenített amerikai eszményeket, különösen a szabad életmód eszményét sérti. A horogkereszt által képviselt rezsím kegyetlen háborút visel a vallás és a szabadságjogok ellen, s ellopja az alapvető jogokat az emberektől kizárólag a háttérük és a vallási meggyőződésük alapján. E rezsím szakmákat üldöz és nyom el, állampolgárokat foszt meg az oktatáshoz és a megélhetéshez való joguktól, és mocsárba fullasztja a kultúrát. Ez nemzetközi veszély. Röviden: ez egy kísérlet az emberiség visszavetésére a régi őskor primitív napjaiba.«

Az amerikai zsidóság egyéb hírforrásai közül az 1917-ben Jacob Landau által alapított Jewish Telegraphic Agency (JTA) 1935. szeptember 13-án az alábbiakat közölte:

Náci tiltakozás a Brodsky-ügyben

Hull megvizsgálja a BREMEN-zavargás ügyében hozott bírói döntést

„Washington, D.C. (JTA) – Cordell Hull külügyminiszter ezen a héten megfontolja Hans Luther német nagykövet hivatalos tiltakozását a BREMEN-zavargás öt vádlottja ellen. A berlini kormány utasításai szerint cselekedve Luther nagykövet felhívta Hull urat és szóbeli – de ettől még hivatalos – tiltakozó jegyzéket terjesztett elő. A miniszter ígéretet tett az ügy kivizsgálására és táviratot küldött Lehmann New yorki kormányzónak, kérve, hogy bizonyosodjon meg az eset valódi körülményeiről.”

Szerkesztői neheztelés

„Berlin (JTA) – A New yorki Brodsky bírónak a BREMEN óceánjárón történt zavargásokra felbújtó öt vádlott ügyében hozott e heti ítélete a náci sajtóban szerkesztőségi neheztelések, a magasrangú állami tisztviselők körében pedig felháborodott nyilatkozatok áradatát váltotta ki.

A propagandaminisztérium megerősítette, hogy a német kormány hivatalos tiltakozás benyújtására utasította Hans Luther washingtoni nagykövetet. Joseph Goebbels Der Angriff [Támadás] »meghökkenítőnek« nevezte a döntést és azt közölte, hogy a BREMEN incidens megzavarja az Egyesült Államok és Németország viszonyát.

A legfőbb náci orgánum, a Völkischer Beobachter Brodsky bíró ítéletét összekapcsolta La Guardia polgármester legutóbbi döntésével, amelyben megtagadta a működési engedélyt egy német masszőrtől és mindkét esetet Németország ellen irányuló zsidó incidensnek nevezte.

Talán az egyetlen újság, amely megértette, hogy a washingtoni kormány nem irányíthatja a helyi tisztviselőket, a Frankfurter Zeitung, amely – mindazonáltal – megjegyzi, hogy az amerikai emberek válasszal tartoznak a német embereknek.

Dr. Hans Frank, a Birodalmi Jogi Akadémia elnöke, a zsidó »fenyegetés« részeként támadta Brodsky bíró ítéletét. Úgy tekintve azt, mint »a legsiralmasabb és egyben a legveszélyesebb precedenst, amikor egy zsidó olyan magas műveltségű országban él, mint az Egyesült Államok, ahol megengedheti magának, hogy megalázza a bírói talárt, s rászabadítsa népe gyilkos gyűlöletét népünk nemzetként újjászületett tagjaira«.

Lehman kormányzót Brodsky vizsgálatára utasították

Albany, N.Y. (JTA) – Kedden Lehman kormányzó utasította Jacob Gould Shurman, New yorki főbíró a német kormány panaszának kivizsgálására abban a kérdésben, hogy Louis B. Brodsky bíró megsértette-e a Birodalmat a BREMEN-zavargások öt vádlottjának felmentése során a náci rezsimről tett megjegyzéseivel. A kormányzó azt mondja, hogy a vizsgálatot Cordell Hull külügyminiszter kérésére folytatják, s annak célja kizárólag a tények összegyűjtése és továbbítása Washingtonba. Shurman főbírónak küldött leveléhez Lehman kormányzó Hull miniszter levelét is csatolta:

»Dr. Hans Luther, német nagykövet ma reggel (szeptember 7-én) a minisztériumban járt, hogy hivatalos tiltakozást nyújtson be azon kijelentések miatt, amelyeket a New Yorki városi bíróság bírāja, Brodsky állítólagosan tett az s.s. BREMEN óceánjáró fedélzetén július 26-án történt zavargásokkal összefüggésben őrizetbe vett személyek felmentéséről hozott ítéletében. A nagykövet kifejezetten azon méltatlan kijelentések miatt tiltakozott, amelyekkel Brodsky bíró állítólag a német lobogót illette.«

»Mellékelem a Brodsky bírónak a bíróságon tett kijelentéseiről a sajtóban megjelent közlések kivágatát. Nagyon hálás lennék, ha lenne oly jó és a lehető leggyorsabban összegyűjtené és továbbítaná számomra az ezzel kapcsolatos hivatalos tényeket.« – zárult a kormányzó levele.”

Az eset a vidéki sajtót is foglalkoztatta Amerikában. A St. Louis Post Dispatch 1935. szeptember 15-i száma részletesen összefoglalta az eseményeket:

Az Egyesült Államok hivatalosan bocsánatot kért a bíró nácik elleni kirohanása miatt

Válasz a második német tiltakozásra a horogkeresztes lobogónak a BREMEN óceánjáróról történt leszaggatásával kapcsolatban

Associated Press

„Washington, szeptember 14. – Az Egyesült Államok kormánya ma az elmúlt két hónapon belül immár másodszor is hivatalosan kifejezte bocsánatkérését a német kormánynak a BREMEN-incidenssel kapcsolatban. Hull külügyminiszter bekérte Dr. Rudolf Leitnert, a német követség ügyvivőjét és felolvasta neki a nyilatkozatot, kifejezve, hogy Louis B. Brodsky New yorki bíró megjegyzései tisztán személyes jellegűek és egyáltalán nem tükrözik az Egyesült Államok kormányának hozzáállását. Hozzátette ugyanakkor, hogy »sajnálatos«, hogy az amerikai tisztviselők »sértő kifejezésekkel illethetnek egy másik kormányt, amellyel hivatalos kapcsolatban állunk«.”

Hull nyilatkozata

„Megmagyarázva, hogy a Külügyminisztérium nem vállalhatja át Brodsky bírónak a náció lobogó BREMEN óceánjáróról július 26-án történt leszaggatásával és a Hudson-folyóba dobásával vádolt kommunisták felmentése ügyében hozott ítélete helyességéért viselt felelősségét, Hull miniszter a következőket mondta:

» A minisztérium úgy véli, hogy a bíró letért az útról, amikor az alpereseknek az ügyben tett állításait a határozatában visszaidézve és kommentálva szerencsétlen módon úgy fogalmazta meg a véleményét, hogy azzal azt a határozott benyomást keltette, hogy ezen véleménye nem képezi törvényes részét a bírói döntésnek, és nem is releváns.«

»A vádlottakat Nem York büntető törvénykönyvének megsértésével vádolták, amely tiltja a jogellenes gyűléseket.« – mondta Hull. »A bíró arra a következtetésre jutott – mely következtetés helyességéért való felelősséget a minisztérium nem vállalhatja át – hogy a benyújtott bizonyítékok nem támasztották alá a jogellenes gyűlékezés vádját, ezért elutasította a panaszt és felmentette az alpereseket a vád alól.«

»A tagállami és az önkormányzati tisztviselők nem képezik a szövetségi kormány részét.«”

A kifogásolt nyilatkozat

„Brodsky bíró kijelentése, amelyet a Nácik leginkább kifogásoltak, a következő:

»[...] e jelkép [a horogkereszt] látványos közszemlére tétele a vádlottak számára ugyanazzal a baljós-latú következménnyel járt, mintha egy kalózhajó vitorlázott volna be dacosan egy nemzet kikötőjébe, épp azután, hogy elsüllyesztette annak egyik hajóját [...]«

»Bár ebben az országban a szólásszabadság jogát jól ismerik alapvető törvényeink, mégis sajnálatos, hogy az olyan tisztviselők, akinek nincs felelőssége az Egyesült Államok és más nemzetek közötti kapcsolatok fenntartásában, attól függetlenül, hogy személyesen mit gondolnak más kormányok törvényeiről és politikájáról, sértő kifejezésekkel illethetnek egy másik kormányt, amellyel hivatalos kapcsolatban állunk.« – mondta a külügyminiszter a kormány bocsánatkérésének kifejezésekor azért, amit Németország a lobogója indokolatlan megsértésének tekintett, s amiért Dr. Hans Luther német nagykövet szóbeli tiltakozó jegyzéket terjesztett elő a múlt szombaton".

A nácik elítélik a New yorki bíró megjegyzését

„Nürnberg, Németország, szeptember 14. – Hans Frank, igazságügyi miniszter a mai náci pártgyűlésen azt mondta, hogy »A német ítélőszékek nevében tiltakozom a jellemző zsidó arcátlanság ellen« ezzel Louis Brodsky New yorki bíróra utalva. Brodsky felmentett öt embert, akit a New Yorkban horogonyzó BREMEN óceánjáró fedélzetén kitört zavargással összefüggésben vádoltak meg. »Elmúlt az az idő, amikor a zsidók német embereket zaklathatnak.« – mondta Frank. »Brodsky típusa emlékeztessen bennünket a jövőben arra a veszedelemre, amikor az igazságszolgáltatás a zsidók kezébe kerül. A zsidók nem képesek helyesen értelmezni a náci törvényeket.« – tette hozzá hangsúlyozva, hogy a zsidókat a bíróságokról is el kell távolítani.”

Német sajtóközlemény a Hull-nyilatkozatról

„Berlin, szeptember 15. (Vasárnap). – Rövid szerkesztőségi közleményben reagáltak a reggeli lapok Hull miniszternek a Brodsky-incidens miatti bocsánatkérésére, kifejezve reményüket az iránt, hogy a »hisztéria« nem rontja meg a német-amerikai barátságot. A Morgenpost azt írta, hogy »Reméljük, hogy a washingtoni kormány a jövőben gondoskodik az ilyen kellemetlenségek elkerüléséről.«. A Boersen Zeitung pedig így reagált: »Azt kívánjuk, hogy Rooseveltnél elnökként a jövőben inkább védelmezze az országaink közötti barátságot az ilyen rágalmozások megismétlődésétől.«.

Az Amerikai Kommunista Párthoz köthető New Masses (Új tömegek) c. amerikai marxista magazin 1935. szeptember 17-i száma szintén beszámolt a történetekről:

Kalózlobogó

„Louis Brodsky bíró, aki ítéletében a kalózkodás fekete lobogójához hasonlította a horogkeresztet, a múlt héten felmentette azt a hat vádlottat, akiket kapcsolatba hoztak a BREMEN német óceánjáró fedélzetén tartott tüntetéssel. Edward Drolette-nek, a hatodik fogvatartottnak bántalmazás vádjára kell felelnie, de a bíró elutasította a magasabb óvadék iránti igényt. A náci lobogó leírása valóban találó és – ahogy várható volt – dühödt ordítást váltott ki a fasiszta tisztviselők közül, akik bocsánatkérést várnak a külügyminisztériumtól. Marcantonio kongresszusi képviselő, a Nemzetközi Munkásvédelem jogi munkatársaival eljárva keresettel küzdött meg azért, hogy Hull külügyminiszter meghallgassa a vádlottakat mielőtt cselekedne a német kéréssel kapcsolatban. A BREMEN-incidens kétségkívül bármely más eseménynél többet tett a fasiszmus elleni harc dramatizálásáért, és valódi karakterének feltárása érdekében. A Hitler-rezsim Brodsky bíró általi elítélése mutatja, hogy a nácikkal szembeni

ellenállás utat talált immár azokhoz a tisztviselőkhöz is, akik törődnek az amerikai emberek kedélyállapotával. Az incidens ugyanakkor a német antifasiszták tájékoztatását is szolgálta arról, hogy harckut világszerte támogatják, mivel az újságok kénytelenek voltak sok helyet biztosítani a demonstráció, a BREMEN-hatok védelme érdekében folyó bírósági küzdelem és a diplomáciai események leírásának.

Az a mód, ahogyan a náci rendeletek zaklatják a katolikus híveket, ismételten felhívja a figyelmet a Hitlerrel szembeni könyörtelen nemzetközi szembenállás szükségességére. A náciak most már katonai látványosságokkal is igyekeznek felszítani a lelkesedést, s legutóbbi hadgyakorlatukra országhatárainak a Szovjetunióhoz legközelebbi pontján került sor. Hitler újra-fegyverkezési vállalkozása egyszerre a legerősebb és a leggyengébb pont is a programjában. Lehetőségei abból fakadnak, hogy a legnagyobb mértékben így növelheti a Kruppoknak és a Thysseneknek, a Harmadik Birodalom igazi urainak a vagyonát és hogy ezt felkapja a hazafias buzgalom. Gyengeségét pedig felfedi az a tény, hogy Németország szó szerint vérzik, amennyiben a fegyverekkel kapcsolatos kiadások következtében a belső gazdaság kiapadása a Harmadik Birodalom pénzügyeit szánalmas helyzetbe hozta. Ezt a tényt eltitkolják az emberek elől az úgynevezett titkos kölcsönökkel, de a megélhetési költségek emelkedését nem lehet elrejteni. Az európai bankárok úgy vélik, hogy Schacht, a gazdasági miniszter most készít elő egy újabb hatalmas kölcsönt. Ezt a kölcsönt a munkásokra és a középosztály-beliekre költi a kormány azzal, hogy takarékpénztárakba kényszeríti a koránt sem biztonságos állampapírokat. Ez a pénzügyi bűvészműtatvány nem folytatható a végtelenségig és csak idő kérdése, amíg Hitler, arra kényszerül, hogy hódító háborúval keressen kiutat a kalandjából, úgy, mint Mussolini.”

A BREMEN-incidens diplomáciai forrásai

különböző forrásokból fordította: Dr. Balogh Tamás

A Nyugat-európai Ügyek Osztályvezetőjének feljegyzése

811.00Nazi/217, Washington, 1935. július 29.

„A mai napon találkoztam Németország ügyvivőjével, Leitner úrral, aki egyebek mellett arról tájékoztatott, hogy utasították, küldjön hivatalos tiltakozó jegyzéket az ügyosztály számára az s.s. BREMEN óceánjáró horogkeresztes lobogójának a hajó indulása előtt történt minapi leszaggatása miatt. Azt is közölte, hogy Kormánya igen bosszús, amiért Dickstein kongresszusi képviselő néhány napja »veszett kutyának« nevezte Hitlert a Házban. Azt mondta, hogy ez az eset La Guardia polgármester intézkedésével együtt, mellyel megtagadta egy német állampolgárságú masszörtől a működési engedélyt, illetve a BREMEN-en történt lobogó-incidenssel kiegészülve nagy felzúdulást keltett Németországban és kijelentette, hogy – amennyire ő látja – az amerikai sajtó, amikor csak lehet, kikel a német kormány ellen, mintha valamiféle felsőbb hatalom utasítaná erre. Azt kérdezte, hogy vajon lehet-e tenni valamit ezeknek az eseteknek a megelőzésére, mielőtt még a legszerencsétlenebb hatást gyakorolhatnák az Egyesült Államok és Németország közötti barátságos viszonyra. Egyúttal átadott nekem egy oldalt a Minneapolis Sunday Tribune 1935. július 7-i számából, amely nyíltan támadta Hitlert azt állítva, hogy az apja iszákos volt, rosszul bánt a feleségével és rendszeresen verte a fiát.

Biztosítottam Leitner urat arról, hogy a legszerencsétlenebb esetnek tekintjük a BREMEN lobogójával történeteket. Mindazonáltal elmondtam azt is, hogy még az incidensről szóló sajtó-jelentésekből is kiderül, hogy a New Yorki rendőrség gyorsan és hatékonyan cselekedett és megtett mindent, ami az adott körülmények között lehetséges volt annak érdekében, hogy megakadályozza a demonstrációt, illetve annak végkifejletét. Emlékeztettem rá, hogy a sajtóban olvasható a rendőrség egyik tisztviselőjének nyilatkozata, amelyben kijelenti, hogy már órákkal korábban tudomást szereztek a készülő demonstrációról és jó előre értesítették arról a hajótársaság tisztviselőit, kérve, hogy senkit se engedjenek fel a fedélzetre, csak azokat az utasokat, akik jegyet váltottak az óceáni útra. A hajótársaság azonban visszautasította ezt, ezért néhányan azok közül, akik előtt megnyitották a hajót, bajt okozhattak. La Guardia akciójával kapcsolatban elmondtam, hogy arra az ügyosztálynak nincs ráhatása, a kérelmezőnek mindazonáltal természetesen minden joga megvan ahhoz, hogy bírósághoz forduljon, annak érdekében, hogy az eldönthesse helyénvaló volt-e a polgármester eljárása. Elmondtam továbbá azt is, hogy – amennyire én tudom – Dickstein képviselő beszéde és King szenátor válasza, amelyekre Dr. Leitner utalt, mint minden szenátori vagy képviselői felszólalás a Kongresszusban, megkülönböztetett védelmet élvez, ahogyan azt természetesen Dr. Leitner is tudja, ám ez nem jelenti azt, hogy az ilyen megnyilvánulásokat az amerikai kormány nyilatkozatainak lehetne tekinteni, ezért – válaszolva arra a kérdésére, hogy mit lehetne tenni az ilyen cselekményekkel kapcsolatban – azt feleltem, hogy nincs hatóság, amely az egyes szenátorok vagy képviselők ellen ilyen ügyekben felléphetne.

Dr. Leitner kijelentette, hogy természetesen tudja, hogy nincs olyan hatóság, amely hivatalosan intézkedhetne az efféle ügyekben, de úgy gondolja, hogy a szenátor és a képviselő pártjának vezetői nyilvánvalóan tehetnének valamit, ha akarnának. Elmondtam, hogy ebben az országban a pártvezetők nem törődnek az egyes párttagok magánakcióival és nem vádolhatók azzal, hogy bátorítják vagy támogatják az egyes párttagok tevékenységét, kivéve a Kongresszus bizottságaiban, a Szenátusban vagy a Képviselőházban kívánatos azon tevékenységeket, amelyeket egy-egy szenátor vagy képviselő javaslatára tesznek. Dr. Leitner ekkor kijelentette, hogy ezek szerint igen nehéz ebben az országban egy külföldi kormány számára elégtételt adni és megakadályozni, hogy olyan tettekre és megnyilatkozásokra kerülhessen sor, mint a legutóbb itt, Németországgal kapcsolatban, és hogy ezek az akciók nagyon kedvezőtlen hatást gyakorolnak a német kormányra és a népre.

Ami a Minneapolis Sunday Tribune cikkét illeti, elmondtam, hogy az ilyen közlésekkel szemben a Kormány nem tehet semmit, minthogy ebben az országban a sajtó teljesen szabadon működhet és adhat kifejezést a véleményének bármely kíváncsnak tartott módon és kérdésben.

Dr. Leitner megjegyezte, hogy a Nagykövet, azelőtt, hogy a legutóbbi németországi útjára indult, többször is szóvá tette a miniszternek, hogy Hitler képmását felakasztották május 1-én New Yorkban, júniusban pedig a newarki rendőrhatalóság tagadta meg a hozzájárulását a náci zászló felvonásától éppen akkor, amikor a főkonzul ebbe a városba látogatott. Dr. Leitner azt is elmondta, hogy a miniszter ígéretet tett a nagykövetnek arra, hogy utána néz ezeknek az eseteknek és jelentést készít róluk, de azóta egyik incidenssel összefüggésben sem lehet tudni semmit. Elmondtam Dr. Leitnernek, hogy személyesen nézek utána annak, hogy mit lehet tenni ezekben az ügyekben.”

James Clement Dunn

A washingtoni német nagykövetség ügyvivője, Dr. Rudolf Leitner, és az amerikai külügyminisztérium miniszterhelyettese, William Phillips levélváltása

A német nagykövet levele az amerikai külügyminisztériumhoz,
862.015311/6, Washington, 1935. Július 29.

„Tisztelt Miniszterhelyettes úr!

Kormányom iránymutatása szerint van szerencsém a következőket tanácsolni Excellenciádnak:

Július 26-án késő éjjel, röviddel a német s.s. BREMEN óceánjárónak a New York-i kikötőből esedékes elindulását megelőzően, a hajó orr-lobogórúdján lengő német lobogót erőszakkal letépték a demonstrálók. Arra utasítottak, hogy a lehangosabban tiltakozzam a német nemzeti jelkép e súlyos megsértése ellen és vállalkozzam azon elvárás kifejezésére, miszerint az amerikai hatóságok a maguk részéről mindent meg fognak tenni a bűncselekmény kivizsgálására annak érdekében, hogy a bűnösöket megfelelően megbüntessék.

Fogadja [etc.]

*A tisztelt Miniszterhelyettes Úr,
William Phillips részére
Washingtonban.”*

Az amerikai külügyminisztérium levele a német nagykövethez,
862.015311/6, Washington, 1935. augusztus 1.

„Uram,

Megkaptam 1935. július 29-én kelt levelét, melyben a kormányától kapott utasításoknak megfelelően tiltakozást nyújtott be a BREMEN óceánjárón lengő német lobogó New Yorki demonstrálók által 1935. július 26-án éjjel történt leszaggatása miatt. Ön azt a reményét is kifejezte, hogy a megfelelő amerikai hatóságok minden meg fognak tenni annak érdekében, hogy megbüntessék a bűnösöket.

A megfelelő New yorki hatóságok teljes beszámolót biztosítottak számomra ebben az ügyben, amelynek másolatát csatolom az Ön tájékoztatására. Ebből meggyőződhet róla, hogy a rendőrhatóságok megtették a legkiterjedtebb óvintézkedéseket a kellemetlen incidens megelőzése érdekében; ami azt is magában foglalta, hogy amikor a tüntetés szervezéséről előzetesen értesültek, kapcsolatba léptek az érintett hajótársaság képviselőivel és velük együttműködve tették meg mindazon intézkedéseket, amelyek a rend fenntartásához szükségesnek tűntek; továbbá, hogy a végül bekövetkezett incidens nem az amerikai hatóságok közömbössége miatt történt.

Külön felhívom a figyelmét a jelentés azon bekezdéseire, amelyek jelzik, hogy nagyon jelentős számú rendőri erőt különítettek ki a zavargások megelőzésére; s hogy a rendőrség azt tanácsolta, hogy csak az utasokat és a megfelelő felhatalmazással rendelkező látogatókat engedjék fel a fedélzetre, de a hajótársaság tisztjei nem tartották szükségesnek ezen intézkedések meghozatalát; ezért felhatalmazás nélküli személyek is a fedélzetre léphettek, s hogy a gőzös indulása előtt ezek az elemek tüntetni kezdtek; valamint, hogy a rendőri szervek azonnali és megfelelő intézkedéseket tettek a hajó felhatalmazás nélküli személyektől történő megtisztítására; és, hogy ezen akció közben az egyik rendőrt – név szerint Matthew Solomon detektívet – leütötték, miközben megkísérelte elfogni a hangadókat, s súlyos sérüléseket szerzett.

Arra a bekezdésre is felhívom a figyelmét a csatolt jelentésben, amely jelzi, hogy a rendbontásban érintett személyeket előállították és jelenleg tárgyalásra várnak.

Szerencsétlen dolog, hogy a rendőrség mindezen őszinte erőfeszítései dacára a német nemzeti jelkép nem élvezhette e rendbontás során azt a tiszteletet, amely megilleti.

Fogadja [etc.]

William Phillips"

1. számú melléklet:

*„New York Városi Rendőrfőkapitányság,
Harmadik Ügyosztály*

1935. július 29.

*Feladó: A Harmadik Ügyosztály Ügyeletes Tisztje
Címzett: A Rendőrbiztos (közvetlenül)
Tárgy: Az s.s. BREMEN Északi-folyó 86-os Dokkjából esedékes indulásakor történt zavargások*

1. 1935. július 25-én, csütörtökön a Harmadik Ügyosztály irodája is megkapta annak a röplapnak a másolatát, amelyet az Egyesült Államok Kommunista Pártja írt alá, s amelyben a második kerületben, a 10. sugárút 229. szám alatt működő Harmadik Részleg tiltakozó tüntetésre hívott az Északi-folyó 86. dokkjához (a 46. utca és a 12. Sugárút sarkához) éjjel 23:00 és éjfél közötti időtartamban. 1935. július 26-án, pénteken, az s.s. BREMEN indulásának napján a fenti röplapot a 10. Rendőrőrs Ügyeletes Tisztje is megkapta.

2. Ezen információ eredményeképpen alulírottak 26-án délelőtt 11:30 órakor meglátogatták az Északi-folyó 86. Dokkját, ahol tájékoztatták W. Drechselt, a Hamburg-Amerika Line és a Norddeutscher Lloyd New yorki tengerészeti főfelügyelőjét, és megmutatták neki a röplap másolatát. Drechsel kapitány azt mondta, hogy kezelni fogják az ügyet, az s.s. BREMEN parancsnoka vállalja a

felelősséget a hajója őrzetéért, a dokkra pedig a Beaver street 26. alatt működő Oceanic Service Corporation magán-biztonsági őrei – 50 egyenruhás és 5 civil ruhás ember – vigyáznak majd J. A. Sullivan, az említett őrző-védő cég alkalmazottjának vezetésével. Mindazonáltal egy 5 őrmesterből és 5 járőrből, valamint 1 lovas őrmesterből és 10 lovasjárőrből álló osztagot utasítottam arra, hogy jelentkezzen a 46. utca és a 12. sugárút sarkán lévő Harmadik Ügyosztály Ügyeletes Tisztjénél 26-án 21:00 órakor. A Forgalmi Osztályt, az Idegenrendészeti Csoportot és a Nyomozó Ügyosztályt szintén riasztottam. McAuliffe főfelügyelő-helyettes jelen volt és vezette az osztagot.

3. Mivel nem volt ismert, hogy a tüntetők milyen módon érkeznek, a 12 sugárutat lezártuk a 45. és a 47. utca között, és a 46. utcát is a 11. sugárúttól nyugatra azzal a céllal, hogy megakadályozzuk a szervezett csoportok belépését erre a területre.

4. 23:00 óra körül 4-5 fős csoportok kezdtek gyülekezni az utakadálynál, a 44. utcától északra. Ezek a csoportok hamarosan a kommunisták és szimpatizánsaik, illetve a gőzhajó látogatóinak nagy részét alkotó bábáskodók kb. 1 500 fős tömegévé duzzadtak. A gőzhajóra csak 10 centes belépőjegygyel lehetett feljutni, amelyet a hajótársaság a Tengerészalaprak ajánlott fel. Ennek eredményeképp csupán mintegy 40 kommunistának sikerült feljutnia a hajóra, ők elvegyültek az 1 200 utas és a mintegy 4 800 látogató között.

5. 23:00 óra körül Pike hadnagy, a Radikális-megfigyelő Csoport parancsnoka arról tájékoztatott, hogy hamarosan megkezdik a hajó megtisztítását a látogatóktól ezért azt javasolja, hogy néhány egyenruhást állítsunk a dokképület felsőbb szintjére. 1 őrmestert és 10 járőrt rendeltem ki annak érdekében, hogy a magán biztonsági szolgálat embereit támogassák a dokk felső szintjének őrzésében és a távozó utasok irányításában.

6. 23:45 óra körül miközben a 45. utcától északra a 12. sugárút közepén álltam, egy lövés és nagy zűrzavar hangjait hallottam a 86. Dokk déli oldalán (a 46. utca torkolatával szemben) álló s.s. BREMEN fedélzetéről. Miközben átvágtam az utakadályon, értesítettek róla, hogy McAuliffe főfelügyelő-helyettes elhagyta az utcát, hogy a hajóra menjen. Ekkor egy újabb őrmestert és további 10 járőrt küldtem, hogy jelentkezzenek McAuliffe főfelügyelő-helyettesnél a nevezett gőzhajón.

7. Ezután értesültem arról, hogy Edward Drolette-t és öt másik embert őrizetbe vettek, miközben számos más emberrel együttesen cselekedve zavargást szítottak az s.s. BREMEN fedélzetén, leszagatva a hajó orrára felvont német lobogót. Matthew Solomon-t, az Idegenrendészeti Csoport nyomozóját (azonosító száma 991) a hangadók elfogására tett kísérlete közben leütötték és összerugdosták, minek következtében az arca és a jobb szeme megsérült, a testén pedig zúzódásokat szenvedett. Harold Moore idegenrendészeti nyomozó (azonosító száma 454.), miközben Solomon nyomozónak igyekezett segítséget nyújtani, szolgálati fegyveréből lövést adott le, amely a 34 éves Edward Drolette, South Street 25. szám alatti lakost találta el a bal combján. Murphy és Connolly nyomozók segítségével végül is a következő személyeket állították elő:

Edward Drolette, South Street 25., férfi,
William Howe, Bowery 87., férfi.
Vincent McCormack, Hudson street 422., férfi,
George Blackwell, Nyugati 14. utca 208., férfi,
Arthur Blair, South Street 25., férfi,
William Bailey, Nyugati 22. utca 505., férfi.

8. Solomon nyomozót Jack doktor kórházba szállította és vele maradt. William Baxter járőrtisztet (azonosító száma 12267.) Edward Drolette megmarta a bal kezén. Dr. Schiller kezelte a 86. Dokkban, ezután az őrhelyén maradt. Az s.s. BREMEN 27-én 00:30 órakor elhagyta a kikötőt.

9. 27-én 01:05 óra körül a színházi negyedből érkező mintegy 1 000 néző, valamint kommunisták és szimpatizánsaik gyülekeztek a nyugati 47. utcánál, a 18. kerületi rendőrszoba közelében és együttesen azt kiabálták, hogy »Engedjék szabadon a letartóztatott tengerészeket«. Ebben az időben és ezen a helyen William Bauer és Robert A. Peach járőr (azonosító számuk 144. és 12748.) őrizetbe vették

John Wilson nyugati 30. utca 230. alatti lakost, Robert Rhodes Washington tér 2. szám alatti lakost, rendbontó viselkedésük miatt.

10. A 36 éves Joe Zabola 3. sugárút 172. szám alatti lakos ismeretlen személy által okozott zúzódásokat szerzett a feje búbján az s.s. BREMEN fedélzetén kitört zavargásokban. Őt Dr. Feleppa, a Flower Kórház orvosa látta el, majd bocsátotta otthonába.

11. Röviddel az s.s. BREMEN fedélzetén kitört zavargások után néhány elkövető állítólag a hajón rejtőzött el. Ezért a hajótársaság által felfogadott magán-biztonsági őrök, McAuliffe főfelügyelő-helyettes, egy őrmester és 10 járőr segítségével átkutatták a hajót a 86. dokktól a Karantén-szigetéig tartó útján, ahol a rendőrök kiszálltak anélkül, hogy további őrizetbevételt foganatosítottak volna.

12. 29-én 12:00 óra körül egyeztettem W. Drechsel kapitánnyal, tengerészeti főfelügyelővel az s.s. DEUTSCHLAND 31-én éjjelre tervezett indulásával kapcsolatban. Drechsel kapitány elmondta, hogy táviratot küldött Brémába, a Hamburg-Amerika Line központi irodájába, Németországba, amelyben a rendőrség július 26-i akcióját méltatta és, hogy a Hamburg-Amerika Line vezérigazgatója, Beck úr, személyesen hívta fel telefonon a Rendőrség Főbiztosát, hogy köszönetet mondjon neki a rendőrség által július 26-án végzett kiváló munkáért. Drechsel kapitány azt is elmondta, hogy a német konzul is táviratozott a német kormánynak, szintén a rendőrséget dicsérve az s.s. BREMEN fedélzetén történt rendbontás kezelésével összefüggésben. A kapitány azt is hozzátette, hogy 26-án reggel, az aznap nála tett látogatásom előtt, egyeztetett a Nyomozó Ügyosztály ügyeletes tisztjével – a kapitány személyleírása alapján úgy gondolom, hogy Pike hadnaggyal, a Radikális-megfigyelő Csoportból – így, amikor 11:30-kor beszélünk egymással, már úgy tudta, hogy 20 rendőrnyszemélyt küldenek az s.s. BREMEN fedélzetére és további 30-at a dokkba. Ezt az általa igénybe vett magán-biztonsági őrökkel együtt elégségesnek tartotta, ezért mondta azt nekem, hogy nem kíván igénybe venni rendőrtiszteket a hajón vagy a dokkban.

*Alexander C. Anderson
Főfelügyelő-helyettes*

Jóváhagyásra bemutatva:

A Rendőrbiztonság főfelügyelőjének 1935. július 29-én

A Polgármester Rendőrbiztosának, Lewis J. Valentine-nak, 1935. július 29-én”

2. számú melléklet:

Az 1. számú mellékletben hivatkozott röplap.

„New york-i katolikusok!

Fivéreink és nővéreink!

Minden katolikusnak kötelessége segíteni németországi katolikus testvéreinket, azonnal! Míg ti ma a misén vagytok, addig Hitler fasiszta kormánya a modern történelem legbrutálisabb támadását hajtja végre a vallásszabadság ellen. A politikai rendőrség gengszterei ott ülnek a templomokban, készen arra, hogy bebörtönözzék a híveket és a szerzeteseket. S még sokkal rosszabb is történhet, ha Hitler kormánya nem érzi meg gyorsan a közvélemény erejét!

A Kommunista Párt minden antifasiszta érzelmű személyt és szervezetet gyülekezésre hív fel a németországi katolikusok védelmében.

Arra ösztönzünk, hogy cselekedj saját szervezeteidben és egyénileg is, hogy Hitler kormányát tiltakozásokkal árasztassuk el.

TILTAKOZZ A NÁCI TERROR ELLEN!

HITLER A NÉMET FASISZTA. S VANNAK NÉHÁNYAN, AKIK AMERIKA HITLERJÉVÉ KÍVÁNNAK VÁLNI! AKIK A KOMMUNIZMUS ELLEN BESZÉLNEK, FASIZMUST AKARNAK. TANULJATOK A NÉMET PÉLDÁBÓL!

A Kommunista Párt tüntetésre hív a 86. Dokkhoz (46. és a Nyugati utca sarka) július 26-án 23:00 óra és éjfél között az s.s. BREMEN óceánjáró indulása alkalmából. Ennek a hajónak és a német kormány tulajdonában álló Egyesült Német Hajótársaság más hajóinak az indulását mindig felhasználják a náci szellem élénkítésére. A náci rohamosztagosok katolikus-, zsidó- és kommunista-ellenes irodalmat csempésznek az országba e hajók fedélzetén.

Árasszuk el antifaiszta munkásokkal és másokkal a dokkot, azonnal erőt mutatva a Hitler-kormánynak! Egy nagy és sikeres találkozó a dokknál segítheti katolikus testvéreiteket Németországban.

KATOLIKUSOK-ZSIDÓK-KOMMUNISTÁK-ANTIFASISZTÁK, EGYESÜLJETEK HITLER ELLEN!

A FASIZMUS MINDEN ÁLDOZATÁNAK EGYESÜLNI KELL, HOGY KIVÍVJÁK POLGÁRI ÉS VALLÁSI SZABADSÁGJOGAikat!

A SZERVEZETEK KÜLDJENEK TILTAKOZÓKAT A NÉMET KONZULÁTUS ELÉ!

Írjatok tiltakozó leveleket a német konzulátusnak és Hitler kormányának!

Kiadta az Egyesült Államok Kommunista Pártja
2. kerületi Hármasszervezete

10. sugárút 229.

**TILTAKOZZATOK A FASIZMUS ÉS A HÁBORÚ ELLEN AUGUSZTUS 3-ÁN IS HARLEMBEN!
EGYESÜLJETEK A FASIZMUS ELLEN."**

3. számú melléklet:

„A New Yorki Városi Rendőrség jelentése, 1935. július 29-én

Feladó: Ügyeletes tiszt, Bűnöző Idegenek Hivatala
Címzett: Főfelügyelő
Tárgy: Kommunista zavargás az Északi-folyó 86. Dokkjánál

1. 1935. július 25-én 17:00 óra körül alulírott értesült róla, hogy kommunista tüntetés készül a Hamburg-Amerika Line s.s. BREMEN nevű óceánjárójának indulása alkalmából, amelyre menetrend szerint 1935. július 26-án éjfélkor kerül sor.

2. Az ilyen módon ismertté vált tüntetésről értesítést kaptak a következők:

A Főfelügyelő Irodája,

A 18. Divízió főfelügyelő-helyettese, Lyons ügyeletes főfelügyelő-helyettes,

A 27. őrszoba (a tengerészeti divízió) főfelügyelő-helyettese, McAuliffe főfelügyelő-helyettes

3. 1935. július 25-én 17:30 óra körül Emil Maurer úr, a Hamburg-Amerika Line hajózási főfelügyelő-helyettesével beszéltem az Északi-folyó 86. Dokkjában. Értesítettem őt a kommunisták tervezett tüntetéséről és javasoltam, hogy a rendőrség a szerződöttetett magán biztonsági szolgálat embereivel együtt állítson meg minden embert a dokk bejáratánál és bizonyosodjon meg arról, hogy rendelkeznek a megfelelő felhatalmazással ahhoz, hogy meglátogassák a hajót, illetve, hogy a fedélzetére lép-

jenek. Maurer úr azt kérte, hogy a rendőrség ne zavarja a dokkba érkezőket, mivel úgy vélte, hogy ez akadályozná a hajótársaság rutinszerű üzletmenetét. Arról is tájékoztatott, hogy az emberei megfelelően képesek gondját viselni a hajónak, és, hogy a legénység is különlegesen képzett, stb. Kijelentette, hogy, ha a rendőrség felügyel a dokkra és a forgalmi viszonyokra, a hajótársaság elvégzi a többit.

4. A következő óvintézkedések megtételére került sor a hajótársaság részéről: három vontatót rendeltek a hajóhoz azzal a céllal, hogy a víz felől őrizzék és ügyeljenek rá, hogy semmi se akadályozza a dokkból történő kihajózását. A társaság különleges őrszolgálatot fogadott fel, amelynek emberei minden egyes feljáróhídnál és a pincérek közé vegyülve ellenőrizték az utasokat és gyorsan kikérdeztek mindenkit, aki meglátogatta a hajót. Senkit sem engedtek fel a hajóra, aki nem tudta megmondani vagy annak az utasnak a nevét, akinek a búcsúztatására érkezett, vagy nem szolgált egyéb találó információval. Ha az érkező vendég egy utas nevét mondta, akkor azt előbb ellenőrizték az utaslistán és azonosították. Amikor ez megtörtént akkor a látogatót a megnevezett utas kabinjához kísérték, ahol azonosította őt az utas. A csomagok tartalmát is szigorúan átvizsgálták. A hajón posztoló tűzoltókat is felkészítették minden eshetőségre. A legénységet úgyszintén kiképezték minden elképzelhető váratlan helyzet kezelésére, s arra utasították, hogy a fedélzet különböző pontjain kisebb csoportokban álljanak készenlétben. Maurer úr meg volt győződve róla, hogy a legénység – amelynek 90%-a azonos a hajó hat évvel ezelőtti első útjára elszegődött legénységgel – elegendő és teljesen képes kezelni a fedélzeten tartózkodókat.

5. 1935. július 26-án 18:30 körül egyeztettem Drechsel kapitánnyal, a Hamburg-Amerika Line tengerészeti főfelügyelőjével. Az előző pontban említett terveket áttekintve megállapítást nyert, hogy azok immár túlhaladtak, ezért eltekintettek azok végrehajtásától, mivel nem volt kétséges, hogy a hajó tervezett indulására rendben sor fog kerülni.

6. 1935. július 26-án, 22:45 óra körül a kommunisták gyülekezni kezdtek a 84-es és a 86-os Dokk körül. Mindazonáltal tisztes távolságot tartottak az egyenruhás erőtől, amelyeket McAuliffe főfelügyelő-helyettes vezényelt.

7. 1935. július 26-án 23:25 óra körül néhány kommunistát észleltek a fedélzeten, akik jól öltözött nők társaságában, illetve a harmadosztályú beszállóhidat használva jutottak fel. Ezt az értesülést haladéktalanul megosztottam Drechsel kapitánnyal, aki tájékoztatta róla a hajó parancsnokát is. A kapitány utasítást adott, hogy ne engedjenek fel több embert a fedélzetre, a hajó parancsnoka pedig megadta a hajó elhagyására felszólító kürtjelet. Egyidejűleg McAuliffe főfelügyelő-helyettes egyenruhás különítményt küldött annak érdekében, hogy a magán-biztonságiaknak segítsenek a dokk kiürítésében.

8. 1935. július 26-án 23:40 körül a fedélzeten tartózkodó látogatókat a partraszállására felszólító jelzésként megszólalt az s.s. BREMEN gőzkürtje, ám ezzel egyszerre a fedélzetre feljutott kommunisták összegyűltek a hajó elő részén, a harmadosztályú beszállóhid közelében. Ezután rátámadtak néhány német tengerészre. Az Edward Drolette társaságában lévő egyik férfit ekkor megütötte és a fedélzetre lökte az egyik német tengerész. Ezt a férfit Matthew Solomon nyomozó (azonosító száma 991.) tartóztatta le az idegenrendészetiektől. A férfi megpróbált Solomon nyomozóra támadni, de visszafogták. Solomon nyomozó azonnal elővette a jelvényét és igazolta magát, mint rendőrtiszt. Ennek ellenére az egyik kommunista hátulról fejbe verte és a fedélzetre lökte, majd elvették tőle a szolgálati fegyverét. Más kommunisták ezalatt az s.s. BREMEN lobogórúdjához mentek és leszaggatták róla a horogkeresztes német lobogót, amelyet a folyóba dobtak. A bűnöző idegenek hivatalától érkezett Harold Moore nyomozó (azonosító száma 454.) és Edward F. Murphy (azonosító száma 967.) siettek Solomon nyomozó segítségére, de őket is megtámadták a kommunisták. A verekezésben Moore nyomozó meglőtte Edward Drolette-t. Kétségtelen, hogy Moore nyomozó ezzel megmentette Solomon nyomozó életét, akit a kommunisták megpróbáltak a vízbe dobni.

9. Az s.s. BREMEN fedélzetén történt zavargás eredményeként a következő személyeket vették őrizetbe és állították elő a 18. Őrszobán:

1935. július 27. 03:07 óra:

7 773-as számú őrizetes – William Howe, Bowery 87. szám alatti lakos, 27 éves fehér férfi. Született az Egyesült Államokban, foglalkozása tengerész. Letartóztatták bántalmazásért. Másokkal szándékegységben cselekedve járt el az s.s. BREMEN fedélzetén zajló zavargás idején, amikor letépték a nevezett hajó lobogóját. Howe és az ugyancsak letartóztatott következő öt személy egy tompa tárggyal bántalmazott egy rendőrtisztet, amikor az megkísérelte letartóztatni őket. Ezután megpróbálták bedobni a rendőrtisztet a folyóba.

7 774-es számú őrizetes – Vincent McCormack, Hudson street 432. szám alatti lakos, 28 éves fehér férfi. Született az Egyesült Államokban, foglalkozása festő.

7 775-ös számú őrizetes – George Blackwell, Nyugati 14. utca 208. szám alatti lakos, 24 éves fehér férfi. Nős. Született az Egyesült Államokban, foglalkozása festő.

7 776-os számú őrizetes – Arthur Blair, South Street 25. szám alatti lakos, 30 éves fehér férfi. Született Írországból, foglalkozása tengerész. Kísérője Dr. Schiller a Flower Kórházból. Zúzódások a hátán, sérülések az arcán. Átszállítva a Bellevue Kórház börtönrészlegébe.

7 777-es számú őrizetes – Edward Drolette, South Street 25. szám alatti lakos, 34 éves fehér férfi. Született az Egyesült Államokban, foglalkozása tengerész. Kísérője Dr. Schiller a Flower Kórházból. Lőtt seb a zavargás idejéből. Moore nyomozó lőtte meg a Bűnöző Idegenek Hivatalától. Átszállítva a Bellevue Kórház börtönrészlegébe.

7 778-as számú őrizetes – William Bailey, Nyugati 22. utca 505. szám alatti lakos, 25 éves fehér férfi. Nős. Született az Egyesült Államokban, foglalkozása tengerész.

A fenti személyek mindegyikét Solomon nyomozó letartóztatottjaként vették nyilvántartásba, aki-nek Harold Moore és Edward F. Murphy nyomozók segítettek.

10. A következő személyeket a 18. Őrszoba egyenruhásai vették őrizetbe az Őrszoba előtt:

7 767-es számú őrizetes – John Wilson, Nyugati 30. utca 230. szám alatti lakos, 23 éves fehér férfi. Született az Egyesült Államokban, foglalkozása tanuló. Letartóztatta Bauer járőr (azonosító száma 144.) rendbontó magatartásért. 150 más személlyel együtt gyülekezett és a letartóztatott tengerészek szabadon bocsátását követelve kiabált. Megtagadta, hogy elmenjen, amikor a rendőrtiszt erre felszólította, sőt felajánlotta, hogy megküzd vele.

7 768-as számú őrizetes – Robert Rhodes, Washington tér 2. szám alatti lakos, 19 éves fehér férfi. Született az Egyesült Államokban, foglalkozása színész. Letartóztatta Peach járőr (azonosító száma 12748.) rendbontó magatartásért. 150 más személlyel együtt gyülekezett, zavart keltve kiabált és megtagadta, hogy elmenjen, amikor a rendőrtiszt erre felszólította.

7 769-es számú őrizetes – Toney Abbas, Forsythe utca 48. szám alatti lakos, 38 éves fehér férfi. Nős, Született az Egyesült Államokban. Letartóztatta Rowley járőr (azonosító száma 10613.) rendbontó magatartásért. 150 más személlyel együtt gyülekezett és megtagadta, hogy elmenjen, amikor a rendőrtiszt erre felszólította. Összeszorított ököllel megütötte a rendőrtisztet.

A fenti személyek mindegyikét a Nyugati 47. utca 345. szám alatti 18-as rendőrőrs előtt tartóztatták le.

11. Matthew Solomon nyomozót Dr. Jacks kísérte kórházba 1935. július 27-én 00:05 órakor. Megsérült az arca, jobb szeme és a testén zúzódásokat szenvedett az s.s. BREMEN fedélzetén kitört zavargások idején.

12. Barter járőrt (azonosító száma 12667.) a 27-es Őrszobáról Edward Drolette a bal kezén megmarta a zavargások idején, azután, hogy nevezett Moore nyomozó meglőtte. Barter járőr a helyén maradt, miután Dr. Schiller ellátta.

13. A következő különítmény tartózkodott az s.s. BREMEN fedélzetén a 86. dokktól a Karentén-szigetig tartó útján:

Pyke, Mullarney,	ügyeletes hadnagy, ügyeletes hadnagy,	Bűnöző Idegenek Hivatala 18. csoport
Socha	nyomozó,	Idegenrendészeti csoport
Easton	nyomozó,	Idegenrendészeti csoport
Justy	nyomozó,	Idegenrendészeti csoport
Ballenstadt	nyomozó,	Idegenrendészeti csoport
Bragliani	nyomozó,	7 csoport
O'Hare	nyomozó,	9. csoport
McLennon	nyomozó,	11. csoport
Dolan	nyomozó,	14. csoport
Leach	nyomozó,	18. csoport
Sheeby	nyomozó,	18. csoport
Florence	nyomozó,	20. csoport
Prenderville	nyomozó,	20. csoport
O'Connor	nyomozó,	28. csoport
Carney	nyomozó,	25. csoport
O'Neil	járőr, No. 10513	13. Őrszoba
Masterson	járőr, No. 9245	13. Őrszoba
Pieplow	járőr, No. 12548	15. Őrszoba
Buckley	járőr, No. 18414	15. Őrszoba
O'Brien	járőr, No. 13325	22. Őrszoba
Dunworth	járőr, No. 6292	22. Őrszoba
Rufo	járőr, No. 15862	24. Őrszoba
Martens	járőr, No. 6784	30. Őrszoba
McCarthy	járőr, No. 12852	34. Őrszoba
Riecker	járőr, No. 15298	10. Őrszoba

14. A nevezett rendőrökhöz az s.s. BREMEN következő tisztjei csatlakoztak a keresésben mialatt a hajó a 86. Dokktól a Karantén-szigetig hajózott:

Dreier	harmadik tiszt	O'hare és Bragliani nyomozók, valamint Pieplow járőr
Schosmann	harmadik tiszt	Leach és Sheeby nyomozók, valamint Buckley járőr
Krügermann	tűzoltó	Easton és Socha nyomozók, valamint Masterson járőr
Seiber	tűzoltó	Prenderville és Florence nyomozók, valamint O'Neil járőr
Loheide	tűzoltó	Dolan és O'Connor nyomozók, valamint Dunworth járőr
Welder	negyedik tiszt	McLennon és Carney nyomozók, valamint Rufo járőr
Schwartz	harmadik tiszt	McGrath és Justy nyomozók, valamint Martens járőr

15. A tiszteknek a Karantén-sziget elérésekor melegen gratulált Ziegenbein parancsnok a nehéz helyzet kezeléséhez nyújtott együttműködésükért. A tisztek ezután átszálltak a vontatóhajóra és visszatértek az Északi-folyó 86-os dokkjához.

16. Ezen jelentés összeállítójának meggyőződése, hogy az s.s. BREMEN fedélzetén tapasztalt eseményekre nem került volna sor, ha a hajózási társaság tartja magát az eredetileg kidolgozott terveihez és senkit sem enged a fedélzetre alapos kikérdezés és azonosítás nélkül. E szabály betartásának elmaradására Drechsel kapitány figyelmét azonban csak fél órával a zavargások kitörése előtt hívták fel, így azt a harmadosztályú feljáróhoz kijelölt emberei hibája okozta, amely miatt a kommunisták feljuthattak a hajóra."

Jame A. Pyke
ügyeletes hadnagy

Jóváhagyásra bemutatva:

A Rendőrbiztosság főfelügyelőjének 1935. július 29-én

A Polgármester Rendőrbiztosának, Lewis J. Valentine-nak, 1935. július 29-én"

Az amerikai külügyminiszter feljegyzése az elnöknek

862.015311/26, Washington, 1935. szeptember 7.

„A német nagykövet kijelentette, hogy kötelessége a legkomolyabban panaszt emelni amiatt az erőszakos és támadó hangnem miatt, amellyel New York város egyik bírója a német lobogóról beszélt, és a megfelelő módon arra kérni a kormányt, hogy a nemzetek közötti udvariassággal összhangban kezelje a helyzetet. A nagykövet ismételten utalt e bíró beszédmódjának kifejezetten támadó és súlyos jellegére, s az amerikai kormány hangnemének fontosságára a két kormány közti kielégítő kapcsolatok szempontjából, ami most több aggodalomra ad okot, mint bármely korábbi hasonló esetben.

Elmondtam, hogy rendkívül sajnálatos az olyan publikációk megjelenése, mint az is, amelyre utalt, bármik is legyenek a tények; s hogy – természetesen – nincs hivatalos lehetőségem összegyűjteni az összes pontos tényt a jelentett esetekről, de örömmel megteszem ezt New York állam kormányzóján keresztül; valamint, hogy a megyék és a községek előljáróit a tagállamok választják, így én csak a kormányzón keresztül tudok az eseményekkel kapcsolatos teljes és hivatalos tényeknek utána járni. Elmondtam azt is, hogy – természetesen – sok millió katolikusunk, és zsidónk van ebben az országban, akik a baráti és egyéb kapcsolataikkal együtt további milliókat tesznek ki; s hogy sokféle rassz él itt, beleértve sok erőszakos és ultra-radikális személyt is, akik a társadalmi, politikai, vallási és egyéb szempontok minden árnyalatát felvonultatják; valamint, hogy ezek az emberek vitatkoznak is egymással, hogy újsághírnévre tegyenek szert, mindenekelőtt arra számítva, hogy nemzetközi vitákba bonyolódhatnak és újságok címlapjain fokozhatják a vitákat, ezért nagy probléma az, hogy hogyan kezeljük ezt a sok erőszakos, extrém, vitára hajlamos embert – akik csak nyilvánosságra és vitára vágnak – anélkül, hogy felerősítenénk a hangjukat és az elszántságukat ahelyett, hogy lecsendesítenénk és mérsékelnénk őket. Megállapítottam továbbá, hogy ezeknek a személyeknek alighanem örömet okoz a díszítő jelzők és keserű feljelentések oda-vissza küldözgetése, ezért az a probléma, hogy hogyan kezeljünk egy adott ügyet a leghatékonyabban, ha az a helyzet, hogy amikor egy ilyen bűnelkövető büntetést kap kormánytól, akkor legalább ötven hasonló gondolkodású ember kezdi keresni annak a módját, hogy újra elkövesse a bűncselekményt és ezzel szembe ötlő módon hozza nyilvánosságra a nevét a sajtóban, s a nemzetközi kapcsolatokban. Ezután nagyon komolyan elmondtam a nagykövetnek, hogy ennek az erőszakos hangnemnek azok a szörnyű beszámolók képezik az alapját, amelyek az ő hazájából érkező vallási, rasszista és más alapon történő megkülönböztetésről és viszályról szólnak, függetlenül attól, hogy igazak vagy hamisak, ezért, ha most ebben az országban panaszkodik az e beszámolók által inspirált hírek miatt, akkor feltétlenül szükséges, hogy a bajok forrását is kezeljék és ezeket a beszámolókat ritkítsák, vagy szüntessék meg. Ezután hangsúlyoztam azt a nézetet, hogy mennyire örülnék, ha együttműködve valamilyen erőfeszítést tehetnénk a helyzet alapját érintően, hozzátéve, hogy magamat és a nagykövetet is féltettem attól, hogy a krónikus állapota az olyan incidenseknek, mint amelyek miatt most is panaszt emelt, elvonhatja a figyelmünket, hacsak nem érnek véget azok a gyújtó hatású beszámolók, amelyek az ő hazájából érkeznek. Emlékeztettem rá, hogy a múltban többször is beszéltünk erről, s hogy ezt a képet csak abban a reményben tudom fenntartani, ha többé-kevésbé meg is valósul. A nagykövet elutasította ezt a nézetet arra hivatkozva, hogy egyik ország sem avatkozhat be a másik belügyeibe, mire azt válaszoltam, hogy természetesen semmilyen módon sem kívántam felvetni ennek a lehetőségét, csupán arról nyilatkoztam, hogy mindaddig valószínűleg sorozatosan ismétlődnek majd az olyan szerencsétlen események, mint amely miatt most is panaszt tett, amíg ilyen riasztó jelentések érkeznek a hazájából.

A nagykövet ekkor azt mondta, hogy különös aggodalmát fejezi ki amiatt, hogy ez a Kormány többet aggódik, mint amennyi megbánást mutat. Ismét hangsúlyoztam az emberek sokféle típusát, amelyet kezelniünk kell és, hogy elsőként meg kell erősítenem és vizsgálnom a hivatalos tényeket azzal a céllal, hogy körültekintően közelítsem meg és kezelhessem a bemutatott problémát, nehogy felbújjam a nagyvárosainkban élő számos erőszakos gondolkodású embert, és ezzel is hozzájáruljak az olyan kijelentések megismétlődéséhez, amelyek miatt most is panaszt emelt.

A nagykövet sürgette, hogy most mondjak valami kézzelfoghatót, ami – a következtetésem szerint – a bocsánatkérés kifejezését jelentette, mivel még arra is emlékeztetett, hogy ez a kormány bocsánatot kért Japántól egy karikatúra megjelenése miatt. Emlékeztettem, hogy mennyire sajnálom, hogy Japán ügyében kivételt kellett tennem. Ezután megkérdezte, hogy mit mondjon a sajtónak, és még inkább arra törekedett, hogy most kapjon tőlem valamiféle bocsánatkérést. Mivel nem adtam meg neki, amit akart, azt mondta, hogy semmit sem mond a sajtónak. Végül megismételtem, hogy figyelmet fogok szentelni az ügynek, amint a hivatalos tényeket sikerült összegyűjteni.”

Cordell Hull

Az amerikai külügyminiszter feljegyzése az elnöknek

862.015311/23, Washington, 1935. szeptember 14.

„Ma bent járt a Német Nagykövetség tanácsosa, a nagykövetnek szóló meghívásomra válaszul (a nagykövet Atlantic City-ben tartózkodott).

A titkárt a német lobogónak az s.s. BREMEN óceánjáróról július 26-án történt eltávolításában résztvevő bizonyos személyek ügyében hozott döntéssel összefüggésben a német nagykövet által előterjesztett legutóbbi tiltakozással kapcsolatban szóban a következőkről tájékoztattam:

»A vádlottakat Nem York büntető törvénykönyvének megsértésével vádolták, amely tiltja a jogellenes gyűléseket. A bíró arra a következtetésre jutott – mely következtetés helyességéért való felelősséget a minisztérium nem vállalhatja át – hogy a benyújtott bizonyítékok nem támasztották alá a jogellenes gyűlekezés vádját, ezért elutasította a panaszt és felmentette az alpereseket a vád alól. A német kormány panasza kifejezetten a bírónak az ítélethozatalkor tett nyilatkozataira irányult, amelyet az a kormány megfontolatlan reflexióként értelmezett. A minisztérium úgy véli, hogy a bíró letért az útról, amikor az alpereseknek az ügyben tett állításait a határozatában visszaidézve és kommentálva szerencsétlen módon úgy fogalmazta meg a véleményét, hogy azzal azt a határozott benyomást keltette, hogy ezen véleménye nem képezi törvényes részét a bírói döntésnek, és nem is releváns. A tagállami és az önkormányzati tisztviselők nem képezik a szövetségi kormány részét. Bár ebben az országban a szólásszabadság jogát jól ismerik alapvető törvényeink, mégis sajnálatos, hogy az olyan tisztviselők, akinek nincs felelőssége az Egyesült Államok és más nemzetek közötti kapcsolatok fenntartásában, attól függetlenül, hogy személyesen mit gondolnak más kormányok törvényeiről és politikájáról, sértő kifejezésekkel illethetnek egy másik kormányt, amellyel hivatalos kapcsolatban állunk.«

A szóbeli jegyzék befejezésekor informálisan beszélve a tanácsossal, elmondtam, hogy szeretném megismételni a nagykövettel többször megosztott gondolataimat, miszerint többmillió lelkes, őszinte és hazafias katolikus él ebben az országban, és mintegy négy millió zsidó, akik ugyanolyan hazafias érzelmekkel viseltetnek; továbbá – anélkül, hogy be kívánnék avatkozni Németországi belügyeibe –, szeretném hangsúlyozni, hogy mindaddig, amíg továbbra is súlyos és erőszakos viszályokról szóló vad hírek érkeznek Németországból, függetlenül attól, hogy mi történik valójában, a német kormánynak fel kell ismernie a sok kritikus és erőszakos hangnemet, vagy más, egyáltalán nem mérsékelt kifejezőmódot használó személy kezelésével kapcsolatos rendkívüli nehézségeinket; valamint hogy a német kormány azzal nyújthat segítséget rendkívül bonyolult, hogy ne mondjam lehetetlen helyzetünkben, ha együttműködik azon vad hírek megelőzésében, amelyekre utaltam.”

Cordell Hull

A BREMEN-incidens tisztán jogi értékelése

Dr. Balogh Tamás

A németországi hatalomátvételét követően embertelen arcát és lelkületét egyre nyíltabban felfedő náci rezsim működése miatt kiélezett nemzetközi helyzetben történt BREMEN-incidens a hajók és a lobogók jogi helyzetére vonatkozó nemzetközi, illetve amerikai és német nemzeti szabályoktól kezdve a gyülekezésre és a szólásszabadságra vonatkozó amerikai nemzeti szabályokig egyszerre több jogterületet is érint. Az ügy és a róla hozott ítélet pontos értékelése így még akkor is összetett feladat, ha nemzetközi politikai és általános emberiességi jelentőségétől elvonkoztatva, kizárólag jogi és erkölcsi (emberi és szakmai) szempontból kíséreljük meg ezt. Az alábbiakban mégis erre teszünk kísérletet.

Tényállás:

1935. július 26-án éjjel, miközben a német BREMEN óceánjáró kifutáshoz készülődött a New yorki kikötőben, az Amerikai Kommunista Párt több tagja – hosszas előkészítést követően és a kikötőbe meghirdetett tömegtüntetés keltette izgatottságot kihasználva – a hajón tartott búcsú-rendezvény résztvevői közé gyűlve, a fedélzeten összegyűlt vendégek távozására felszólító kürtjel megszólalása után, a hajó legénységével és a hajón tartózkodó rendőrökkel szembe szállva leszaggatta a horogkeresztes lobogót a hajó orr-lobogórúdjáról és a Hudson-folyóba dobta. A dulakodás során egy rendőr súlyosan, egy könnyebben megsérült. A tüntetők egyikét lövés érte. A helyszínen őrizetbe vett 5 személyt jogellenes gyülekezés, 1 további személyt bántalmazás (hivatalos személy elleni erőszak) miatt vettek őrizetbe. A jogellenes gyülekezéssel vádolt személyeket a New yorki járásbíróság a vádak bizonyítottságának hiányában felmentette, a bántalmazással vádolt személy büntetését pedig próbaidőre felfüggesztette. Ítéletét a bíró azzal indokolta, hogy a vádlottak törvénszegése indokolt volt, mivel a horogkeresztes lobogó provokálta őket, annak ellenére, hogy az Egyesült Államok kormánya elismerte Németország nemzeti szocialista rendszerét.

Alkalmazandó jog:

A német lobogó tekintetében:

- a Weimari Köztársaság alkotmánya;
- a lobogóhasználat ideiglenes szabályozásáról szóló 1933. március 12-i birodalmi elnöki rendelet;
- a lobogóhasználat ideiglenes szabályozásáról szóló 1933. március 31-i birodalmi elnöki rendelet;
- a birodalmi lobogótörvény, 1935. szeptember 15.

A tengeri kereskedelmi hajók szolgálati rendje és lobogói tekintetében:

- a nemzetközi szokásjog;
- az Állandó Nemzetközi Bíróság döntései;
- az 1935-ben hatályos vonatkozó egyezmények.

A jogellenes gyülekezés és bántalmazás tekintetében:

- az Egyesült Államok szövetségi jogszabályai;
- New York jogszabályai.

A cselekmények jogi minősítése:

A cselekmény jogi minősítése szempontjából lényeges kérdések a következők:

- A horogkeresztes lobogó Németország lobogójának minősült-e a történet idején (azaz az elkövetők megsértették-e / megsérthették-e egyáltalán Németország nemzeti lobogóját, s ezzel összefüggésben jogosan követelte-e a német kormány a nemzeti lobogó megsértéséért járó elégtételt)?
- Jogellenes gyülekezésnek minősült-e a lobogót végül leszaggató kommunista aktivisták megjelenése és tartózkodása az s.s. BREMEN fedélzetén?
- Milyen körülmények alapoizhatják meg (megalapozhatják-e egyáltalán) felmentő, illetve felfüggesztett ítélet meghozatalát a vádlottak ügyében?

A fenti kérdésekre – a történetek idején hatályos nemzetközi és nemzeti jogszabályok alapján – a következő válaszok adhatók:

1) A horogkeresztes lobogó Németország lobogójának minősült-e a történetek idején?

A rövid válasz az, hogy nem. A részletes válasz a következő:

A horogkeresztes lobogó kizárólag az 1935. szeptember 15-én kihirdetett birodalmi lobogótörvénnyel vált Németország hivatalos lobogójává. Vagyis az 1935. július 26-án történt BREMEN-incidens idején még nem rendelkezett a jogi minőséggel, ami alapján Németország hivatalos jelképének – feljegyzésének – lehetett vagy kellett volna tekinteni.

1935 júliusában a német állam lobogójáról három jogforrás rendelkezett. A weimari köztársaság alkotmánya kimondta, hogy „a nemzeti színek a fekete, a vörös és az arany”. 1933 márciusában azonban (a januárban kormányalakításra felkért Hitler nyomására) az agg Hindenburg köztársasági elnök kiadott két elnöki rendeletet, amelyek az alkotmánytól eltérő ideiglenes lobogórendet állapítottak meg. E két rendelet – bár tartalmában teljesen ellentétes volt a még mindig hatályos weimari alkotmánnyal – formálisan jogszerűnek minősült, mert a weimari alkotmány kivételes jogrend (rendkívüli állapot és szükséghelyzet) idején felhatalmazta az elnököt a rendeleti kormányzásra, akár az alkotmánytól eltérő tartalommal is. Hitler – a Reichstag 1933 februári felgyújtására hivatkozva – elérte a szükséghelyzet kihirdetését és az alkotmány felfüggesztését. Így Hindenburg elnöknek a német lobogórendről szóló, a weimari alkotmánnyal ellentétes tartalmú elnöki rendeletei, formálisan érvényes jogi aktusok. E rendeletek a fekete-vörös-arany sávós lobogó helyett az első világháború előtti fekete-fehér-vörös sávós lobogót rendszeresítették állami lobogóként azzal, hogy a náci párt horogkeresztes lobogójának az állami lobogóval együttes felvonását is elrendelték. Ezt a belvízi hajókra is előírták, a tengeri hajókról azonban hallgattak (azok mégis spontán követni kezdték a belvízi hajókon alkalmazott gyakorlatot).

A fentiekre tekintettel tehát legalábbis vitatható, hogy az elkövetők megsértették-e (megsérthették-e egyáltalán) Németország nemzeti lobogóját. Álláspontom szerint nem, mivel 1935. július 26-án – még a legjóindulatúbb értelmezés szerinti is – a német alkotmányosságnak egy olyan, átmenti időszaka állt fenn, amiben egyszerre létezett egy alkotmányban megállapított (fekete-vörös-arany sávós) és egy elnöki rendeletben megállapított (fekete-fehér-vörös sávós) állami, illetve egy elnöki rendelet alapján az állami lobogóval együtt felhúzendó (horogkeresztes) pártlobogó. Ez utóbbi felhúzását azonban nem írták elő általánosan (a tengeri hajóknak és a hadsereg intézményeinek nem kellett használni), ami megerősíti azt a vélekedést, hogy maga a rendeletet kiadó elnök sem tekintett rá állami lobogóként.

A BREMEN fedélzetén erre tekintettel 1935. július 26-án a tat-lobogórúdon és a főárboc gaff-rúdján lengő fekete-fehér-vörös sávós lobogó volt a német állam hivatalos szimbóluma, az orr-lobogórúdon lengő horogkeresztes lobogó nem volt más, mint egy minden kötelező jogi előírás nélkül – ha úgy tetszik önszorgalomból – felvont pártjelvény.

Ennek fényében a horogkeresztes lobogó leszaggatása miatt a német kormánynak nem volt joga a nemzeti lobogó megsértésére hivatkozással elégtételt követelni (mert nem a német nemzet, hanem egy német párt lobogóját sértették meg, egy pártlobogó gyalázása pedig nem olyan sérelem, amely alapot adhatna az államok közötti elégtételadás követelésére). Az a körülmény, hogy mégis megtették ezt s, hogy az amerikai külügyminisztérium elégtételt is adott (vagyis úgy tett, mintha a horogkeresztes lobogó tényleg Németország nemzeti lobogója lett volna), az ügy politikai – nem pedig a jogi – vonatkozásaira vet éles fényt.

2) Jogellenes gyülekezésnek minősült-e a lobogót végül leszaggató kommunista aktivisták megjelenése és tartózkodása az s.s. BREMEN fedélzetén?

A hajók nemzeti lobogóihoz a nemzetközi jogban is fontos joghatások kapcsolódnak – egyebek között a joghatóság kérdése, illetve a parti államok hatóságainak a hajón történt ügyekbe való beavatkozási lehetősége tekintetében.

A lobogó – mint állami felségjelzés – az ókori görögöktől ered, s a vikingek használták először a tengeren közlekedő hajóik azonosítására. A hajózásban általánosan elterjedté a harmincéves háború (1618-1648) káoszában vált, de a hajók hivatalos állami nyilvántartásba vételéhez (lajstromozásához) kapcsolódó használata csak az 1823-as brit lajstromozási törvénnyel kezdődött meg (eszerint a lobogóviselés jogával és kötelezettségével csak olyan hajó rendelkezhet, amelyet nyilvántartásba vettek).

A lobogó – nemzetközi szokásjogból eredő – elsődleges szerepe a lobogóval jelölt hajó úszó államterületé minősítése volt, amennyiben úgy tekintették, hogy a valamely állam lobogóját viselő hajó a lobogó szerinti állam úszó területrésze (portion du territoire), mely minden más állam joghatósága alól kivételt – területenkívüliséget (extra territorialitas) – élvez. Ez a lobogó jogának elve (loi du pavillon), amely azonban rövidesen differenciálódni kezdett, amennyiben az elv elismerése és érvényesítése csak a nyílt tengeren (vagyis egyik államhoz sem tartozó területen) haladó hajók esetében nem ütközött nehézségekbe.

Másik állam területén (folyóján, kikötőjében) tartózkodó hajó esetében azonban az elv érvényesítése nehezebb, mivel a lobogó szerinti és a parti állam szuverenitása konkurál egymással. Területenkívüliséget itt csak a lobogó szerinti államot képviselő szuverén személyek (állam- és kormányfők, követek) kizárólagos rendelkezésére álló hajók, valamint a parti állam vizeire a parti állam beleegyezésével befutott idegen hadihajók élveznek. E hajók – bár ténylegesen más állam területén vannak – mégis a saját államuk területén lévőnek tekintendők. Az összes többi hajón annak az államnak a területi felségjoga érvényesül, amelynek a területén ténylegesen tartózkodnak. A szabály tényleges alkalmazására nézve azonban az a gyakorlat alakult ki, hogy a parti állam hatóságai az idegen hajón elkövetett cselekmények miatt csak akkor lépnek közbe, ha az ügyben a hajóhoz nem tartozó személy, vagy a kikötő közrendje érintett.

Mindezek alapján az amerikai hatóságoknak törvényes lehetősége nyílt beavatkozni a BREMEN-zavargás esetében, s az amerikai jogszabályokat alkalmazni a kikötőben horgonyzó német hajó fedélzetén történt események jogi minősítésére.

New York állam büntető törvénykönyvének 240.10. szakasza szerint:

„Jogellenes gyülekezésben vétkes az a személy, aki négy vagy több más személlyel összegyűlik azzal a céllal, hogy együttesen rendbontó és erőszakos – így különösen közveszélyt okozó – cselekményeket hajtsanak végre, vagy kíséreljenek meg végrehajtani, illetve, ha ilyen céllal gyülekezést szervez, vagy, ha bármely gyülekezésen e cél előmozdítása érdekében ottmarad.”

Ez a szabály teljesen egyértelmű és azt is ki lehet jelenten, hogy a BREMEN-zavargással összefüggésben letartóztatott személyek mindegyike elkövette a törvényi tényállás összes elemét, amennyiben

- négynél többen voltak;
- együttesen rendbontó (a kikötő és a hajó rendjét sértő) és erőszakos (a fedélzeten tartózkodó a legénységhez és a rendőrséghez tartozó személyek testi épsége – Matthew Solomon nyomozó esetében pedig az élete – elleni támadást is magában foglaló) magatartást tanúsítottak.

Az alaposan szabályozott tényállási elemek és a tényleges cselekmények összevetése nem hagy sok kétséget, még akkor sem, ha – amint a védelem azt megkísérelte bemutatni – az elkövetők szándéka a lobogó eltávolítására, nem pedig rendbontó és erőszakos cselekmények elkövetésére irányult.

Az elkövetői szándék ugyan nem közömbös, mivel a tényállásszerű magatartáshoz az is szükséges hogy az elkövetők tudata a rend erőszakos megzavarásának célját is átfogja (a célzat ezen túl is szerephez jut, mégpedig a tényállás utolsó fordulata alapján a gyűlés szervezése, illetve a gyűlésen való ottmaradás esetében). A kikötő, s a gőzhajó működési rendjének – lobogókezelési gyakorlatának és látogatási szabályainak – megzavarása és a négy főnél nagyobb létszámban történt csoportos elkövetés azonban így is a vádlottak ellen szólt. Különösen, hogy a rendbontás már azzal megvalósult, hogy a vádlottak a BREMEN parancsnokának a hajó elhagyására felhívó kürtjele után is a fedélzeten maradtak (a törvény ugyanis nem tesz különbséget aközött, hogy a rendbontás amerikai vagy külföldi

rendszabályok megbontása útján valósul-e meg, ebből a szempontból tehát a német hajó német parancsnoka által előírt német rendszabályokat is figyelembe kell venni). Ez persze egyedül még nem lett volna elég a vádlottak elítéléséhez, mivel a törvény szerint (az alkalmazott „és” kötőszóra tekintettel) a bűnösség megállapításához az is szükséges, hogy az elkövetők a rendbontás mellett erőszakosan viselkedjenek. Solomon nyomozó félholtra verésével, Moore nyomozó megkarmolásával és a névtelen német tengerész töltőtollal történt arcon szúrásával azonban az erőszakos elkövetés is bizonyítást nyert. Vagyis az elkövetők bűnösségének megállapításához szükséges tényállási elemek többsége igazolást nyert a célzat kivételével, amelyet a védelem – végül is eredményesen – vitatott.

3) Milyen körülmények alapozhatják meg (megalapozhatják-e egyáltalán) felmentő, illetve felfüggesztett ítélet meghozatalát a vádlottak ügyében?

Brodsky bíró felmentő ítélete a jogszabályokhoz és a tényleges helyzethez képest csak úgy születhetett meg, hogy alaposan eltúlozta¹² az elkövetők motivációjának feltárása során a védelemtől kapott információk jelentőségét – a humánus személyiségét és ítélkezési gyakorlatát bemutató elemzések alapján vélhetően annak érdekében, hogy a cselekmény tárgyi súlyát kisebbítve kivonja a vádlottakat a náci Németországnak történő amerikai elégtétel-adás áldozatainak szerepéből (és nem mellesleg talán azért is, hogy ítéletet mondván a náci rezsimről, a társadalom széles rétegeiben tudatosítsa az e rezsimmel történő szembeállás fontosságát). Vagyis ebben az esetben (ha a fenti feltételezés helyes) – Benjamin Cardozo főbíró magánvéleményével lényegében megegyező módon – nem jogilag, hanem politikailag foglalt állást.

Az államhatalmi ágak elválasztásának európai értelmezése és gyakorlata szerint ez valóban meghaladja egy bíró lehetőségeit, egyszersmind az igazságszolgáltatás hivatásetikai szabályaival is ellentétes, ezért megengedhetetlen. Az Egyesült Államokban azonban szó szerint veszik azt, hogy az igazságszolgáltatás elkülönült *hatalmi* ág. Vagyis a bírának nemcsak joga, de kötelessége is a társadalmi ügyekben történő állásfoglalás (olyannyira, hogy a szövetségi állam még önálló alkotmánybírásgot sem tart fenn, mert a legfelsőbb bíróság és a tagállami rendes bíróságok alkotmányossági kérdésekben is eljárhatnak).

Brodsky bíró eljárása erre tekintettel az amerikai viszonyok ismeretében nem kifogásolható. Nem véletlen, hogy Benjamin Cardozo főbíró sem foglalt nyilvánosan állást ellene, s magánlevelében is elsősorban a növekvő antiszemitizmussal összefüggésben tette kritika tárgyává. Az ő értékelése ezen túlmenően sem a társadalmi kérdésekben történő állásfoglalásért (a társadalom széles köreiben a horogkereszt láttán felébredő taszító érzésekben való osztozásért) kárhoztatta Brodsky eljárását, hanem azért, mert a jogilag teljesen egyértelmű helyzetben hozott meg egy olyan ítéletet, amelyet a fennálló szabályok alapján nem hozhatott volna meg, s ebben nem a jogban objektíve benne rejlő értelmezési lehetőségek, hanem a saját véleménye által befolyásolt szubjektív értelmezés vezette.

Brodskynak az ítélete indoklása alapján rekonstruálható gondolatmenetéből kétségtelenül kiderül, hogy ő is tudatában volt annak, hogy az általa felmentett személyek ténylegesen elkövették azt a bűncselekményt, amivel vádolják őket, azonban (nem utolsó sorban a „bostoni teadélután” jelentette precedens hatására) arra az álláspontra helyezkedett, hogy a konkrét esetben hiányzik a társadalomra veszélyesség. Mivel a cselekményt éppen azoknak – a társadalmat alapjaiban átható – érté-

¹² Az ugyanis felettébb valószínűtlen, hogy az elkövetőknek legalább az eshetőleges szándéka ne terjedt volna ki a rendbontó és erőszakos magatartásra. A rendbontás tekintetében az egyenes szándék sem megkérdőjelezhető (mivel az elkövető tengerészek azzal nyilván tisztában voltak, hogy egy hajó lobogóját rendszeren a lobogórúdon, nem pedig a folyóban szokás tartani, vagyis azzal, hogy előre eltervezték a lobogó leszaggatását, egyenes szándékkal hajtották végre a rendbontást). A célzatosságnak azonban az erőszakosságra is ki kell terjednie, amely tekintetében a védelem arra hivatkozott, hogy a vádlottak eredetileg békésen akarták eltávolítani a lobogót, erőszakra csak a pillanat hevében került sor. Ez eléggé valószínűtlen, különösen, ha figyelembe vesszük, hogy az elkövetők bokszerrel felfegyverkezve (személy elleni erőszak) és a lobogó levágásához használni tervezett borotvapengével (dolog elleni erőszak) felszerelve érkeztek a helyszínre. Ha nem készültek előre az erőszakra, akkor miért voltak náluk ezek a tárgyak?

keknek (személyi-, szólás-, vallás- és gondolatszabadságnak) a védelmében követték el, amelyek védelmére irányuló szándék megfosztja a cselekményt bűnös jellegétől.

Érvelésének logikája ugyanis lényegében a következő:

- **Első lépés:** A náci rezsim nem más, mint a német állam polgárainak megfosztása olyan jogoktól, amelyeket Amerikában a fennálló jogrend alapján természetesnek kell(ene) elismerni.
- **Második lépés:** Ha az első lépés igaz, akkor egy jogtisztelő amerikai számára az, amit a náci művelnek (a tényleges jogi minősítésétől függetlenül) Amerikából nézve alappal tűnhet lopásnak, sőt – mivel erőszak is társul hozzá – rablásnak.
- **Harmadik lépés:** Mivel a horogkereszt a náci jelképe, akik az 1) és 2) lépés szerint rablók, akkor, ha a jelképüket egy hajóra vonják fel, az is egy rabló- (azaz kalóz-) hajó.

A fenti érveléssel Brodsky bíró – feltehetőleg – a vádlottak motivációját kívánta feltárni, azt, hogy a cselekedetük elhatározása és végrehajtása során minek és miért tűnt fel számukra a náci jelkép és az azt viselő hajó.

Az ítélet egyes nemzetközi jogi vonatkozásai:

Brodsky bíró ítélete, pontosabban az ítélet indoklása – az azt kísérő német tiltakozásoktól a hírhedt jogfosztó nürnbergi törvények nyilvános indoklásába történt beépítéséig – messzemenő nemzetközi következményekkel járt. Az államok közötti kapcsolatokat 1935-ben még alig szabályozta az univerzális írott nemzetközi jog (az államok többnyire bilaterális egyezmények útján –egy-egy kérdésre fókuszálva – tartottak kapcsolatot egymással). A „barátságtalan cselekmények”, a „be nem avatkozás” és „a békés egymás mellett élés” fogalmai akkoriban még ismeretlenek, illetve meghatározatlanok voltak (csak a második világháború után épültek be az államok közötti kapcsolattartás módját meghatározó nemzetközi joganyagba). Azt tehát, hogy egy államra nézve mi, miért és mennyire lehet sértő, leginkább a szokás és az érintett állam érzékenysége (illetve az általa elérni kívánt cél és az érvényesíteni kívánt konkrét érdek) határozta meg.

Az állam és a képviselői nyilvános becsmérése, az állam jelképeinek meggyalázása azonban mindenkor a legsúlyosabb inzultusnak számított, akkor is, ha írott nemzetközi normák nem rendelkeztek a felségjelvények nemzetközi használatának módjáról. Ebből a szempontból tehát a Németországot ért sérelem kettős: A sérelem érzetét egyrészt kiválthatták a BREMEN fedélzetén történetek. Még akkor is, ha – amint azt bemutattuk – a horogkeresztes lobogó 1935. július 26-án pusztán jogi szempontból alkalmatlan volt arra, hogy azzal kapcsolatban igényt formáljanak az állami felségjelvényként történő kezelésre (éppen ezért kellett újra-szabályozni a használatát 1935. szeptember 15-én). Másrészt sérelmesnek tarthatták magát az ítéletet (azt a tényt tudniillik, hogy a lobogót meggyalázó személyek megbüntetése elmaradt), illetve az annak indoklásában közzétett becsmérő kifejezéseket.

Ezekkel összefüggésben tehát a német kormány joggal támaszthatott elégtétel adására vonatkozó igényt az Egyesült Államokkal szemben (kivéve talán a lobogó kérdését, mivel az – amint bemutattuk – ténylegesen nem minősült állami jelképnek, ez persze közömbös abból a szempontból, hogy a német állam képviselői sértve érezték-e magukat a meggyalázása miatt). Az amerikai kormány azonban viszonylag korán speciális felelősségi alakzatot fejlesztett ki a nemzetközi felelősségre vonás elkerülése érdekében. Az egymást követő amerikai kormányok kialakították azt a gyakorlatot, hogy nem vállalják a felelősséget olyan személyek cselekedeteiért, akik bár állami alkalmazottak (pl.: tagállami tisztviselők, bírák, stb.), de nem a szövetségi kormány nevében eljárva fejtették ki a más államok által sérelmesnek talált tevékenységüket. Az Egyesült Államokat (a szövetségi kormányt) így egy amerikai rendes (tagállami, városi) bíróság cselekményével összefüggésben lényegében csak akkor lehet nemzetközileg felelősségre vonni, ha az adott cselekményt egy olyan nemzetközi (pl.: választott-) bírói fórum ismerte el jogellenesnek, amelynek a joghatóságát magára nézve előzőleg az Egyesült Államok kormánya is elfogadta.

Általános következtetések:

Nem tudjuk, hogy Brodsky bíró csak a vádlottak iránti humanitárius megfontolásokból igyekezett-e rendkívüli alaposággal feltárni az elkövetői motivációt, avagy számolt azzal is, hogy így zsidóként egyszersmind a hitleri rezsim felett is ítéletet mondhat. Az mindenesetre biztos, hogy sokan – a német kormányt is beleértve – pontosan ez utóbbit kérték számon rajta, emlékeztetve arra, hogy egyetlen ország bírójának sincs joga ahhoz, hogy egy másik ország politikai rendszere, törvényei, állami működése tekintetében hivatalosan állást foglaljon. Ebben a tekintetben tulajdonképpen még az ítélet indoklása miatt magyarázkodni kényszerült amerikai kormány is szemrehányást tett neki. Nem is minden alap nélkül.

Brodsky bíró – akár számolt ezzel, akár nem – alapvető önellentmondást kockáztatott. Az elkövetők motivációját feltáró logikai lépések sorrendjében az első lépés megtételekor ugyanis nagyvonalúan figyelmen kívül hagyta az amerikai fajgyűlölet korábbi és korabeli (az indiánok és az afro-amerikaiak sérelmére elkövetett) kirívó igazságtalanságait (ezzel lényegében eltekintve attól, hogy Amerikában sem minden amerikai tartja be az alkotmányt). Ezt természetesen helyesen tette, mivel mások alkotmányellenes magatartása senkinek sem szolgáltathat alapot arra, hogy maga is alkotmányértést kövessen el. Csakhogy pontosan ugyanez az érvelés kezdett ellene dolgozni azon a ponton, amikor az amerikai jogrend legcsekélyebb felhatalmazása nélkül a nemzetközi politikába avatkozott, amit az amerikai alkotmány a szövetségi szervek számára tart fenn (vagyis felmentette magát az amerikai törvények betartásának kötelezettsége alól egy olyan országgal szemben, amelyben egyébként szintén vétenek a törvények ellen).

A kérdés így tehát lényegében a következő: Szabad-e törvényt sérteni a törvénytértővel szemben (vannak-e jogai, vagy vele szemben minden megengedhető)? A kérdést – ha egyáltalán feltette magának – Brodsky valószínűleg a saját ítélete indoklásának központi elemével magyarázhatta: tette (vagyis az amerikai alkotmány által számára biztosított felhatalmazás hiányában a nemzetközi politikába történt beavatkozása) törvénytelen cselekmény, de e törvénytértés társadalomra veszélyességét megszünteti az a cél, amiért tette: az amerikaiak által is vallott szabadság eszményeinek védelme. Ám, ha elfogadjuk ezt a magyarázatot, akkor egy következő kérdéshez jutunk: értékeink védelmében megszeghetjük a saját szabályainkat?

Erre a kérdésre a választ valószínűleg mindenki egyedül adja meg önmagának.